

MENO REZIDENCIJŲ POVEIKIO VERTINIMAS

2020

Tyrimas atliktas Lietuvos kultūros tarybos iniciatyva.

Tyrimo priežiūros darbo grupė: Kristina Mažeikaitė, Martynas Tininis, Mindaugas Bundza, Rūta Kriaučiūnaitė-Mincė

Atliko „Xwhy“ tyrėjų ir ekspertų komanda: Žemartas Budrys, Eugenijus Kaminskis, Dominykas Karpovič.

Dėkojame meno rezidencijų atstovams, menininkams ir kitoms kultūros organizacijoms, kurios aktyviai dalyvavo tyrime ir dalinosi savo patirtimi.

© Lietuvos kultūros taryba, 2020

Lietuvos kultūros tarybai priklauso autorių turtinės teisės atgaminti bet kokia forma ar būdu, išleisti ir viešai skelbti (visą ar dalimis), įskaitant padarymą viešai prieinamu kompiuterių tinklais, tyrimą ir visas pateiktas rekomendacijas. Šios informacijos naudojimas galimas mokslo ir nekomerciniais tikslais, nurodant cituojamą šaltinį.

Autorių išreikštas požiūris nebūtinai sutampa su Lietuvos kultūros tarybos.

Tyrimo tikslas

Įvertinti Lietuvos Respublikos meno rezidencijų poveikį kūrėjui, aplinkai ir kitiems veiksniams bei pateikti rekomendacijas sėkmingam Lietuvos meno rezidencijų veiklos įgyvendinimui ir Kultūros rėmimo fondo (toliau – KRF) lėšomis finansuojamai programai „Menininkų ir kultūros kūrėjų rezidencijos Lietuvoje“ (toliau – programa).

Trumpiniai

Apklausa – tyrimo metu papildomai atlikta internetinė apklausa tiksliniais meno rezidencijų klausimais;
DAR – *Druskininkai Artists' Residence*;
dirbtuvės – kūrybinės dirbtuvės, surengtos vykdant tyrimo II dalį;
KKKC – Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras;
KMN – Kauno menininkų namai;
KRF – Kultūros rėmimo fondas;
LKT – Lietuvos kultūros taryba;
LRBP – Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano koncepcija iki 2050 m.;
LRKM – Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija;
NMK – Nidos meno kolonija;
programa – „Menininkų ir kultūros kūrėjų

rezidencijos Lietuvoje“ programa;
rezidencija – Lietuvoje LRKM patvirtinta rezidencijų sąvoka: „Kultūros ir meno kūrėjų rezidencija“;
Statistikos departamentas – Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos vyriausybės;
stipendijų programa – LKT skiriamos stipendijos kultūros ar meno kūrėjams; edukacinės stipendijos kultūros ar meno kūrėjams; valstybės stipendijos kultūros ir meno kūrėjams;
TVRC – Tarptautinis vertėjų ir rašytojų centras;
tyrimas – LKT užsakymu vykdomas tyrimas „Meno rezidencijų poveikio vertinimas“;
VDA – Vilniaus dailės akademija;
VIP – Valstybės investicijų programa.

TURINYS

6	Įvadas
7	Meno rezidencijos ir jų veikla
8	Galimas poveikis
10	Duomenys ir metodas
14	Esama situacija
22	Poveikis kūrėjams
26	Įsitinklinimas
27	Erdvė ir laikas kurti meno produkciją
28	Edukacinės veiklos
29	Skaidrumo trūkumas siekiant poveikio kūrėjams
31	Neišplėtotos lietuvių menininkų rezidencinės galimybės
36	Naujos praktikos: Menininkų mobilumo kaita (COVID-19)
38	Poveikis aplinkai
39	Ekonominė vertė
40	Kultūrinė vertė
41	Socialinė vertė
42	Svarbiausias meno rezidencijų poveikis aplinkai
46	Finansavimo intensyvumas
49	Geografinis poveikio pasiskirstymas
50	„Menininkų ir kultūros kūrėjų rezidencijos Lietuvoje“ programa
52	„Menininkų ir kultūros kūrėjų rezidencijos Lietuvoje“ programos finansavimas
54	Stipendijų programos efektyvumas
55	Kitos finansavimo galimybės
59	Nelygios galimybės gauti programos finansavimą
62	Išvados ir rekomendacijos
76	Literatūros sąrašas
80	Priedas Nr. 1. Poveikio kortelės, naudotos dirbtuvių metu
84	Priedas Nr. 2. Apklausa
94	Priedas Nr. 3. Tarptautinės praktikos pavyzdžiai
98	Priedas Nr. 4. Rezidencijų profiliai
128	Priedas Nr. 5. Regionų tolygios kultūrinės raidos įgyvendinimo 2020–2023 m. prioritetai
134	Priedas Nr. 6. Guetzkowo lentelė
138	Priedas Nr. 7. Programos atitiktis Lietuvos Respublikos strateginius dokumentus

IVADAS

Meno rezidencijos ir jų veikla

Menininkų mobilumas ir įsitinklinimas yra neatsiejama sėkmingos karjeros dalis. Sėkminga karjera yra formuojama pasitelkiant vadinamąsias „minkštąją“ ir „kietąją“ infrastruktūras. Minkštoji infrastruktūra – tokia, kuri padeda menininkui įgyti reikalingų kompetencijų, kelti savo kvalifikaciją, savo produkcijos kokybę. Kietoji infrastruktūra – tai visos fizinės erdvės, suteikiančios galimybes menininkų tobulėjimui, leidžiančios eksponuoti, viešinti savo meno kūrinį, dirbti ir pan. Minkštoji ir kietoji infrastruktūros dažnai susijungia meno rezidencijose – būtent jos suteikia galimybes menininkams kelti profesinę kvalifikaciją, įsitinklinti, plėsti savo darbų ir mąstymo diapazoną, kartu sukurdamos erdvę ir laiką kūrybai. *Res Artis*² išskiria keturias meno rezidencijų vertybes:

- **profesionalumas:** skatinamas menininkų tobulėjimas, žinių ir įgūdžių įgijimas. Individualus lygmuo;
- **įvairovė:** vertinama regioninė kultūra ir gerbiamas individualumas. Jungia individualų ir regioninį lygmenį;
- **skaidrumas** (angl. *transparency*): aiškus ir tikslingas bendra(darbia)vimas organizacijų tinkle. Organizacinis ir individualus lygmuo;
- **tvarumas:** nuoseklus ir tvarus augimas ilgalaikėje perspektyvoje.

Meno rezidencijos varijuoja savo pobūdžiu, tikslais, meno sritimis, tiksline auditorija ir kitais aspektais. Kai kurioms rezidencijoms atvykstančių menininkų priėmimas yra tik viena iš veiklos sričių didesnės organizacijos profilyje, o kitos specializuojasi būtent rezidencijų veikloje. Laiko atžvilgiu rezidavimo laikotarpiai varijuoja nuo itin

trumpų ir vienkartinių iki ilgų ir tęstinių apsilankymų. Lokacijos atžvilgiu menininkai vyksta tiek į rezidencijas miestų teritorijose, tiek kaimuose, tiek atokioje gamtoje. Todėl *Res Artis*, apibūdinami rezidencijas, formuoja itin abstraktų apibrėžimą. Pasak jų, meno rezidencijos yra:

- organizuotas ir pakankamas laikas, erdvė ir ištekliai;
- įgalinančios kūrybinį procesą;
- atspindinčios jų leksinę prasmę kaip „buvimo vietoje veiksmą“;
- formuojančios aiškia abipusę atsakomybę, eksperimentavimą, mainus ir dialogą;
- įsitraukiančios į kontekstą, sujungdamos vietinę ir globalią perspektyvas;
- esminė meno ekosistemos dalis;
- jungiančios skirtingas meno disciplinas ir kitus (ne meno) sektorius;
- tarpkultūrinio supratimo ir gebėjimų ugdymo priemonės;
- esminės profesinio ir asmeninio tobulėjimo galimybės;
- globalinio mobilumo katalizatoriai;
- susitikimai su nežinomaisiais;
- karjeros vystymas, turintis tiesioginį ir nuolatinį meninį, socialinį ir ekonominį poveikį;
- svarbios kultūros politikos ir kultūros diplomatijos dalyvės.

Tuo tarpu Lietuvoje LRKM yra patvirtinusi kiek glaudesnę meno rezidencijų sąvoką: „Kultūros ir meno kūrėjų rezidencija (toliau – rezidencija) – gyvenamasis ir kūrybinis plotas, kuriame kultūros ir meno kūrėjai tam tikrą laiką gali užsiimti kūryba, susipažinti su vietos kultūrinio gyvenimu, bendradarbiauti su kitais kultūros ir meno kūrėjais bei

² *Res Artis* – 26 metus veikiantis pasaulinis meno rezidencijų tinklas, vienijantis meno rezidencijas iš viso pasaulio. Šį tinklą sudaro daugiau nei 700 patikrintų narių daugiau nei 85 šalyse.

vietos bendruomenė“ (LRKM 2012)³. Tačiau patys praktikai ir profesionalai linkę svarstyti, kas yra meno rezidencija ir kokias veiklas ir organizacijas galima laikyti meno rezidencijomis, o kas veikiau turėtų būti vadinama simpoziumais, plenerais, inkubatoriais ar poilsinėmis kelionėmis. Visgi visus vienijantis rezidencijų bruožas, kaip pastebi Rasa Antanavičiūtė, buvusi NMK vykdančioji direktorė, yra mobilumas: „[R]ezidencijos turi bendrą vardiklį ir vienas iš bendriausių – tai turi būti kita vieta, nes rezidencija savame mieste vargiai bus rezidencija, tokiems reiškiniams greičiausiai surastumėme kitų terminų, pavyzdžiui, kūrybiniai inkubatoriai.“ (Antanavičiūtė, *in*: Bučinskaitė 2018). Tai nurodo į rezidencijos ir rezidento tam tikrą koreliacinį tarpusavio santykį: abu šie dalyviai turi turėti tam tikrus atributus, kad išvyka į meno rezidenciją įvyktų / pavyktų. Vienas be kito iš principo yra negalimi. Dar svarbu paminėti, kad pastaruoju

metu atsiranda ir nauja rezidencijų forma – tai virtualios rezidencijos, esmingai kvestionuojančios globalų menininkų mobilumą.

Atliekant šį tyrimą, buvo suformuluotas toks meno rezidencijų apibrėžimas: meno rezidencijos skiriasi savo pobūdžiu, tikslais, meno sritimis, tiksline auditorija ir kitais aspektais, tačiau vienas iš bendriausių vardiklių – tai, kad jos sudaro sąlygas menininkų mobilumui ir leidžia jiems tam tikrą laiką užsiimti kūryba ne savo gyvenamojoje, o kitoje alternatyvioje erdvėje. Atvykstantys rezidentai iš kitų vietovių yra būtina meno rezidencijos sąlyga. Virtualus dalyvavimas irgi yra įmanomas, jei rezidencija tai numato. Meno rezidencijos taip pat dažnai įtraukia į vietinį kontekstą, sudaro sąlygas susipažinti su vietos kultūriniu gyvenimu, bendradarbiauti su kitais kultūros ir meno kūrėjais.

Galimas poveikis

Nepaisant savo skirtingų profilių, meno rezidencijos yra neatsiejama menininkų profesionalios veiklos dalis. Todėl galima kalbėti apie meno rezidencijų poveikį menininkams, jų sėkmingai karjerai, kompetencijoms, profesionalumui ir įsistinklinimui. Svarbu paminėti ir tai, kad rezidencijos, būdamos daugiau ar mažiau atviros išorei, veikia ir aplinką, kuri nebūtinai susijusi su menu ar kultūra, todėl yra matomas rezidencijų poveikis ekonominei, socialinei, kultūrinei vietos raidai. Dažnu atveju meno rezidencijos neišvengiamai susiduria su vietos bendruomenė įvairiomis intensyvumo formomis: vietos bendruomenė gali

veikti kaip žiūrovas, bet gali veikti ir kaip aktyvus meninio proceso dalyvis, todėl svarbu įvertinti ir matyti, kokį poveikį šios kultūros ir meno organizacijos turi aplinkai. Kalbant apie rezidencijų ar menininkų suinteresuotumą įtraukti vietos bendruomenę, atkreiptinas dėmesys, kad egzistuoja tam skirtos praktikos: „įtraukiančios publikos dalyvavimą, specifinei vietai būdingus socialinius saitus, konkrečių vietovių gyventojų sutelkimą ir politinį / kūrybinį angažavimą, bendruomenių interesų artikuliaciją bei gynimą, turi daug formų ir atitinkamai daugiau nei vieną pavadinimą, pavyzdžiui, socialinė praktika (angl. *social*

³ Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas dėl kultūros ir meno kūrėjų rezidencijų dalinio finansavimo iš valstybės biudžeto lėšų taisyklių, paraiškos, sutarties, sąmatos ir ataskaitų formų patvirtinimo, 2012 m. balandžio 20 d. Nr. IV-285, Vilnius.

practice), dalyvaujamas menas (angl. *participatory art*), bendradarbiavimu grįstas menas (angl. *collaborative art*), reliacinė estetika (angl. *relational aesthetics*), bendruomeninis menas (angl. *community art* – bendruomenės kuriamas menas – arba *community-based art* – tiek bendruomenės kuriamas menas, tiek menas, kurio pagrindinis objektas yra bendruomenė) ir kt.“ (Dobriakov 2015). Šis poveikis aplinkai vertinamas įvairiais aspektais ir galimai parodo tiek teigiamą, tiek neigiamą poveikį.

Pačios meno rezidencijos kaip organizacijos taip pat suinteresuotos įsitinklini. Įsitinklinimas didina rezidencijų programų poveikį ir padeda užtikrinti tęstinumą, taip pat suteikia galimybę keistis (praktinėmis) idėjomis, palaikyti ryšius tiek individualiu, tiek instituciniu lygiu. Tačiau šie ryšiai nėra duotybė. Vieni iš sėkmingų tinklų kūrimo elementų – **žinojimas**, ką galima pasiūlyti (žinias, patirtį, kontaktus), **kompetencija** bei **noras dalytis** žiniomis ir įgūdžiais. Rezidencijų **įsitinklinimas** galimas trimis lygmenimis: **nacionaliniu** (kai bendradarbiaujama su kitomis rezidencijomis, rėmėjais, muziejais ir kt. (kultūros dalyviais); tokiu pačiu principu vyksta ir bendradarbiavimas **regioniniu** ir **tarptautiniu** lygiu. Rezidencijų įsitinklinimo pavyzdžiu galima laikyti ir tarptautines organizacijas, kurios vienija menininkus, pavyzdžiui, *Res Artis*, *TransArtists*. (Europos kultūros darbotvarkė 2014).

Dėl skirtingų rezidencijų tipų, formato ir įgyvendinimo formų, rezidencijos kuria skirtingą poveikį rezidentams ir aplinkai. Visos rezidencijos yra suinteresuotos kurti teigiamą poveikį savo tikslinei grupei ir / ar aplinkai, kitoms suinteresuotoms šalims priklausomai nuo rezidencijos misijos ir vizijos.

Rezidencijų poveikis **menininkams** yra motyvuojamas jų profesiniu tobulėjimu; patirties įgijimu bei jos gilinimu ir t. t. Rezidencijos yra laikomos mokymosi aplinkomis. Galimas ir turimas jų poveikis **bendruomenėms** (jas suvokiant išoriš-

kai) yra vertinamas skirtingai. Tai priklauso nuo rezidencijos pobūdžio ir jos programoje keliamų tikslų. Vieniems rezidencijos yra galimybė bendrauti su vietos bendruomenėmis. Kitiems svarbu sukurti erdvę lokaliai ir globaliai sąveikai. Poveikis bendruomenių nariams yra vertinamas per tikslinių grupių poreikius. Pavyzdžiui, jei konkrečios rezidencijos programa nori įtraukti mokinius, tuomet atkreipiamas dėmesys į ugdymo kitoniškumą per meną, o jei rezidencijos programa stengiasi įtraukti senjorus, tuomet pirmiausia įvertinamas jų socialumas, po to – senjorų skatinimas domėtis menu. Tyrimo metu vykusiose kūrybinėse dirbtuvėse dalyviams buvo pateiktos poveikio kortelės, kurių medžiaga pateikiama tyrimo **priede Nr. 1**.

Jurij Dobriakov (2015) teigia, kad egzistuoja du įsitikinimai: menas turi transformacinę galią, gali prisidėti prie bendruomenių kultūrinės plėtros bei kūrybinėmis priemonėmis spręsti jų problemas (1); kritiškas požiūris į meninių praktikų ir politikos samplaiką bei nuogastavimai, kad tokiu būdu menas virsta iš esmės socialiniu darbu, dėl kurio aukojama meninė kokybė (2). Rezidencijos atstovų ir menininkų požiūris į santykį su vietos bendruomene taip pat skiriasi: dirbtuvių metu vieni dalyviai pasisakė, jog į rezidenciją atvykstantis menininkas neturėtų turėti įsipareigojimų vietos gyventojams ir turėtų tiesiog plėtoti savo paties kūrybinę praktiką; kiti manė, jog vietos gyventojai turėtų turėti balsą formuojant jų gyvenamoje vietovėje esančių rezidencijų programas, nes glaudus ryšys su bendruomene bei lokalus aktualumas ir yra pagrindinis tokių institucijų gyvybingumo ir aktualumo garantas.

Nidos meno kolonijos rezidencijos programoje laikomasi pozicijos, jog pagrindinė sąsaja su vietos gyventojais turėtų būti draugiškos kaimynystės ryšių palaikymas, o jų įtraukimas į rezidencijos veiklą turi vykti atsižvelgiant ir lanksčiai reaguojant į realius pačios institucijos ir menininkų rezidentų poreikius. Patys Nidos gyventojai NMK veiklą vertina teigiamai – kaip prisidedančią prie kultūrinės įvairovės ir suteikiančią alternatyvą

tradiciniam Nidos kultūriniam gyvenimui. Tačiau jie jaučiasi per mažai įtraukiami (kaip dalyviai) į rezidencijos veiklą. Jurij Dobriakov mano, jog galima didinti NMK integraciją į vietinį sociokultūrinį kontekstą ir vietos gyventojų įtraukimą į jos veiklą pritaikant *Deveron Arts* pavyzdį. *Deveron Arts* (<<https://www.deveron-projects.com/home/>>) – organizacija, įkurta Hantlyje, Škotijoje. Šiame mieste gyvena apie 4 500 žmonių. Jų veikla – „Deveron projects“ – yra orientuoti į miestelio istoriją, kontekstą ir identitetą. Taip pat ši organizacija siekia menininkų ir miestelio bendruomenės bendradarbiavimo, skatina rūpinimąsi socialine gerove. Pavyzdžiui, vienu naujausių projektų „Town is the Garden“ (liet. „Miestas yra sodas“; 2017–2018) siekiama permąstyti sodo reikšmę,

bendruomenės mitybos įpročius globalaus klimato atšilimo ir ekologinių krizių kontekste.

Šiame tyrime buvo analizuojama Lietuvoje veikiančių rezidencijų veikla, jų poveikis kūrėjams bei aplinkai. Taip pat bus vertinamas rezidencijų efektyvumas ir ar siūlomos programos daro teigiamą poveikį menininkams, meno ekosistamai ir aplinkai. Svarbu įvertinti ir tai, koks poveikis daromas bendruomenėms ar visai visuomenei. Tačiau reikia pripažinti, kad meno rezidencijų poveikį sunku apskaičiuoti (tai apsunkina ir pačių rezidencijų savęs bei savo veiklą vertinimą / stebėseną), dėl specializuoto meno rezidencijų pobūdžio: „sunku įvertinti priešastinį poveikį dėl šio poveikio laiko atsilikimo“ (Gardner 2013).

Duomenys ir metodas

Atliekant šį tyrimą remiamasi Lietuvos kultūros tarybos, Lietuvos Respublikos Kultūros ministerijos duomenimis, viešai prieinama informacija apie Lietuvoje esančias meno rezidencijas, mokslinė literatūra apie meno rezidencijas, jų poveikį kūrėjams ir aplinkai bei kitais dalykinės informacijos šaltiniais.

Šis tyrimas derina objektyvius faktus ir subjektyvias perspektyvas. Pirmame etape atliktas išorinis vertinimas neįtraukiant meno rezidencijų atstovų,

vertinant viešai prieinamą informaciją bei kitus objektyvius šaltinius. Tokiu būdu matoma labai svarbių rezidencijų bruožų kokybė, pavyzdžiui, rezidencijų komunikacija ir jų skaidrumas (angl. *transparency*). Antrame etape vykdytos kūrybinės dirbtuvės ir internetinė apklausa su meno rezidencijų atstovais ir kitomis suinteresuotomis šalimis, kurios reikšmingai papildė turimą informaciją apie vykstančias rezidencijų programas svarbiais kokybiniais aspektais ir įžvalgomis iš praktikos.

Kūrybinės dirbtuvės

Jos buvo įgyvendinamos naudojant „pasaulio kavinės“ metodą. Pasaulio kavinė (angl. *World cafe*) – toks grupių darbo metodas, kai per trumpą laiką daug žmonių gali apsikeisti nuomonėmis,

pagilinti savo idėjas, rasti bendraminčių ir prieiti prie bendrų išvalgų. Ypač kai grupė turi pakankamai žinių ir patirties svarstomuose klausimuose, tačiau nuomonių skirtumai yra ryškūs.

1 Tikslas

Įtraukti, sudaryti gyvą bendradarbiavimo tinklą, galintį spręsti konkrečius klausimus/situacijas, rasti visiems priimtinus sprendimus.

2 Prielaidos

Žinios ir žinojimas jau egzistuoja kolektyve, yra pasiekiami, kolektyvinės išvalgos vystosi per individualų indėlį, jungiant patirtis, žinias, idėjas,

3 Principai

Artima aplinka, nagrinėjami visiems rūpimi klausimai, užtikrinama susirinkusiųjų įvairovė, skatinamas asmeninis įsitraukimas, bendrai sukurtos žinios yra visiems matomos.

Kūrybinių dirbtuvių metu buvo siekiama mikrolygmeniu pažvelgti į meno rezidencijas ir rezidentų veiklą. Dirbtuvės buvo organizuojamos 2020 m. rugpjūtį Kintuose ir Vilniuje – dvi lokacijos pasirinktos dėl vietos ir laiko patogumo dalyviams. Dirbtuvių turinys buvo toks pat, keitėsi tik dalyvių sudėtis. Iš viso kūrybinėse dirbtuvėse dalyvavo 26 dalyviai (Vilniuje – 14, Kintuose – 12). Jų

sudėtis apėmė tiek pačių meno rezidencijų, tiek rezidentų, tiek vietų atstovų (pavyzdžiui, bendruomenių, kultūros įstaigų atstovus), tiek kitų organizacijų (pavyzdžiui, galinčių tapti finansavimo šaltiniais meno rezidencijoms) atstovus (žr. lentelę Nr. 1). Dalyvių sudėtis įvairovė leido įvertinti meno rezidencijų poveikį iš kuo įvairesnių perspektyvų.

	Meno rezidencijos	Rezidentai	Vietos atstovai (bendruomenė, kultūros įstaigos)	Kitos organizacijos	Asmuo atstovauja daugiau nei vieną grupę	Viso
Vilnius	9	-	-	1	4	14
Kintai	5	2	4	-	1	12
Viso	14	2	4	1	5	26

Lentelė 1 Kūrybinių dirbtuvių dalyvių sudėtis pjūvis

Kaip rodo duomenys lentelėje, daugiausia kūrybinėse dirbtuvėse dalyvavo meno rezidencijų atstovai (Vilniuje – 9, Kintuose – 5). Kintai išsiskyrė tuo, jog juose aktyviai dalyvavo vietos atstovai (4; lyginant su Vilniumi, tai rodo jų suinteresuotumą), tuo tarpu Vilniuje dalyvavo daugiau asmenų (4), kurie gebėjo savyje derinti skirtingas patirtis ir žiūros taškus, todėl jie galėjo pasidalyti įvairresne patirtimi. Dažniausiai tai buvo rezidencinę patirtį turintys menininkai, šiuo metu dirbantys organizacijose, susijusiose su rezidencijų veikla. Tai, jog dirbtuvių metu buvo pasiektos suinteresuotos grupės ir / ar jų veiklą vykdančios / prie to

prisidedantys asmenys, rodo kūrybinių dirbtuvių kokybinę vertę.

Dirbtuvių dalyviai grupėse pildė pateiktas drobes (angl. canvas), kurios leido struktūruoti procesą ir nustatyti bendras taisykles. Dalyviai, pildydami drobes, turėjo susitarti dėl svarbiausių meno rezidencijų poveikio elementų menininkui, aplinkai ir kitiems veiksniams, priskirti šį poveikį atitinkamai poveikio sričiai (ekonominė, socialinė, aplinkos, kultūrinė), taip pat lokalizuoti poveikį ir pateikti įžvalgas iš savo veiklų bei pagrįsti pasirinkimą, įvardyti pagrindinius iššūkius lauke.

Dirbtuvių metu buvo keliami keturi klausimai, akcentuojantys asmenines patirtis:

- Koks meno rezidencijų poveikis yra svarbiausias? Dalyviai grupėse iš pateiktų poveikių (menininkui, aplinkai) turėjo išsirinkti svarbiausius (6 variantai). Buvo suteikiama galimybė palikti persidengiančias poveikio sritis, kurios, dalyvių nuomone, apima keletą aspektų, taip pat galimybė įrašyti naujus (nepasiūlytus) poveikius. Poveikio kortelės pateikiamos **priede Nr. 1**.
- Kokioms poveikio sritims priskirtumėte pasirinktus meno rezidencijų poveikio veiksnus? Dalyviai priskyre atrinktus veiksnus konkrečioms sritims lokaliai poveikio pobūdžiui nustatyti: ekonominė (orientuotos į ekonominį augimą), socialinė (orientuota į visuomenės gerovę), aplinkos (orientuota į santykį su aplinka), kultūrinė (orientuota į kultūrinių verčių kūrimą) sritys.
- Kaip jūsų pasirinktas poveikis reiškiasi vietos lygmeniu? Dalyviai pagrindė savo pasirinkimus individualiomis patirtimis, lokaliais pavyzdžiais, konkrečiu poveikiu menininkui ir vietai.
- Su kokiais iššūkiais susiduriate siekdami poveikio skirtingose srityse? Dalyviai apibendrino esmines problemas procese ir galimus jų sprendimo scenarijus. Teikė siūlymus, kaip būtų galimi reaguoti į dabartinius iššūkius ir pasiekti tvaresnį poveikį.

Dirbtuvių dalyvių atsakymai buvo vertinami tiek bendrai, tiek lokalizuotai. Tyrime pateikiant kūrybinių dirbtuvių išvadas nurodoma, kada viena ar kita mintis / įžvalga pasikartoja abiejose dirbtuvėse, o tais atvejais, kai Vilniaus ir Kintų kūrybinių

dirbtuvių dalyvių interesai / mintys išsiskyrė, tai taip pat yra nurodoma analizėje. Kūrybinių dirbtuvių rezultatai integraliai papildė tyrimo „Meno rezidencijų poveikio vertinimas“ medžiagą, todėl jie bus aprašomi ir pristatomi detaliau.

Apklausa

Antrame tyrimo etape taip pat organizuota meno rezidencijų veiklą vykdančių organizacijų elektroninė apklausa. Apklauso tikslas – užpildyti duomenų spragas apie meno rezidencijų veiklą ir aiškiau įvertinti meno rezidencijų mikrolygmenį – jų veiklą, poveikį, įsitinklinimą ir skaidrumą. Buvo klausama apie tikslų organizacijų juridinį statusą, finansavimo šaltinius, darbuotojų skaičių ir tik su meno rezidencijų veiklomis dirbančių etatų skaičių, infrastruktūros pasiūlą kūrėjams, skaidrumą, viešinimą, lankytojų pritraukimo praktiką, veiklos nuoseklumą bei sezoniškumą, bendruomenės įtraukimą į rezidencijų veiklą, poveikį aplinkai ir kūrėjui. Apklauso anketa buvo išsiųsta visoms organizacijoms, 2015–2020 m. teikusioms paraišką gauti KRF finansavimą per Menininkų rezidencijų programą. Iš 116 anketą užpildė 22 organizacijos. Visa apklauso anketa pateikiama priede Nr. 2.

Analizuojant 22 apklausoje dalyvavusių dalyvių sudėtį, matyti, jog anketą užpildė 10 tyrime išskirtų (priedas Nr. 4) pagrindinių meno rezidencijų, t. y. didžioji dalis. Kitos apklausoje dalyvavusios organizacijos yra smulkesnės, į meno rezidencijų veiklą orientuotos, bet nenuosekliai ją vykdančios organizacijos. Visos jos yra teikusios prašymą gauti finansavimą iš LKT. Apžvelgiant apklausoje dalyvavusių organizacijų lokacijas, matyti, jog didžioji jų dalis telkiasi aplink didžiuosius miestus: Vilnių, Kauną, Klaipėdą bei jų regionus. Taip pat kelios organizacijos yra iš Druskininkų, Utenos apskrities, Jonavos, Raseinių, Kelmės rajonų. Toks geografinis pasiskirstymas iš esmės atitinka meno rezidencijų Lietuvoje pasiskirstymą. Apibendrinant 22 apklausoje dalyvavusių organizacijų veiklą ir statusą, galima teigti, jog organizacijos respondentės reprezentuoja meno rezidencijų ir orientuotą į šią veiklą atstovų nuomonę.

ESAMA SITUACIJA

Pirmosios meno rezidencijos užsienyje atsirado XIX a., kai buvo ieškoma naujų (tuometinių suvokimu – utopinių) būdų ir erdvių menininkams kurti, bendradarbiauti bei tobulėti (Hirvi-Ijäs, Kokko 2019). Pirmųjų rezidencijų tipai atitinka šiandieninį tradicinių meno rezidencijų suvokimą, kuriame yra įprasminamas menininko buvimas ir kūrimas neįprastoje, nekasdieninėje vietoje. Nuo to laiko pačių meno rezidencijų veikimo laukas, įvairovė prasplėtė, o rezidentų galimybės išaugo. Egzistuoja nemažai bandymų meno rezidencijas suklasifikuoti, tačiau pačios rezidencijos, būdamos gana lanksčios struktūros, yra sunkiai apčiuopiamos klasifikaciniais įrankiais. Vis dėlto šis klasifikavimas gerai atspindi vyraujančias praktikas ir naratyvus meno rezidencijų kontekste. Remiantis tyrimu, pateiktu knygoje *Contemporary Artist Residencies: Reclaiming Time and Space* (liet. *Šiuolaikinės meno rezidencijos: susigrąžinti laiką ir erdvę*; Hirvi-Ijäs, Kokko, Gielen 2019) galima bendrai skirti tradicines ir šiuolaikines meno rezidencijas.

Meno rezidencijų tipų įvairovė lemia ir jų veiklos skirtumus. Rezidencijų programos gali būti organizuojamos (ne)tradicinėje aplinkoje: nuo izoliacinio buvimo kaimiškoje aplinkoje iki orientavimosi į didelių parodų organizavimą; nuo į bendruomenę orientuotų iki tokių, kurios sprendžia socioekonominės programas. Rezidencijų **erdvė** taip pat varijuoja nuo tradicinių meno sričiai pritaikytų patalpų iki eksperimentinių sprendimų, netgi virtualių erdvių. **Laiko** – rezidencijų programų trukmės požiūriu – jos gali būti sezoninės, vykdomos nuolat ar susietos su konkrečiu vienkartinu įvykiu, kitaip tariant, gali trukti nuo kelių dienų iki kelių metų. Menininkai į meno rezidencijas yra **kviečiami** paskelbus atvirą kvietimą (angl. open call) ir pakvietimą (angl. *invitation*). Pavyzdžiui, *Res Artis* skelbia tik atvirus kvietimus.

Finansavimo šaltiniai gali būti įvairūs. Priklausomai nuo šalies, kurioje veikia rezidencija, kultūros politikos, rezidencijos teisinio statuso

ir kitų aspektų, rezidencijos formuoja savo biudžetus skirtingais ištekliais. Rezidencijos programos vykdymo išlaidos priklauso nuo rezidavimo trukmės ir pobūdžio, pavyzdžiui, su scenos menu susijusios išlaidos gali būti didesnės už rašytojų rezidavimui reikalingas išlaidas. Taip pat, organizuojant menininko apsilankymą, turi būti atsižvelgiama į einamąsias ir papildomas išlaidas, kurių gali prireikti įgyvendinant rezidencijų programą. Rezidencijos programos gali būti finansuojamos viešomis ar privačiomis investicijomis arba šių abiejų finansavimo modelių deriniu. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad rezidavimo išlaidų padengimas dažnai krinta ir ant pačių rezidentų pečių: *Res Artis* didžioji dalis rezidencijų yra mokamos (323), nemokamų yra tik 137.

Meno rezidencijų įvairovė pasireiškia įvairiuose jų tipuose ir veiklų modeliuose. **Priede Nr. 3** yra ir pateikiami įvairūs tarptautinės praktikos pavyzdžiai, ir apžvelgiamas nacionalinis kontekstas.

Lietuvoje veikia virš 10 meno rezidencijų⁴, kurios nuosekliai vykdo veiklą, turi savo rezidencijų programas, pritraukia įvairius menininkus, siūlo sąlygas jiems kurti, būti matomiems ir įsitraukti į vietines veiklas. Dar kelios rezidencijos, nors ir vykdo meno rezidencijų veiklą, tačiau jų veiklų negalima laikyti nuosekliomis. Šalia šių pagrindinių meno rezidencijų egzistuoja ir vienkartinės iniciatyvos. Pastarosios dažnai užgimsta kaip trumpalaikė kokios nors kultūros organizacijos veiklos tąsa (dažnai užgęstanti išėjus ją inicijavusiam darbuotojui, pasibaigus projektiniam finansavimui ar tiesiog pasikeitus organizacijos prioritetams). Šios trumpalaikės rezidencijų erdvės, kaip ir nuosekliai veikiančios, prisideda prie meno organizacijų ekosistemos, kurdamos papildomas galimybes menininkams, suteikdamos daugiau galimybių eksperimentavimui, naujų kūrybos formų paieškoms, duodamos pradžių tęstinoms rezidencijų veikloms. Tačiau trumpalaikių rezidencijos erdvių veiklos poveikį yra sunku įvertinti ir jis veikia apsiriboja sporadiška ir atsitiktine įtaka skirtingoms vietoms bei patiems meninin-

⁴ Nidos meno kolonija, Rupertas, Žemių dvaras, Kražių kolegijos rezidencija, „Kintai Arts“, Kauno menininkų namai, Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras, Tekstilinkų ir dailininkų gildija, DAR (Druskininkai Artists' Residence), Menų spaustuvė, Tarptautinis vertėjų ir rašytojų centras, Kauno Fotografijos galerijos rezidencijų programa, Rašytojų ir vertėjų rezidencijos Nidoje ir Palangoje, „Sodas 2123“ (Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjunga).

kams. Jos taip pat menkai gali padėti menininkams įsitinkinti, nes, pačios būdamos jaunos, dėl trumpalaikės veiklos dar nėra sukūrusios tvarių ryšių su kitomis meno lauko organizacijomis Lie-

tuvoje ir užsienyje. Kimas Lehmanas (2017) apibrėžia meno rezidencijų kuriamą vertę per šias kategorijas:

Vertės tipas	Naudos tipas		
	Individualus	Organizacinis	Visuomeninis
Profesinis tobulėjimas (įgūdžiai, ištekliai, reputacija ir kt.)	Menininkas		
Ekonominė nauda	Menininkas	Priimančioji organizacija	Regionas ar bendruomenė
Išplėstos kultūrinės žinios	Menininkas	Priimančioji organizacija	Regionas ar bendruomenė
Organizacinis mokymasis ir gebėjimų ugdymas		Priimančioji organizacija ar bendruomeninės organizacijos	
Kūrybinė ir kultūrinė stimuliacija			Regionas ar bendruomenė

Lentelė 2. Meno rezidencijų programų vertės sistema (Lehman 2017)

Atsižvelgiant į pateiktą lentelę (2) galima teigti, kad netgi trumpalaikės meno rezidencijų programos prisideda prie vertės kūrimo. Deja, jų veiklų nenuoseklumas dažnu atveju gali tapti netvarumo priežastimi. Šis netvarumas pasireiškia neigiamais aspektais skirtingiems veiksniams. Pirmia, pačios organizacijos įsitinklinimas ir menininko *portfolio* prestižo kūrimas: jeigu rezidencija greitai nunyksta ir nesuformuoja savo reikšmingumo meno pasaulyje, tokiu atveju galima vertinti tik tiesioginę naudą menininkams tuo metu, t. y. tai, kad menininkas pakėlė kvalifikaciją, kad turėjo laiko dirbti prie jam svarbių kūrinių ir temų. Tačiau žvelgiant į menininko *portfolio* praėjus tam tikram laikui tokia rezidencija nekelia menininko vertės, nes nėra žinoma. Antra, norint sukurti tvarų dialogą su aplinka ir vietos bendruomenėmis, reikalingas nuoseklus ir tęstinis darbas. Sunku vertinti poveikį vietos bendruomenėms, kai meno rezidencija tam tikroje lokacijoje veikė tik vieną kartą. Tokiu atveju galima teigti, kad nesiformuoja matomas ilgalaikis socialinis, kultūrinis ir ekonominis poveikis.

Kita vertus, nors kai kurios įsisteigusios organizacijos stengiasi išlaikyti ryšį su vietos bendruomenė, kitos yra linkusios užsidaryti nuo vietos bendruomenių ir veikti kaip gana savarankiški subjektai, dar kitos mėgina laviruoti tarp susitelkimo į savo veiklas viduje ir ryšio su bendruomenės išlaikymo. Čia geru pavyzdžiu gali būti Nidos meno kolonija, kuriai „vietos gyventojai [...] yra svarbūs, tačiau pirmiausia kaip kaimynai arba auditorija, su kuriais reikia užmegzti ir palaikyti draugišką santykį. Didžiausias dėmesys visgi skiriamas atvykstantiems menininkams, su kuriais praleidžiama daugiausiai laiko“ (Dobriakov 2015). Tačiau šiuo atveju jau galima kalbėti apie poveikį aplinkai, nes NMK rezidencijų programa yra nuolatini ir vietos bendruomenė gali nuolat sekti jų veiklą ir joje dalyvauti.

Meno rezidencijų poveikį Kimo Lehmano aptartais lygmenimis Lietuvoje dar nebuvo mėginta įvertinti, trūksta ir objektyvių duomenų apie Lietuvos

meno rezidencijas ir jų veiklą. Pirmoji nuoseklesnė ir išsamesnė pastanga jas įvertinti – Ramūno Trimako 2012 metais atlikta „Menininkų mainų rezidencijų infrastruktūros galimybių studija“. Trimakas savo tyrime daugiausia dėmesio skiria meno rezidencijų kietajai infrastruktūrai. Deja, šis tyrimas liko vienkartinis ir nebuvo toliau vertinamos ten pateiktos išvalgos. Šiuo metu atliekama tyrimą galima laikyti antru mėginimu vėl kalbėti apie Lietuvoje vykstančias rezidencijų veiklas, tiesa, kiek kitu aspektu: per jų daromą poveikį. Tyrimas „Meno rezidencijų poveikio vertinimas“, nors ir nesikoncentruodamas į kietąją meno rezidencijų infrastruktūrą, dalinai papildė 2012 m. atliktą tyrimą, remiasi tiek viešai prieinama informacija, tiek pirmtako įdirbiu, išskirdamas veikiančias meno rezidencijas Lietuvoje. Šioje dalyje bus apžvelgiamos Lietuvoje esančios meno rezidencijos, jų pobūdis, vieta, tikslas, dalyviai, trukmė ir / ar aktyvumas. Kadangi šių meno rezidencijų programos ir komunikacija apie veiklas skiriasi, bus remiamasi tik šių rezidencijų internetinėse svetainėse ar kituose viešai prieinamuose šaltiniuose pateikiama informacija (ji lemia ir rezidencijų aprašymo išsamumą šiame tyrimo etape). Kai kurių dabartinių Lietuvos meno rezidencijų situacija, jeigu įmanoma, bus lyginama su 2012 m. atliktu Ramūno Trimako tyrimu. Tai leidžia šiek tiek palyginti rezidencijų raidą ir kaitą per 2012–2020 m. laikotarpį. Verta atkreipti dėmesį, jog tyrimo „Meno rezidencijų poveikio vertinimas“ užduotis – įvertinti meno rezidencijų veiklos poveikį Lietuvoje, tuo tarpu Trimakas, tirdamas pirmąsias rezidencijas Lietuvoje, didesnę dėmesį kreipė į meno rezidencijų infrastruktūrą ir patrauklumą menininkams.

Remiantis literatūros apžvalga ir gerosiomis praktikomis, buvo išskirti meno rezidencijų kokybiniai kriterijai, reikalingi vertinant meno rezidencijų veiklos kokybę. Kriterijai buvo suskirstyti į būtinus (t. y. tuos, kuriuos privalo turėti meno rezidencijos) ir reikalingus, bet nebūtinus (t. y. meno rezidencijos gali neatitikti šių kriterijų, tačiau, priklausomai nuo konteksto, gali jų siekti).

Būtinai kriterijai

- **Rezidencijos aprašymas.** Meno rezidencija turi turėti ne tik rezidencijos aprašymą / programą, bet ir ją viešai pristatyti (pavyzdžiui, savo internetiniame puslapyje). Aprašyme arba programoje turi būti nurodoma rezidencijos misija, tikslas ir kita bendro pobūdžio informacija, kuri leidžia asmenims iš išorės susipažinti su meno rezidencija, jos pobūdžiu bei veikla.
- **Infrastruktūra.** Erdvė, kurioje gyvens, dirbs ir kurs menininkas, turi skatinti kūrybinį procesą bei įprasminti rezidencijos („buvimo vietoje“) leksinę prasmę. Meno rezidencijos turi pateikti savo siūlomos infrastruktūros viešus aprašymus, kuriuose būtų nurodoma menininkų kūrybinės bei gyvenamosios erdvės rezidavimo galimybės ir sąlygos. Yra galima ne tik fizinė, bet ir virtuali infrastruktūra.
- **Viešinimas.** Norėdamos pritraukti tiek menininkus, tiek auditoriją, meno rezidencijos turi viešinti veiklą. Dėl skirtingų rezidencijų veikimo modelių viešinimo kanalai, priemonės ir metodai gali ženkliai skirtis, tačiau meno rezidencija turėtų užtikrinti savo žinomumą tikslinėse auditorijose.
- **Skaidrumas.** Meno rezidencijos turi turėti aiškias atrankos procedūras ir stengtis sudaryti lygias galimybes visiems menininkams, norintiems pasinaudoti meno rezidencijos siūlomomis galimybėmis. Skaidrumas yra viena iš tarptautinio meno rezidencijų tinklo *Res Artis* nurodomų meno rezidencijų vertybių: skaidrumas (angl. *transparency*) – aiškus ir tikslingas bendra(darbia)vimas organizacijų tinkle.
- **Tęstinumas / tvarumas.** Meno rezidencijos, norėdamos daryti kuo didesnę poveikį tiek kūrėjams, tiek aplinkai, turėtų stengtis išlaikyti savo veiklą tęstinumą. Tęstinumas privalo būti nuoseklus, bet nebūtinai periodiškasis. Tvarumas yra dar viena tarptautinio meno rezidencijų tinklo *Res Artis* nurodomų meno rezidencijų vertybių: tvarumas / nuoseklus ir tvarus augimas ilgalaikėje perspektyvoje.

Reikalingi, bet nebūtinai meno rezidencijų kriterijai

Rezidencija kaip pagrindinė veikla

Organizacijos, kurios vykdo kitas (ne rezidentų priėmimo) veiklas, turėtų užtikrinti meno rezidencijų veiklų kokybę bei anksčiau išvardytus privalomuosius kriterijus.

Darbuotojas-rezidencijos koordinatorius

Asmuo, kurio pagrindinis darbas susijęs su meno rezidencijos veikla, gali padėti užtikrinti jai išskirtinį dėmesį bei vykdymo kokybę.

Užsienio menininkų pritraukimas

Esminė meno rezidencijų sąlyga – mobilumo galimybių suteikimas menininkams. Meno rezidencijos gali priimti menininkus ir iš tos pačios šalies, tačiau užsienio menininkų pritraukimas suteikia daugiau galimybių įvairovei, profesionalumui bei įsitinklinimui.

Edukacinės veiklos

Meno rezidencijose vykdomos edukacinės veiklos gali prisidėti prie rezidentų kvalifikacijos kėlimo ir lankytojų ugdymo bei įtraukimo.

Šiais kriterijais išanalizavę viešai prieinamus duomenis, matome, kad Lietuvoje veikia apie 10 rezidencijų. Tyrimo metu buvo sudaryti meno rezidencijų aprašymai⁵, aprašymų duomenys yra gauti iš apklausoje dalyvavusių organizacijų (respondenčių), LKT pateiktų duomenų, viešai pateikiamų duomenų. Aprašymai pateikiami **priede Nr. 4**. Šio tyrimo metu ir stengiamasi remtis bent kokį nuoseklumą ar skaidrumą demonstruojančių organizacijų veiklos vertinimu. Apklausos duomenys atskleidė, jog meno rezidencijų veikla Lietuvoje yra organizuojama skirtingu dažniu, intensyvumu ir laikotarpiu. Dažniausiai menininkų išvykos Lietuvoje vyksta vasaros metu (59,1 %), rudenį (50 %) ir pavasarį (40,9 %). Žiemą išvykų

idėjų ir kūrybos mainai prisideda prie meno rezidencijų rezultatų sklaidos tikslinėje auditorijoje, taip pat gali prisidėti identifikuojant, sprendžiant ir analizuojant visuomenėje kylančius probleminius klausimus.

Bendruomenių įtraukimas

Tai leidžia meno rezidencijoms tapti integralia vietos dalimi, vykdyti kontekstualią veiklą bei skatinti sociokultūrinius pokyčius joje. Šioje erdvėje meno rezidencijos, įsitraukdamos į vietinį kontekstą, taip pat sujungia vietinę ir globalią perspektyvas (*Res Artis*). Vietos bendruomenė gali veikti kaip žiūrovas arba kaip dalyvis.

Dialogas tarp kūrėjų

Šis kriterijus yra ypač vertinamas individualių menininkų vystant karjerą, nes komunikacija ir bendradarbiavimas tarp kūrėjų skatina jų įsitinklinimą (tiek individualiu, tiek instituciniu lygiu), plečia akiratį, skatina mąstymą ir profesinį bei asmeninį tobulėjimą.

Į rezidencijų vietas yra mažiausiai (4,5 %). Vertinant veikimo laikotarpį, nemažą procentinę dalį sudaro tos organizacijos, kurios savo veiklą vykdo visus metus – 36,4 %. Dažniausiai meno rezidencijų Lietuvoje veikla yra vykdoma iki 3 mėn. (45,5 %); retais atvejais siekia iki 9 mėn. (9,1 %); 6 mėn. veiklą vykdo 31,8 % visų rezidencijų, 12 mėn. – 13,6 %.

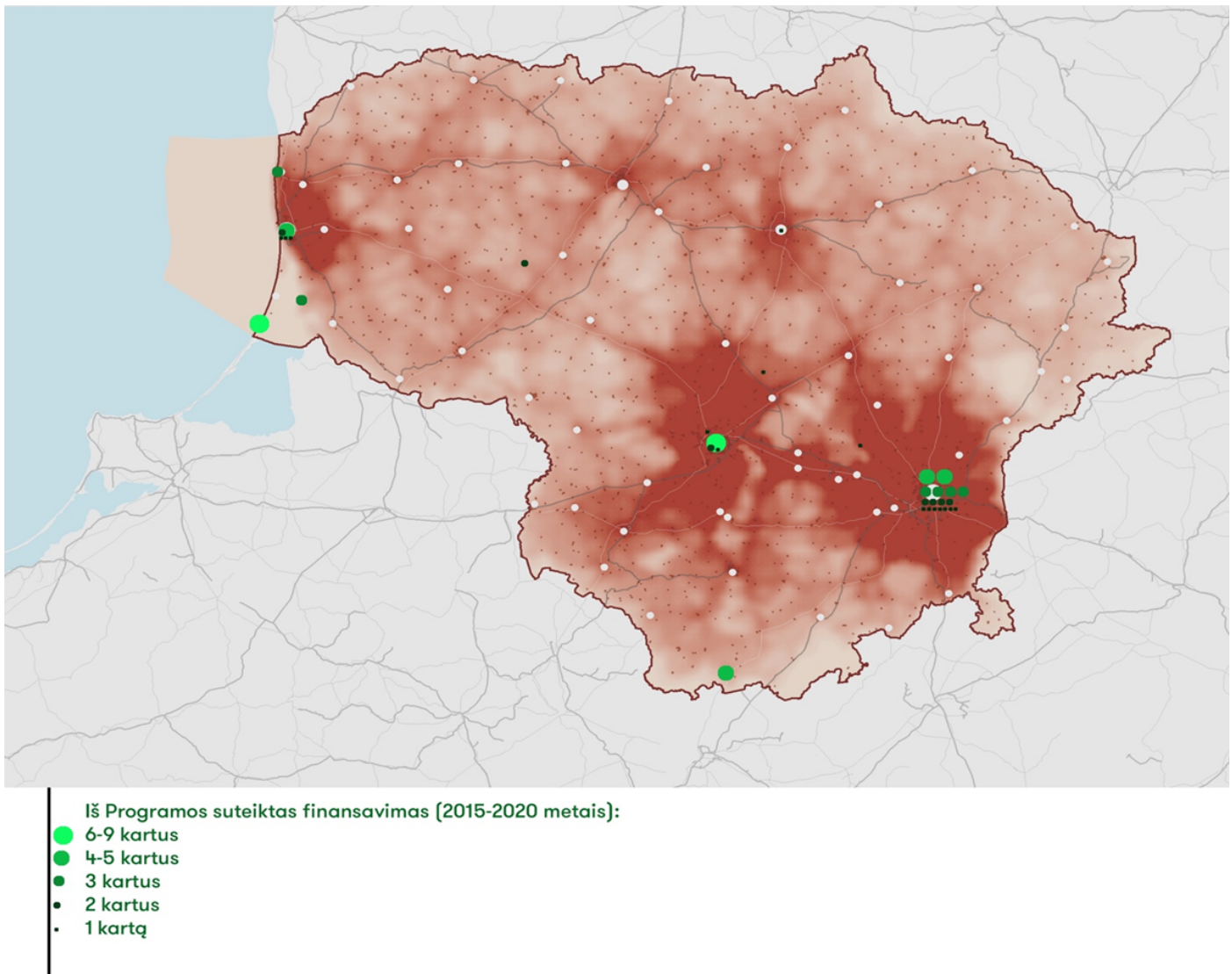
Kaip rodo meno rezidencijų šalyje išsidėstymas, jų geografija nėra tolygi. Didžioji dalis rezidencijų savo veiklas įgyvendina aplink tris didžiuosius urbanistinius centrus – Vilnių, Kauną ir Klaipėdą. Tik Žeimių, Kražių ir Druskininkų rezidencijos yra kiek labiau nutolę nuo kultūrinių paslaugų inf-

⁵ Pateikiamų Lietuvos rezidencijų sąrašas nėra baigtinis (labiau indikatyvus), supažindinantis su rezidencijomis ir jų viešai apie save teikiama informacija. Šalia šių rezidencijų egzistuoja dalis trumpalaikių meno rezidencijų iniciatyvų ir projektų. Kai kurios rezidencijų vietos atviros savo meno sąjungų nariams, tačiau apie tokius projektus informacija negalėtų būti naudojama realaus poveikio analizei ir matuojant veiklos produktyvumą. Egzistuoja net tokių galimai rezidencinę veiklą vykdančių organizacijų, kurios nepateikia jokios informacijos apie savo veiklą.

rastruktūrinių mazgų. Tokia rezidencijų geografijs sutampa su socioekonominio gyvybingumo zonomis (teritorijos, kuriose aktyviai dirbama, gyvenama ir lankomasi, sudarant sąlygas gyvybingai urbanizuotai aplinkai), todėl jau egzistuojantis savaiminis gyvybingumas lemia ribotą meno rezidencijų poveikį aplinkai, poveikio periferiškumą kitų kultūrinių įvykių fone. Greta kuriamos kultūrinės ir meninės vertės, kai kurių rezidencijų tikslu įvardijamas teigiamas poveikis vietos tapatybei, darniam vystymuisi, auditorijų

plėtrai ir bendruomenių kultūrinei edukacijai. Tad būtų tikslinga skatinti rezidencijų veiklas probleminėse teritorijose, pasižyminčiose mažesniu socioekonominiu gyvybingumu.

Įvertinus „Menininkų ir kultūros kūrėjų rezidencijos Lietuvoje“ programos finansavimą buvo sudarytas žemėlapis, iliustruojantis vietas, kuriose organizacijos gavo finansavimą iš programos ir kiek kartų kiekviena organizacija gavo valstybinį finansavimą.

Pav. Nr. 1. Programos suteiktas finansavimas (2015–2020) kartais ir socioekonominis regionų gyvybingumas (sudaryta autorių, remiantis Lietuvos Respublikos teritorinio bendrojo plano 2030 kompasu duomenimis)

Vertinant finansavimo netolygumą, galėtų būti stiprinamas meno rezidencijų tinklas regionuose, vystomos partnerystės su kitais sektoriais ir vietos bendruomene, siekiama didinti kultūros ir meno įstaigų veiklos kokybę, efektyvumą ir prieinamumą, optimaliai paskirstant paslaugas jų tinkle. Meno rezidencijų vystymas bei plėtra gali tapti vienu iš užimtumą didinančių, gyvenimo kokybę keliančių bei sociokultūrinį ir ekonominį kapitalą didinančių veiksmų.

Sociokultūrinis ir ekonominis regionų kapitalas nurodo į socialinės, kultūrinės, ekonominės infrastruktūros kiekį, poreikį ar perteklių, leidžia nu-

statyti vietos gyvybingumą, vertinant jį kartu su gyventojų skaičiumi. Vertinant skirtingų meno rezidencijų pozicionavimąsi skirtinguose regionuose, būtina atsižvelgti į dabartinę socioekonominę būklę bei kultūros sektoriaus raidos kryptis. Vertinant regionų, kuriuose įgyvendinamos meno rezidencijų veiklos, kontekstą, svarbu atsižvelgti į specifinę jų problematiką, vyraujančias kultūrinės raidos kryptis bei jų diktuojamus veiklų prioritetus, aptariamus priede Nr. 5.

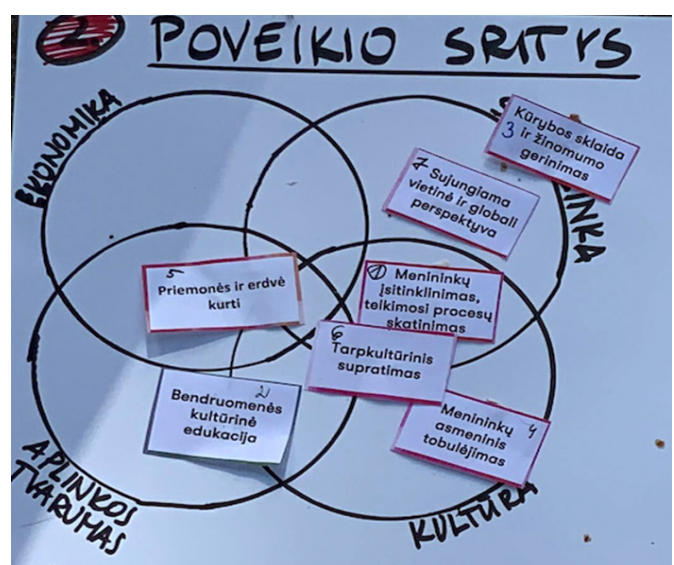
POVEIKIS KŪRĒJAMS

Meno rezidencijos vaidina reikšmingą vaidmenį menininkų karjeroje. Visų pirma jos sukuria sąlygas menininkams netrukdomai koncentruotis į savo praktikas. Tačiau kaip viena iš svarbiausių meno rezidencijų rolių yra menininkų dialogo sukūrimas (Edström 2008), kurio metu ir įvyksta bene didžiausias postūmis menininko tobulėjime. Kai kuriais atvejais rezidencijų poveikis menininkų karjerai yra itin akivaizdus (po išvykų į rezidencijas sekė sėkmingas karjeros augimas), tačiau iš esmės negalima teigti, kad yra akivaizdi koreliacija tarp rezidencijų ir jų poveikio menininkams. Nors sunku vertinti rezidencijų poveikį jose rezidavusiems menininkams, tačiau, būdamas meno ekosistemos dalimi, jos teikia nemažą postūmį menininkams tobulėti ir augti. Greta to yra daugelis kitų veiksnių, nulemiančių karjeros kryptį ir sėkmę.

Meno rezidencijos – tai minkštoji ir kietoji infrastruktūros menininkams, padedančios sukurti teigiamą impulsą menininkams (suteikdamos sąlygas jiems kurti, rodyti savo kūrybą, kelti kvalifikaciją ir t. t.). Taip argumentuoja Rūta Jančiulytė ir Virginija Jurėnienė (2018): menininkams yra itin reikalinga infrastruktūra, kuri leidžia vystyti kūrinius. Vienas iš tokių menininkams skirtų infrastruktūrų objektų yra menininkų rezidencijos: „Meno rezidencijos turi suteikti menininkams galimybę sukurti **psichologinį, socialinį, žinių ir simbolinį kapitalą**. Jie gali tai pasiekti organizuodami parodas, renginius, koncertus, kur menininkai galėtų pristatyti savo meno gaminius. Be to, skatinti bendruomenę dalyvauti meno gaminių pristatymuose, supažindinant menininkus su vietos bendruomene, aplinka, jos istorija.“ Akivaizdu, kad meno rezidencijos menininkams leidžia ne tik susikoncentruoti į savo darbų vystymą, bet daro ir daug didesnę teigiamą įtaką, išplėsdamos jų žinomumą, sudarydamos sąlygas įsitinkinti. Kai kurios meno rezidencijos kryptingai akcentuoja menininkų profesinį tobulėjimą ir būtent tiesioginį poveikį menininkams, todėl kartais meno rezidencijos tampa tam tikra „privaloma“ CV dalimi, o kai kurių kūrėjų karjeroje tampa beveik nuolatine būseną, dar žinoma kaip „šokinėjimas per rezidencijas“ (angl. *residen-*

ce hopping). Visgi tai yra pamatuota pastanga, nes buvimas kai kuriose rezidencijose CV prilygsta autorinei parodai (Michelkevičius 2015). Taip pat akivaizdu, kad būtent meno rezidencijos yra institucijos, kurios yra suinteresuotos menininkų tobulėjimu ir po jų studijų baigimo, kaip teigiama Europos meno rezidencijų politikos darbotvarkėje: „meno rezidencijos yra profesinio tobulėjimo šaltinis ir investicija į kūrybą. Manoma, kad rezidencijos suteikia menininkams galimybių plėtoti idėjas ir ryšius, gauti profesionalų grįžtamąjį ryšį ir įsilieti į tinklą. Tuo pačiu metu jie siūlo paslaugas mokytis naujų įgūdžių ir metodų. Be to, rezidencijomis tikimasi padidinti kultūrinį sąmoningumą ir kompetencijas, palaikyti organizacinius įgūdžius ir asmeninį tobulėjimą“. Kartais jos tiesiog vadinašios mokymosi aplinkomis (Serino 2015).

Tai, kad poveikis menininkui yra itin svarbus ne tik teoriniame, bet ir praktiniame lygmenyje, iliustruoja ir kūrybinių dirbtuvių dalyvių pasirinkimai išskiriant svarbiausias poveikio sritis: 62 % pasirinkimų sudarė poveikis menininkui / kūrėjui ir tik 38 % – poveikis aplinkai / vietai. Kai kurios grupės didžiąją dalį poveikio matė būtent menininkui, iš 7 poveikio kortelių pasirinkdamos tik vieną, skirtą aplinkai.

Pav. Nr. 3. Dirbtuvių drobės fragmentas. Vienos iš grupių pasirinktos poveikio kortelės Vilniuje vykusių dirbtuvių metu. Poveikio kortelės menininkui yra su raudonais rėmeliais.

Svarbiausi dirbtuvių dalyvių išskirti poveikio menininkui aspektai yra šie:

- **priemonės ir erdvė kurti;**
- **menininkų įsitinklinimas, telkimosi procesų skatinimas;**
- **sujungiama vietinė ir globali perspektyva;**
- **kūrybinė sklaida ir žinomumo gerinimas.**

Čia išryškėja praktinių kūrybos sąlygų sudarymo svarba (kietoji infrastruktūra) bei tinklo suteikimas ir sklaidos per jį galimybės (minkštoji infrastruktūra). Visų pirma „menininkams reikia vietos pailsėti, įsikvėpti, kurti“ (dirbtuvių dalyvis, Kintai, 2020). Visos Lietuvoje veikiančios rezidencijos siūlo menininkams fizines erdves. Papildomų sąlygų sudarymas buvo iliustruotas konkrečiais pavyzdžiais (specifinės įrangos, reikiamų resursų, erdvių kūrybai ir jos sklaidai suteikimu). Rezidencijos visų pirma suteikia **fizines erdves**, kuriose menininkai gali kurti. Pavyzdžiui, NMK ne tik suteikia studijas menininkams kurti, bet ir laiko save žaliuoju kubu: „Bet bene svarbiausia infrastruktūra buvo Kuršių nerijos nacionalinis parkas kaip didžiulė studija. Vadinu tai „žaliuoju kubu“, o tai reiškia, kad gali kurti atvirose erdvėse kur nori, nors tai ir yra gan griežtai taisyklių apribota kūryba. Anksčiau turėjome seną angarą, kuris menininkus labai traukė – didelė postindustrinė patalpa, kur tikrai gali daryti ką nori, bet dabar viskas transformavosi į civilizuotesnes erdves. Nemanau, kad menininkai atvažiuoja pas mus vien dėl to ar dėl konkrečios turimos technikos, tačiau jie maloniai nustemba esančiomis galimybėmis ir erdvėmis, o mes stengiamės būti atviri daugeliui vizualaus meno sričių atstovų“ (Michelkevičius, in: Bučinskaitė 2018). Kūrybinių dirbtuvių metu buvo akcentuojama ir pagalba (mentorystė) pačiame kūrybos procese. Kūrybos procese atsiradusios pažintys sukuria naujas galimybes testinumui ir naujoms perspektyvoms,

net ir po išvykų į rezidencijas gimsta nauji projektai, prie atsiradusių ryšių palaikymo sugrįžtama ateityje, rezidencijų metu įgytas įdirbis daro realų ilgalaikį poveikį tolimesnėje menininkų karjeroje.

Rezidencijos, atstovaudamas savo dalyvius, taip pat veikia kaip komunikacijos kanalai, suteikia jiems savotišką kokybės ženklą, kuris yra ypač svarbus sunkiai apibrėžiamos vertės meno pasaulyje.

Kiti išskirti kaip svarbūs poveikio menininkui aspektai gali būti suskirstyti į tokias grupes:

- **aplinkos pasikeitimas (atsiskyrimas nuo išorinio pasaulio; susitikimai su nežinomaisiais; inspiracija).** Aplinkos pakeitimo ir iš jo kylančio poveikio kūrybai tema atvėrė dirbtuvių dalyvių diskusijas apie pačią rezidavimo esmę. Buvo bendrai sutinkama, jog menininkui labai svarbus atsitraukimas nuo kasdienybės, susitikimas su nežinomybe, galimybė atsiriboti, išeiti iš inertiškos kūrybinės kasdienybės. Visa tai buvo įvardinta kaip viena unikaliausių poveikio menininkui formų, kurią gali pasiūlyti tik rezidencijos. Buvimas gamtoje išskirtas kaip itin svarbus veiksnys, padedantis „persijungti“ į kitą kūrybinį režimą (pavyzdžiui, net ir būnant mieste, Ruperto lokacija prie upės įvardinta kaip svarbi). Nors ši tema buvo eksplikuojama kaip itin svarbi kūrybinių dirbtuvių metu, tačiau iš apklausos duomenų matoma, kad jai nėra tam skiriamas prioritetetas (atsakymas: „Susipažįsta

su Lietuva, vietine kultūra, istorija, gyvenimo būdu“ tebuvo pasirinktas 4,5% apklaustųjų). Tačiau tai nepaneigia šio aspekto svarbos, nes kūrybinių dirbtuvių metu ši tema buvo laikoma kaip viena iš startinių vietų nuo ko prasideda meno rezidencijų poveikis, kuris įgalina menininkų kompetencijų kėlimą ir kitas poveikio sritis.

- **tobulėjimas (menininkų asmeninis / profesinis tobulėjimas; didinamas savivertės jausmas).** Be atsiskyrimo svarbos, įvardinti ir tobulėjimo, visapusiško augimo aspektai. Tai ypač svarbu jaunesiems menininkams, kuriems meistriškumo kursai rengiami išvykų į rezidencijas forma (Kintų muzikos festivalis, Ruperto edukacinės programos stovyklos su kviestiniais kuratoriais). Tarpkultūrinė kūrybinė aplinka ir bendravimas anglų kalba taip pat išskirtos kaip svarbios praktikos. Dirbtuvėse pabrėžta ir rezidencijų atsakomybė ugdyti menininkų sąmoningumą tarpkultūriniais, aplinkosauginiais ir kitais su darniu vystymusi susijusiais klausimais. Akcentuota jau anksčiau minėtos gamtos, į kurią atvykstama kurti, jos puoselėjimo, jautrumo aplinkai ugdymas. Papildomai apklausos respondentai buvo paprašyti išskirti tris menininkų profesinį / meninį tobulėjimą atspindinčius aspektus. Trys dažniausiai pasirinkti atsakymai buvo šie: kūrybos sklaida ir žinomumo gerinimas (77,3 %); kūrybinių / kultūrinių / meninių kompetencijų kėlimas (72,7 %); asmeninis tobulėjimas ir kūrėjų telkimosi procesų skatinimas (abu po 59,1 %). Manyta, jog mažiausiai menininkų profesinį / asmeninį gyvenimą meno rezidencijos paveikia, sudarydamos sąlygas tobulinti kultūros vadybos (rinkodaros, paraiškų rengimo) įgūdžius (9,1 %); tenkinant finansinius poreikius ir susipažįstant su Lietuva, vietine kultūra, istorija, gyvenimo būdu (po 4,5 %);
- **bendradarbiavimas (tarpkultūrinis supratimas; galimybė dirbti su autoritetais; mobilumo galimybės).** Rezidencijos yra ir erdvės, kuriose įvyksta svarbūs susitikimai

su autoritetais, mokytojais, būsimais bendraautoriais. Jose menininkams atsiveria nauji kūrybos temų horizontai (pavyzdžiui, holokausto, tremčių temos) ir, žinoma, mobilumo galimybė kaip laisvės kurti pagrindas. Rezidentai rengia parodas ir pasirodymus, taip pat užmezga ilgalaikius santykius su vietos menininkais ir kuratoriais. Meno rezidencijų atstovai taip pat pasisakė už tų pačių menininkų sugrįžimo galimybę, nes tai leidžia sukurti didesnę poveikį tiek pačiam menininkui, tiek aplinkai. Apklausos atsakymai patvirtina bendradarbiavimo svarbą menininkams, net 77,3% atsakiusiųjų teigia, kad vykdydamos meno rezidencijų veiklas prisideda prie menininkų kūrybos sklaida ir žinomumo gerinimo, 59,1% teigia skatinatys kūrėjų telkimosi procesus. Papildomai apklausoje meno rezidencijos laisvai pildydamos savo kuriamą poveikį, atsakydamos į klausimą „20. *Be jau aukščiau aptarto poveikio menininkui ir aplinkai, kokį dar poveikį kuria Jūsų rezidencijų veiklos?*“ teigė, kad „Skatinama tinklaveika tarp užsienio ir Lietuvos scenos menų profesionalų; didėja tiek [organizacijos pavadinimas], tiek Vilniaus ir Lietuvos žinomumas tarp užsienio menininkų bendruomenės; vykdomi menininkų mainai su kitomis organizacijomis; prisidedama prie mažiau žinomų žanrų plėtros, kaip, pavyzdžiui, šiuolaikinis cirkas“ ir „Reziduojančių menininkų ir vietos menininkų bendradarbiavimo tęstinumas jau pasibaigus rezidencijoms. Miesto, vietos žinomumo skleidimas“.

Dirbtuvėse bendrai buvo apmąstyta ir tai, jog meno rezidencijų poveikis individualiems menininkams gali skirtis. Daug kas priklauso nuo pačio menininko, jo poreikių, asmeninės iniciatyvos ir atsakomybės. Taip pat (vis dar) sunkiai vertinami menininko individualūs pokyčiai (pavyzdžiui, suvokimas, jog jis nenori dirbti konkrečioje meno kryptyje). Taigi visų pirma reikalinga komunikacija su pačiais menininkais, išsiaiškinant, ko jie tikisi iš skirtingų rezidencijų. Dar viena problema

– tai, jog jauni kūrėjai mažai žino arba supranta apie išvykas į meno rezidencijas ir jų prasmę. Dirbtuvėse buvo apmąstoma, jog reikėtų labiau orientuotis į jaunus kūrėjus, pavyzdžiui, daugiau bendradarbiauti su universitetais suteikiant pirmąjį postūmį karjeros pradžioje. Papildomai svarbu paminėti, kad stipendijų programos finansuotų menininkų amžiaus mediana dažniau-

siai yra 30-35 metai (20015-2020 m.), todėl meno rezidencijos priimdamos jaunesnius menininkus galėtų padėti jiems greičiau vystyti savo karjerą ir tapti konkurencingais. Šiuo atveju meno rezidencijos galėtų padėti atrasti norimas kūrybos kryptis ir prisidėti prie menininko karjeros starto.

Įsitinklinimas

Vienas esminių sėkmingos karjeros rodiklių yra geras menininko **įsitinklinimas**, sudarantis sąlygas menininkams būti matomiems, rengti parodas ar pasirodymus aukšto pripažinimo vietose. [Vilma Mačianskaitė \(2017\)](#), aptardama [labiausiai pripažintų lietuvių menininkų karjeras](#), teigia, kad „[analizuojant Narkevičiaus karjeros pradžią, akivaizdu, kad jo pirmosios rezidencijos užsienyje, suteikusios jam galimybę būti to meto meno įvykių centre, padėjo Deimantui suprasti meno sistemos principus ir viešumo svarbą menininko karjerai](#)“. Meno rezidencijos suteikia galimybes menininkams būti pamatytiems ir sutikti žmones, kurie gali turėti didelę įtaką jų karjerai: „Mačiau Sarah Lucas, Damien Hirst pirmuosius kūrinius, ir stebėjau, kaip Charlesas Saatchi iš jų kuria žvaigždes, socialinius guru. Labai svarbus buvo supratimas, kad viskas yra jūsų viduje, o ne kažkur kitur, kaip atrodo kitiems, likusiems

Lietuvoje. Vaikščiojau po galerijas ir sužinojau, kokia būtų darbų vertė, baigus studijas, ir kaip ji keičiasi, kai „Saatchi“ galerija pradeda atstovauti tam pačiam menininkui“ (Narkevičius, *in*: Mačianskaitė 2017). Svarbu pastebėti, kad ypač pradedantiesiems menininkams meno rezidencijos turi didelę įtaką.

Lietuvos meno rezidencijų įsitinklinimas⁶ yra vykdomas tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiu. Vis dėlto trūksta ir pačių rezidencijų (arba jas organizuojančių organizacijų) didesnio dėmesio tinklams, jų kūrimui bei komunikacijai apie juos. Ne visos meno rezidencijos skelbia apie savo teikiamas galimybes tarptautiniuose tinkluose, tokiuose kaip *Res Artis* ar *TransArtists*. Tikėtina, kad pačios meno rezidencijos, veiktamos gana nenuosekliai, susiduria su sunkumais rasti nuolatinius bendradarbiavimo partnerius.

⁶ Lietuvoje veikiančių meno rezidencijų įsitinklinimas aptariamas priede Nr. 4.

Erdvė ir laikas kurti meno produkciją

Meno rezidencijos įgalina atvykusius rezidentus kurti meno kūrinius, sudarydamos tam sąlygas (laikas ir erdvė). Apklaustos rezultatai patvirtina, jog meno rezidencijų organizatoriai kūrėjų veiklai ir gyvenimui dažniausiai siūlo tradicines erdves: apgyvendinimo (68,2 %); darbo ir kūrybos (86,4 %); susitikimų / ekspozicijos / pasirodymų (81,8 %). Taigi rezidencijos pirmiausia sukuria erdvę kūrėjams kurti ir gyventi. Erdvės, kurios reikalautų papildomų resursų (pavyzdžiui, poilsio erdvė), yra suteikiamos retai.

Remiantis LKT duomenimis per rezidencinių veiklų projektus 2015–2020⁷ metais buvo sukurta 1 536 vienetai meninės produkcijos. Tiesa, šiame tyrime minėtose rezidencijose yra sukurta 373 meno produktų. Tyrime minimos organizacijos programos finansuotuose projektuose pritraukė 574 rezidentus. Papildomai nuolat meno rezidencijų veikla neužsiimančios organizacijos, vykdydamos meno rezidencines veiklas, įgalino menininkus sukurti 1 163 meno produktus. Matoma, kad didelę įtaką turi ir organizacijos, kurios nebūtinai nuosekliai vysto rezidencijas ar turi rezidencijų programas. Ši didesnė dalis produkcijos yra susijusi ir su tuo, kad organizacijos, neužsiimančios meno rezidencijų veikla, kartais vykdo projektus, kurie apima daugiau veiklų (ne tik rezidencijų) ir todėl yra sukuriami daugiau kūrinių per patį projektą. Taip pat išlieka klausimas, ar organizacijos, kurios savęs nepozicionuoja kaip meno rezidencijų, suteikia rezidentams visas geriausias sąlygas ir daro jų karjeroms teigiamą poveikį. Kaip ir minėta aukščiau, šių projektų reikšmingumas nėra nuvertinamas, tačiau sunku vertinti jų ilgalaikį poveikį. Taip pat iš finansuotų projektų matyti, kad į programą paraiškas teikia ir gerai

įsitinklinusios, pripažintos organizacijos, tačiau, nesikoncentruodamos į rezidencines veiklas, nesukuria geriausio galimo poveikio menininkams (neturi patikrintos praktikos, tinkamos infrastruktūros, rezidencijos programos ir pan.). Dar svarbu paminėti, kad šios organizacijos sukuria palyginti nemažą produkcijos kiekį (lyginant su pagrindinėmis), tačiau ši dalis gali būti sukurama ir dėl to, kad vykdomos ir kitos veiklos, o ši produkcija nebūtinai tiesiogiai susijusi su meno rezidencijų veikla.

Įdomu tai, kad dirbtuvių metu išryškėjo kritiškas požiūris į produkciją. Tiek meno rezidencijų atstovai, tiek menininkai teigė, jog meno rezidencijų tikslas neturėtų būti vien meno produkcija. Kaip sėkmingas rezultatas turėtų būti suvokiamas ir pats procesas menininkams, o organizacijoms – jų veiklų tvarumas. Pati rezultato sąvoka turėtų būti peržiūrima ir kiekvienai rezidencijai turėtų būti taikomi skirtingi „rezultatyvumo“ kriterijai arba rezultatai neturėtų apsiriboti vien kiekybiniais matais (meno produktų skaičius, lankytojų skaičius, edukacinių veiklų skaičius ir pan.). Juos galėtų papildyti kokybinis vertinimas, apimantis atrankos skaidrumą, aiškumą potencialiems menininkams, rezidentų lūkesčių išpildymą (vertinama po įvykusios rezidencijos), vietos bendruomenės įtraukimą.

Dalyvių įsitikinimu, pats procesas yra itin svarbus. Meno rezidencijos įgalina menininkus eksperimentuoti, susitikti su kitais menininkais ir kūrėjais, užmegzti santykius, o pastarosios veiklos nėra kiekybiškai vertinamos, todėl reiktų arba leisti meno rezidencijoms pačioms apibrėžti savo sėkmės rodiklius ir siekiamus rezultatus, arba

⁷ 2020 m. duomenys yra daliniai, todėl vertinami nepilni metai.

leisti pasirinkti specifinius kriterijus, pagal savo organizacinį, vietos ir kūrybinį kontekstą.

Įdomus dalyvių paminėtas pavyzdys, kalbant apie rezultatus, buvo tai, kad Lietuvos rezidencijoje naudojant vietines žaliavas (kvarcinį smėlį)⁸ sukurti darbai buvo pristatyti Japonijoje. Tokiu būdu pristatyta ne tik meno produkcija, bet ir Lietuvos gamta. Pastarieji darbai jungia vietinę ir globalias perspektyvas ir neapsiriboja tiesiog baigtinės meno produkcijos sukūrimu.

Dirbtuvių metu buvo akcentuotas ilgalaikis ryšys su rezidentais. Įsitinklinimui yra reikšmingas tęstinumas bei galimybė sugrįžti į rezidenciją po kurio laiko. Meno rezidencijų atstovai pasisakė už poreikį kviesti menininkus pakartotinai, nes tokiu atveju yra sukuriamas didesnis poveikis tiek menininkui, tiek aplinkai (jei menininko veiklos buvo susijusios su pastarąja).

Edukacinės veiklos

Rezidencijas reikia matyti ir kaip **edukacines** erdves. Skirtingos rezidencijų programos siūlo įvairius būdus kelti savo kvalifikaciją. Kai kurios rezidencijos galėtų būti laikomos labiau kuruojamomis, o kai kurios – nekuruotomis. Nekuruojamos rezidencijos kartais tampa ne tik dėl pačios rezidencijos koncepcijos, bet ir dėl to, jog jos tiesiog neturi atitinkamos kvalifikacijos darbuotojo. Dažnu atveju meno rezidencijose vyksta studijų vizitai, kurių metu kolegos menininkai, kuratoriai, vietos bendruomenės atstovai teikia pasiūlymus ir pastabas rezidentams. Taip pat menininkai išsigrūnina savo darbų tikslus ir formas, atranda naujas galimybes diskusijų metu.

Lietuvoje veikiančių rezidencijų programų edukacinę veiklą būtų galima skirstyti į dvi plačias kategorijas – programas, kurios suteikia rezidentams galimybes formaliai kelti savo kvalifikaciją paskaitų, seminarų, įvairių dirbtuvių metu; programos, kurios rezidentų edukacijai pasitelkia tik

neformalias veiklas, pavyzdžiui, rezidentų tarpusavio bendravimą ir bendradarbiavimą, kontaktą su vietos bendruomene. Tyrimo dirbtuvių metu irgi buvo akcentuojama meno rezidencijų edukacinė reikšmė. Menininko asmeninis ir profesinis tobulėjimas kaip poveikis buvo pasirinktas ir aptartas abiejų dirbtuvių metu.

Lietuvoje veikia tik dvi meno rezidencijos: NMK ir Rupertas, kurios tuo pat metu siūlo atskiras rezidencijų ir edukacines programas, tačiau abiejuose atvejuose jos turi glaudų sąlytį⁹. Vis dėlto kitos meno rezidencijos (didžioji dauguma) Lietuvoje priklauso antrajam tipui, kur edukacijai pasitelkiamos tik neformalios veiklos. Tokios rezidencijos veikia kaip edukacinės erdvės tik netiesioginiu principu – dauguma nesiūlo konkrečių edukacinių programų menininkams, o jų edukacinis efektas apsiriboja nauda, gauta iš rezidentų tarpusavio bendravimo arba įsitraukimo į vietos bendruomenę.

⁸ Anykščių menų inkubatoriuje pagal menininkų mainų programą rezidavo menininkas iš Japonijos Tetsutaro Komago (2020 vasarį).

⁹ Plačiau konkrečių rezidencijų edukacinės veiklos aptariamos priede Nr. 4.

Šioje kategorijoje papildomai būtų galima išskirti ir dar vieną bruožą, tinkantį keletui meno rezidencijų. Jei NMK ir Ruperto rezidencijų atstovai didelį dėmesį skiria rezidentų asmeniniam ir profesiniam tobulėjimui, tai kitos menų rezidencijos, pavyzdžiui, Kražių kolegija, Klaipėdos kultūros komunikacijų centras, Kauno menininkų namai bei Tekstilinių ir dailininkų gildija, daugiau reikšmės teikia vietos bendruomenės edukacijai. Pavyzdžiui, dauguma išvardintų meno rezidencijų prašo būsimų rezidentų organizuoti edukacinius užsiėmimus jaunimo grupėms ar kūrybines dirbtuves pasirinktai dalyvių grupei. Ryškiausiai ši tendencija vyrauja Kražių kolegijos meno rezidencijos veikloje. Pavyzdžiui, būsimi rezidentai Kražiuose įsipareigoja vesti bent vienas dviejų

dienų dirbtuves, surengti *open studio* dieną, pristatyti savo darbus Kražių gyventojams bei padovanoti bent vieną iš savo sukurtų darbų Kražių miesteliui.

Galima apibendrinti, jog Lietuvoje esančios meno rezidencijos koncentruojasi į tris pagrindines sritis, norėdamos pasiekti kuo didesnę poveikį menininkams: sudaromos sąlygos kurti ir gyventi (fizinė infrastruktūra), įsitinklinti (menininkų įsitinklinimas, telkimosi procesų skatinimas; sujungiama vietinė ir globali perspektyvos) ir siūlomos edukacinės veiklos. Tačiau atliekant tyrimą išryškėjo ir papildomos galimybės sustiprinti šias poveikio sritis ar netgi jas išplėsti.

Skaidrumo trūkumas siekiant poveikio kūrėjams

Menininkų pritraukimas priklauso nuo meno rezidencijų įsitinklinimo, siūlomos programos, žinomumo ir kitų suteikiamų sąlygų. Meno rezidencijų skaidrumas (angl. *transparency*) nurodo, ar menininkams yra aišku, kokios sąlygos bus suteiktos jų rezidencijų metu, kokių paslaugų gali tikėtis, kaip yra atrankami rezidentai, kokie rezidentai jau apsilankė. Visų pirma, meno rezidencijos turėtų aiškiai nurodyti, kaip yra atrankami rezidentai (nepriklausomai nuo to, ar tai nuolat vykstantis kvietimas, ar rezidencija pati kviečiasi menininkus). Turėtų būti aišku, kas priima sprendimus ir koks yra sprendimų priėmimo procesas.

Deja, reta Lietuvoje veikianči rezidencija struktūruotai pateikia savo atrankos kriterijus ir aprašo atrankos procesą. Tai nulemia ir organizacijos uždaramą ir galimą neefektyvumą bei mažesnę įtaką menininkams ir meno ekosistemai.

Dauguma Lietuvoje veikiančių meno rezidencijų vykdo atviro kvietimo (angl. *open call*) atranką (t. y. kai kandidatuoti gali bet kas), tačiau dėl skaidrumo trūkumo konkrečius skirtumus tarp rezidencijų atrankos proceso išskirti sudėtinga. Tuo tarpu geriausi Europos pavyzdžiai pasižymi savo skaidrumu – žymios menų rezidencijos (Akademie

Schloss Solitude Vokietijoje arba „Camargo Foundation“ (progama Prancūzijoje) aiškiai nurodo atrankos kriterijus, procesą ir atrankos komiteto sudėtį.

Didžioji dalis Lietuvoje veikiančių meno rezidencijų nepateikia konkrečių atrankos kriterijų arba informacijos apie atrankos procesą ir kas priima su atranka susijusius sprendimus, tačiau skaidriai nurodo, kokių paslaugų gali tikėtis potencialūs rezidentai¹⁰. Iš kitos pusės, tai, kad ne visos rezidencijos aiškiai pateikia informaciją apie atrankos procesą ir kriterijus, gali suponuoti išvadą, kad dalis jų nėra selektyvios, arba didesnę dėmesį skiria vertinimui, ar potencialūs rezidentai galės išpildyti konkrečius rezidencijos reikalavimus – dažniausiai tai įsitraukimas į vietos bendruomenės gyvenimą.

Apklausoje rezultatai patvirtina pastebėtą skaidrumo trūkumą – daugiau nei pusė (54,5 %) res-

pondentų teigė neturintys aiškiai aprašytos procedūros apie meno rezidencijos dalyvių atranką. Apklausoje respondentai taip pat neišskyrė vieno atrankos proceso, dažnu atveju jis kinta pagal poreikius arba projektinę veiklą. Vis dėlto dažniausiai rezidentus atranka vidinė komisija (sudaryta iš kuratorių arba kitų organizacijos darbuotojų).

Skaidrumo trūkumą iš dalies lemia nuoseklių programų nebuvimas ir nepastovi projektinė veikla. Šiuo atveju atskiro atrankos komiteto išlaikymas gali tapti pernelyg didele našta, todėl dažnai atranka vykdoma ne pagal nuoseklių procesą, o pagal tuo metu esančius projektinius poreikius. Vis dėlto skaidrumas gali tapti svarbia priemone keliant meno rezidencijos kokybę – pritraukiant žinomesnius menininkus, padidinant paraiškų skaičių.

¹⁰ Konkrečių rezidencijų skaidrumas aptariamas priede Nr. 4.

Neišplėtotos lietuvių menininkų rezidencinės galimybės

Prie menininkų mobilumo prisideda ir tokios programos kaip KRF stipendijų programa. Per pastaruosius 5 metus (2015–2020) buvo paskirtos 67 stipendijos, kurių tikslinė paskirtis – menininkų išvykimas į rezidencijas. Daugiausia stipendijų skirta menininkams, pretendavusiems į edukacines stipendijas, tačiau rezidencinė veikla buvo finansuota ir per 6 individualias stipendijas. Individualių stipendijų atveju rezidencinė veikla projektuose nebuvo pagrindinė, tačiau šie projektai apėmė ir menininkų rezidencijas.

Iš finansuotų 67 stipendijų dauguma (59) paraiškas teikiančių menininkų gyvena Lietuvoje.

Vertinant pačias rezidencijų lokacijas, dominuoja užsienio šalys; visgi 10 stipendijų buvo skirta ir menininkų rezidencijoms Lietuvoje (kelių rezidencijų vietovės nebuvo įmanoma identifikuoti). Į stipendijas rezidencinei veiklai aplikuoja įvairaus amžiaus menininkai, nuo jaunų iki patyrusių menininkų. Tai užtikrina ir menininkų mokymosi visą gyvenimą galimybes: meno rezidencijų veikloje gali dalyvauti įvairaus amžiaus ir įvairios patirties bei interesų menininkai, o meno rezidencijų pobūdis skatina plėsti savo akiratį, keistis žiniomis bei įgyti naujos patirties.

Metai	Finansuotos paraiškos (rezidencijų veikloms)	Iš viso į rezidencinę veiklą aplikavusiųjų skaičius	Menininkų amžiaus mediana (finansuotos paraiškos)	Jauniausias pareiškėjas	Vyriausias pareiškėjas	Menininkų amžiaus vidurkis
2015	4	15	29	25	38	30
2016	8	13	38	24	61	39
2017	5	13	39	26	53	39
2018	20	35	31	23	46	31
2019	22	29	29	24	61	32
2020	8	13	31	28	37	31
	67	118				

Lentelė Nr. 3. Stipendijų programos paraiškos ir menininkai, aplikavę į rezidencinę veiklą. 2020 metų duomenys yra nepilni

Kai kurių menininkų, gavusių finansavimą, veikla apėmė kelis šalis. Lietuvių menininkai daugiausiai vyko į Europoje¹¹ esančias rezidencijas, dviejų rezidencijų lokacijų nepavyko identifikuoti.

Šalis	Rezidentai
Prancūzija	9
Suomija	6
Italija	5
Airija	4
Islandija	4
Vokietija	4
Belgija	3
Brazilija	3
Australija	2
Austrija	2
Didžioji Britanija	2
Kanada	2
Olandija	2
Portugalija	2
Rumunija	2
Škotija	2
Čekija	1
Estija	1
Graikija	1
Gruzija	1
Japonija	1
Jungtiniai Arabų Emyratai	1
Kinija	1
Norvegija	1
Palestina	1
Rusija	1
Slovėnija	1
Švedija	1

Lentelė Nr. 4. Stipendijas gavusių (2015–2020) menininkų išvykos į rezidencijas. Pilkai pažymėtos ne Europos šalys. 2020 metų duomenys yra nepilni.

¹¹ Europoje: 54 rezidentai; ne Europos šalyse: 12 rezidentų.

Stipendijos paskirtos ir menininkams, vykstantiems į Lietuvoje veikiančias rezidencijas.

Visgi ši programa patenkina tik mažą menininkų rezidencinės veiklos poreikio dalį. Tai yra plačiau aptariama skyriuje „Finansavimo intensyvumas“.

Tyrinėjant šių stipendijų gavėjų tolimesnę karjerą, galima apčiuopti meno rezidencijų įtaką. Kaip minėta skyriaus pradžioje, dažniausiai rezidencijų poveikis menininkams nėra akivaizdus, tačiau yra atvejų, kai po išvykų į meno rezidencijas seka konkretūs, apčiuopiami menininkų darbai. Pavyzdžiui, po tyrimu grįstos ir edukacinės stažuotės Brazilijos meno ir rezidencijų institucijose 2018 m. Vytautas Michelkevičius apžvelgė Brazilijos meno subtilybes ir rezidencijų veiklą. Julija Skuodutytė po Kintai Arts rezidencijos pristatė akvarelių parodą „Jūros siena“. Eglė Norkutė po dalyvavimo Argentum Hoja de Ruta rezidencijoje Sevilijoje kartu su autore Genevieve Cohn taip pat pristatė savo darbų parodą. Tikėtina, kad be meno rezidencijų šie menininkai ir kūrėjai nebūtų sukūrę pastarųjų darbų.

Vis dėlto meno rezidencijų poveikis dažnai būna ilgalaikis ir turi įtaką bendrai menininko veiklai ir tobulėjimui, o ne vienam konkrečiam darbui. Pavyzdžiui, po kūrybinės rezidencijos Prahos Archa teatre, aktorė ir režisierė Karolina Žernytė įkūrė „Pojūčių teatrą“, kurio pradžia ir veikla rezidencija galimai turėjo ilgalaikį poveikį. Tais pačiais metais menininkė buvo nominuota Auksiniam scenos kryžiui už geriausią lėlių ir objektų spektaklį „Akmuo vanduo geluonis“. 2015 m. menininkas Ugnius Gelguda dalyvavo kviestinėje stažuotėje (panaši veikla į meno rezidencijų) Tinos Quarry Platform organizacijoje Graikijoje metu tobulino „Pakui Hardware“ koncepciją kartu su menininke Neringa Černiauskaite. Šiandien „Pakui Hardware“ yra laikomas vienu aktyviausių lietuvių kilmės menininkų projektu.

Šalis	Rezidentai
NMK	4
Kintai Arts	2
Menų spaustuvė	1
Rupertas	1
Bite Vilnius	1

Lentelė Nr. 5. Stipendijas gavusių (2015–2020) menininkų išvykos į Lietuvoje veikiančias rezidencijas. 2020 metų duomenys yra nepilni; dviejų Lietuvos rezidencijų nepavyko identifikuoti.

Taip pat lietuvius menininkus kaip rezidentus priima ir Lietuvoje veikiančios meno rezidencijos. Išanalizavus viešai prieinamus duomenis nustatyta, jog 2015–2020 m. Nidos meno kolonijoje rezidavo 253 rezidentai, iš kurių 53 buvo lietuvių menininkai. Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog menininkai iš kai kurių šalių sudaro didžiąją dalį visų menininkų ir nėra tolygiai pasklidę po Europą ar pasaulį.

Vertinant Ruperto rezidentų sudėtį, matoma dar mažesnė įtaka lietuvių menininkams, nes pagal Ruperto pateikiamus duomenis (2015–2020) rezidavo tik 9 lietuviai.

Iš šio sąrašo galima daryti prielaidą, kad Rupertas yra geriau žinomas tam tikrose šalyse. Paraiškų įvairovė nurodo ir rezidencijų kokybę ir patrauklumą: „Rezidencijos brandą įrodo keletas kriterijų. Vienas iš jų yra paraiškų kiekis ir jų įvairovė. Džiaugiamės, kad pastaraisiais metais sugebėjome sudominti teikiančius paraiškas ir iš Azijos, ir iš Pietų Amerikos, šiomet turėtume sulaukti pirmųjų rezidentų iš Afrikos“ (Narkevičius, in: Bučinskaitė 2018).

Kitos rezidencijos nepateikia dalyvavusių menininkų sąrašų arba informacija yra pernelyg fragmentiška, jog būtų galima vertinti iš kokių šalių rezidentų pritraukiama daugiausiai ir kiek iš jų – lietuvių menininkai.

Apklausa atskleidžia, jog beveik pusė rezidentų atvyksta iš užsienio šalių: iš 299 rezidentų 135 atvyksta iš užsienio valstybių. Atskiros rezidencijos iš viso pritraukia nuo 1 iki 50 rezidentų, ir nuo 0 iki 28 užsienio rezidentų per metus. Pritraukiamų rezidentų medianos vertinamas leidžia teigti, jog standartiškai rezidencija pritraukia gerokai mažiau rezidentų: 7 rezidentai, vertinant visus rezidentus, ir 4 rezidentai, vertinant tik užsienio rezidentus.

Šalis	Atvykę rezidentai
Lietuva	53
Vokietija	31
Austrija	20
Jungtinė Karalystė	18
JAV	11
Norvegija	10
Nyderlandai	10
Australija	9
Estija	8
Kanada	8
Švedija	8
Danija	6
Lenkija	6
Prancūzija	5
Suomija	5
Švedija	

Lentelė Nr. 6. NMK rezidentai (2015–2020), neįtraukiant šalių, iš kurių atvyko mažiau nei 5 rezidentai. Nepilni 2020 metų duomenys. Duomenys viešai prieinami rezidencijos internetiniame puslapyje.

Šalis	Atvykę rezidentai
Jungtinė Karalystė	38
JAV	18
Vokietija	11
Lietuva	9
Kanada	8
Prancūzija	8
Nyderlandai	6

Lentelė Nr. 7. Ruperto rezidentai (2015–2020), neįtraukiant šalių, iš kurių atvyko mažiau nei 5 rezidentai. Nepilni 2020 metų duomenys. Duomenys viešai prieinami rezidencijos internetiniame puslapyje.

Naujos praktikos: Menininkų mobilumo kaita (COVID-19)

Menininkų mobilumas pastaruoju metu yra permąstomas dėl ekologinių, politinių ir ekonominių krizių. Ypač stipriai pastaruoju metu kūrybos sektorių paveikė COVID-19 pandemija, kurios poveikis galimai bus ilgalaikis. Rezidencijų veikla glaudžiai susijusi su mobilumo galimybėmis, todėl dėl Covid-19 pandemijos įvesti kelionių suvaržymai neišvengiamai turės įtakos ir meno rezidencijoms bei, tikėtina, pakeis jų veikimo principus. Poveikis gali būti ir pozityvus, tačiau tai priklausys nuo to, kaip greitai ir efektyviai rezidencijos sugebės prisitaikyti prie pasikeitusių dalyvių poreikių ir aplinkos suvaržymų: „Sustiprintos sienos, priverstinė migracija ir klimato kaita kelia aštrius klausimus dėl tvarumo ir nelygių galimybių, taip pat ir kalbant apie meno rezidencijas“ (Elfvig, Kokko 2019). Klimato kaitos akivaizdoje mobilumas patiria naujų iššūkių ir meno pasaulis, savo ruožtu, taip pat turi reaguoti į globalius pokyčius. Kaip viena iš alternatyvų yra virtualios meno rezidencijos, panaikinančios keliavimo sukeltą neigiamą poveikį aplinkai. Lietuva yra menkai paveikta priverstinės migracijos, tačiau kenčia nuo savanoriškos emigracijos (remiantis ikikarantiniame informacija), o „GreenMatch“ atliktas tyrimas (2019)¹² atkreipia dėmesį, kad Lietuva yra labiausiai paveikta klimato kaitos šalis visoje Europoje. Taip pat Lietuvoje apribotos judėjimo galimybės į kaimynines šalis, į Baltarusiją ir Rusiją yra reikalingos vizos. Vienas naujų gerųjų pavyzdžių yra Ruperto siūloma pirmoji virtuali meno rezidencija Lietuvoje, projekto partneris – *Somerset House Studios* (JK).

Meno rezidencijos galimai keis savo praktikas jas skaitmenindamos, siūlydamos naujus kooperavimo formatus. Viena iš ryškiausiai pastebimų šiuolaikinių tendencijų darbinėje aplinkoje yra technologinių inovacijų įgalinimas. Virtualūs susitikimai, ypatingai pandemijos akivaizdoje, pakeičia fizinius ir tampa priimtinausiu būdu komunikacijai. Užsienyje virtualios rezidencijos įgauna pagreitį, tad ir Lietuvoje meno rezidencijos neišvengiamai turės surasti išeitį, kaip užtikrinti dalyvių saugumą bei perkelti kūrybos procesą ir pateikimą į virtualią erdvę, ieškant skaitmeninių sprendimų.

Skaitmeninimas ir įvairių inovacijų diegimas tampa aktualia tema tarp kūrėjų ir įgauna svarbią reikšmę formuojant kūrybines išraiškas ir pristatymo kanalus. Pavyzdžiui, *Ars Electronica Festivalis*, prasidėjęs 1979 metais kaip keliolikos menininkų iniciatyva, šiuo metu yra tapęs globaliu meno pasaulio renginiu. Kitaip tariant, veikia principas, jog menininkai kuria atliepdami tai, kas vyksta pasaulyje. Kaip teigiamus pavyzdžius būtų galima įvardyti Suomijos skaitmeninį muziejų arba Rafaëlio Rozendaalio interneto svetainių kaip meno kūrinių panaudojimą. Rezidencijos, kurios sugebės pilnavertiškai įtraukti šias padidėjusios skaitmenizacijos tendencijas į savo veiklą, o ne traktuos juos kaip laikiną nukrypimą nuo normos, ilguoju laikotarpiu išliks aktualiausios.

Tradicinė rezidencijų veikla gali įgauti naujų reikšmių – tai lems naujus praktinius iššūkius.

¹² Tyrimas rėmėsi 1960–2019 m. duomenimis ir vertino jūros ir sausumos temperatūros, kritulių ir kt. veiksnių poveikį valstybei.

Vienas iš esminių veiksnių, lemiančių rezidencijų populiarumą tarp menininkų, yra galimybė pabėgti nuo kasdienybės ir buities, diskutuoti ir bendradarbiauti su įvairialypėmis menininkų grupėmis, rezidencijos taip pat leidžia turėti glaudų sąlytį su unikalia aplinka ir meno profesionalais. Šiuo atžvilgiu pilnavertė patirtis meno rezidencijose neįmanoma be fizinės interakcijos, o esamų technologijų ribotumas taps dar ryškesne našta, neįkvepiančia ir varginančia.

Jei menininkai toliau sieks tradicinės kūrybinės patirties, rezidencijoms gali tekti spręsti su tuo susijusius praktinius iššūkius – priimti griežtesnes higienos normas, vykdyti atstumo ir susibūrimo ribojimus, taip pat kurti naujus meno pateikimo ir kūrybos procesus. Kūrybos pristatymo galimybių apribojimai skatins kurti naujus būdus patirti menininkų darbo rezultatus. Pa-

vyzdžiui, šiuolaikinio meno galerija Hauser and Wirth (JAV) šiais metais pristatė pirmąją virtualios realybės parodų modeliavimo ir rezidencijų programą menininkams.

Taip pat vertėtų pažymėti, kad dabartiniai kelionių suvaržymai gali lemti, jog išaugs vietinių nacionalinių rezidencijų poreikis. Tokiu atveju rezidencijos turėtų išnaudoti įvairinimo galimybes ir siekti išsiskirti iš kitų panašių rezidencijų Lietuvoje, ieškoti specifinių savo pranašumų ir juos išryškinti.

Lietuvoje veikiančių meno rezidencijų atstovai patys tyrimo dirbtuvių metu iškėlė ekologijos temą. Buvo teigiama, kad kai kurios meno rezidencijos yra ypatingose gamtos vietose, todėl jos turi būti atsakingos už tos gamtos išsaugojimą ir nepakenkimą jai.

POVEIKIS APLINKAI

Kaip ir kiekviena kultūros organizacija, taip ir meno rezidencijos teikia kultūros paslaugas konkrečioje vietoje ir savo veiklomis prisideda prie poveikio aplinkai. Meno rezidencijos tarpusavyje skiriasi savo ryšiu su aplinka. Kai kurios iš jų yra labiau suinteresuotos įtraukti vietos bendruomenę arba pritraukti kitus kultūros paslaugų teikėjus į regioną, o kai kurios veikia labiau uždaru principu ir turi minimalius ryšius su vieta, kurioje veikia. Anot Davido Swensono (2015),

menas gali daryti poveikį trimis aspektais: ekonominiu, kultūriniu ir socialiniu, tad meno rezidencijų poveikis yra vertinamas šiose aplinkose. Meno rezidencijos, vykdydamos savo veiklą, turėtų planuoti norimą poveikį ir suprasti, kad skirtingo lygio įsitraukimas generuoja ir skirtingo stiprumo bei ilgalaikiškumo poveikį aplinkai. Joshua Guetzkovo (2002) išskirti meno ir meno organizacijų poveikio tipai, atsižvelgiant į skirtingus įsitraukimo lygius, pateikiami **priede Nr. 6.**

Ekonominė vertė

Dėl meno rezidencijų veiklų kompleksškumo ir netiesioginių įtakų gausos nėra vieningos metodikos ekonominei poveikio vertei apskaičiuoti. Vis dėlto turimi duomenys leidžia daryti pagrįstas prielaidas bei derinti jas su praktinėmis išvaigomis iš rezidencijų praktikų. Taigi galima kalbėti apie ekonominį meno rezidencijų poveikį aplinkai ir tai, kurios šio poveikio rūšys yra svarbiausios.

Kūrybinių dirbtuvių dalyviai, grupuodami atrinktus svarbiausius galimus meno rezidencijų poveikio tipus, ekonominei (arba su ja artimai besiribojančiai) sričiai priskyrė mažiausiai – vos 22 proc. – visų poveikio kortelių. Pasirinkti poveikio tipai leidžia daryti prielaidą, jog rezidencijos visų pirma matomos kaip ekonominio poveikio savo rezidentams, ir tik po to vietai, kūrėjos. Kaip ir kalbant apie bendrą poveikį kūrėjui, visų pirma akcentuojamas būtinų sąlygų, kurių trūksta pastoviai kūrybai vykdyti, ir kurios dažnai matomos kaip ekonominės, sudarymas. Po būtinų sąlygų seka partnerysčių kuriamos ekonominės vertės

įvardijimas. Čia dirbtuvių dalyviai kalbėjo apie kaštų pasidalijimą ir papildomumo tarp skirtingų organizacijų ar net sektorių principą, kuris leidžia kurti pridėtinę ekonominę naudą. Tai savo ruožtu prisideda prie vietos patrauklumo didinimo, lemiančio nekilnojamojo turto kainą, pritraukia investicijas ir darbuotojus.

Galimybės siekti poveikio tiesiogiai priklauso nuo tam skiriamų žmogiškųjų, infrastruktūrinių ir finansinių resursų. Tyrimo metu atliktos apklausos rezultatai nurodo, jog organizacijose asmenų, dirbančių tik su meno rezidencijomis, skaičius nepriklauso nuo organizacijos dydžio (pavyzdžiui, Žemaičių Kalvarijos kultūros centre iš viso dirba 19 žmonių, o su meno rezidencijomis – tik 1, tuo tarpu Menų zonoje iš viso dirba 2 asmenys, o meno rezidencijų veiklai yra skirta 0,5 etato). 18,2 proc. apklausoje dalyvavusių rezidencijų nurodo neįdarbinančios tik už meno rezidencijas atsakingų darbuotojų, o pusę etato rezidencijų veiklai skiria 22,7 proc. atsakovų. Kuratorių ir kitų

už rezidencijų veiklą atsakingų žmonių trūkumas leidžia abejoti tokių rezidencijų kokybe arba manyti, jog kokybė nėra visapusiškai užtikrinama – kuratoriai ir kiti meno rezidencijų darbuotojai yra svarbus dėmuo siekiant efektyvesnio rezidencijų įveiklinimo ir įsitinklinimo.

Viešosios įstaigos ir asociacijos, neturėdamos nuolatinio finansavimo ir savo veiklas grįsdamos dažnai nenuosekliais pajamų srautais, negali mokėti didesnių atlyginimų, nes tai keltų pavojų šių organizacijų išlikimui. Šis neužtikrinamas sukuria organizacijos nepatrauklumą potencialių darbuotojų, t. y. profesionalių specialistų, požiūriu, nes darbuotojams nėra siūlomas nei patrauklus atlyginimas, nei ilgalaikė darbo vieta.

Tai turi įtakos ir kultūros sektoriaus profesionalams – ypač regionuose, kuriuose kultūros

paslaugų teikėjų (ir, šiuo atveju, darbdavių) tinklas ypač ribotas. Taigi organizacijos, sunkiai galėdamos išlaikyti profesionalus, menkai prisideda prie vietos konkurencingumo auginimo.

Išteklių trūkumas ypač aktualus regionuose, kur sunku pritraukti rezidencijų darbuotojus, užtikrinti įsitinklinimą. Dirbtuvių dalyvių nuomone, finansavimas ne vien veikloms, bet ir infrastruktūros gerinimui, rezidencijų administravimui leistų žymiai labiau pakelti rezidencijų kokybę. Rezidencijos taip pat pasigenda ilgalaikio finansavimo galimybių, leidžiančių užtikrinti programų tvarumą ir tęstinumą bei skatinančių regionų konkurencingumą.

Kultūrinė vertė

Kultūros produktai ir paslaugos turi svarbią simbolinę reikšmę. Tad kultūros sklaidai būtinas ne tik ekonominis, bet ir socialinis bei kultūrinis visuomenės kapitalas. Gyventojų gebėjimas suprasti ir vertinti kultūros produktus ir paslaugas yra ne mažiau svarbus nei galimybės šias paslaugas kurti, o meno rezidencijos gali prisidėti prie kultūrinio poveikio sektoriui ir visuomenei kūrimo. Pasak Davido Swensono (2015), kultūrinė vertė kuriama trijuose lygiuose: individualiame, bendruomenės ir regiono arba šalies. Individualiame lygmenyje meno rezidencijos skatina žmones tapti labiau tolerantiškais, ieškoti kūrybiškų saviraiškos priemonių. Bendruomenės ly-

gmenyje meno rezidencijos skatina didžiavimąsi sava bendruomene, jos identitetu. Regiono ar šalies lygmenyje meno rezidencijos prisideda prie meno ir kultūros paslaugų tiekėjų bendro tinklo, siūlydamos atviras paslaugas visiems šalies gyventojams ir menininkams.

Nors buvo galima tikėtis, kad meno rezidencijų kultūrinis poveikis bus lengviausiai atpažįstamas ir įvardijamas, kūrybinių dirbtuvių dalyviai, grupodami atrinktus svarbiausius galimus meno rezidencijų poveikio tipus, kultūrinei (arba su ja artimai besiribojančiai) sričiai priskyrė kitoms sritims proporcingus 24 proc. visų poveikio

kortelių. Šiuose pasirinkimuose ir vėl dominuoja poveikis kūrėjui, ir tik po jo seka tokie kultūrinės vertės aplinkai aspektai kaip bendruomenės kultūrinė edukacija, kultūros prieinamumo gerinimas ar vietos patrauklumo didinimas. Pastebėta, kad įvairūs atviri renginiai, dirbtuvės, kūrybos pristatymai, gyvi susitikimai su menininkais kelia vietos bendruomenės kultūrinį lygį. Tai ypatinai aktualu regionuose, kur kultūrinių renginių įvairovė gali būti mažesnė. Taip pat dalyviai

atkreipė dėmesį į tai, kad šis poveikis vietos bendruomenei turėtų būti grįstas dialogu, siekiant sužinoti specifinius vietinių poreikius bei nepakenkiant vietai. Be to, dalyvių manymu, bendradarbiavimas su bendruomene turėtų būti ilgalaikis ir nuoseklus. Svaresnis poveikis aplinkai pasiekiamas tada, jei jis vykdomas ne per projekcinę veiklą, o per nuoseklų bendradarbiavimą ir pasitelkiant ilgalaikę perspektyvą.

Socialinė vertė

Meno rezidencijų poveikis išreiškiamas ir sociokultūrine verte, kurios matavimui yra tinkamesni kokybiniai rodikliai. Kūrybinių dirbtuvių dalyviai, grupuodami atrinktus svarbiausius galimus meno rezidencijų poveikio tipus, socialinei (arba su ja artimai besiribojančiai) sričiai priskyrė daugiausiai – net 33 proc. – visų poveikio kortelių. Vertinant meno rezidencijų socialinį poveikį, būtina atkreipti dėmesį į rezidencijų bendradarbiavimą tarpusavyje. Dirbtuvių metu dalyviai vieningai išreiškė didesnio bendravimo tarpusavyje svarbą ir norą stipriau bendradarbiauti per tarpdisciplinines programas, labiau patyrusių rezidencijų teikiamą mentorystę naujoms rezidencijoms,

centralizuotą sklaidą apie rezidencijų veiklas, infrastruktūros, žinių ir kompetencijų mainus arba suteikiant galimybę kūrėjams reziduoti keliose Lietuvos rezidencijose. Dirbtuvių dalyviai taip pat išreiškė ilgalaikio įsitinklinimo skatinimo per ilgalaikes partnerystes ar projektus trūkumą. Galima tikėtis, jog sustiprintas rezidencijų bendradarbiavimas tarpusavyje ir šio potencialo išpildymas ilgalaikėje perspektyvoje leistų sklandžiau įsitinkinti tiek rezidencijoms, tiek menininkams, ir padėtų kurti didesnę socialinę vertę.

Svarbiausias meno rezidencijų poveikis aplinkai

Kūrybinių dirbtuvių metu išskirtus poveikio aplinkai tipus galima skirstyti į dvi grupes.

1. Teigiamas poveikis vietos bendruomenei

Bendruomenės kultūrinė edukacija (pavyzdžiui, žemės festivalio Kintuose metu vietos gyventojai įsitraukė į šokio kūrimo procesą; Ruperto organizuotos fermentavimo dirbtuvės; Šiuolaikinio šokio asociacijos rengiamos šiuolaikinio šokio pamokos, japoniško teatro kaukių gamyba Žagarėje; vaikų ir suaugusiųjų edukacija muzikos raidos ir sričių pristatyme). Rezidencijos tiesiogiai veikia bendruomeniškumą per meno „diegimą“ ir kitokių perspektyvų pristatymą. Kultūros jungimas su visuomenės poreikiais dažnai pasireiškia teigiamais kasdieniais jausmais, kurie skatina mėgavimąsi gyvenimu ir mažina nerimą, įsitraukimu į veiklas bei prasmės ir tikslų suvokimu, emocijų, susijusių su priklausymu bendruomenei, kaimynystės jausmo didinimu, žmonių tarpusavio pasitikėjimo augimu dėl ryšio tarp individų formavimosi. Meno rezidencijos, dažnai veikiančios šalia vietos bendruomenių, gali paskatinti jų domėjimąsi menu ir kultūra, taigi gali prisidėti prie didesnio domėjimosi kultūra ir dalyvavimo joje. Kaip vieną iš gerųjų praktikų, kaip siekti poveikio aplinkai, galima paminėti Kražių kolegijos rezidenciją, kuri pastebimai stengiasi paskatinti dialogą tarp vietos bendruomenės ir rezidentų. Jų skelbiamuose kvietimuose rezidentams yra aiškiai nurodomas prioritetas menininkams, planuojantiems veiklas su vietos bendruomene.

Skatinamas dialogas (Anykščiuose menininkas iš Japonijos pristatė savo kūrybos procesą vietos menininkų bendruomenei). Meno rezidencijos, būdamos kūrybinės, atviros erdvės, sudaro sąlygas žmonėms, kurie galbūt kitaip nesusidurtų vienas su kitu, susiburti, o tai plečia jų kultūrinės žinias ir augina bendruomenės sanglaudą; tuo pačiu, pritraukdamos įvairius menininkus ir atvykstančius lankytojus, skatina kaimynystės kultūrų įvairovę. Ši rezidencijų funkcija Lietuvoje, nors ir nėra gerai išvystyta, turėtų būti puoselėjama. Pastaruoju metu tik kelios rezidencijos gali pasigirti patenkančios į užsienio meno lauke vykstančius dialogus. Bendrai žvelgiant, meno rezidencijos Lietuvoje pridėtinę vertę gali kurti įsitingindamos globaliame meno rezidencijų tinkle, kviesdamos užsienio menininkus, skatindamos rezidentų profesinį tobulėjimą ir sąveiką su meno rezidencijomis. Dirbtuvių metu dalyviai pabrėžė, jog meno rezidencijų programos kokybės gerinimas yra glaudžiai susijęs su atitinkamos infrastruktūros ir žmogiškųjų išteklių užtikrinimu. Kalbėdami apie dialogą su vietos bendruomene, dirbtuvių dalyviai pateikė daug praktinių pavyzdžių, įžvalgų iš savo kasdienybės. Pavyzdžiui, buvo įvardinta, jog „daug kūrėjų, ypač iš specifinių meno šakų, yra intravertai, tad jiems sunku

eiti į atvirą santykį su vietos bendruomenėmis“ (dirbtuvių dalyvis, Vilnius, 2020). Tai tampa dar sudėtingiau, kai šis lūkestis yra primetamas ir įspraudžiamas į trumpą laikotarpį, kurio pabaigoje privalo būti pasiektas užsibrėžtas rezultatas. Čia lemiamu veiksmu tampa pačios rezidencijos, kurios yra „kaip tiltai tarp menininkų ir bendruomenės“ (dirbtuvių dalyvis, Kintai, 2020). Jų tarpininkavimas ir proceso valdymas yra labai svarbūs siekiant kokybiško ir autentiško, o ne formalaus santykio. Tokiam santykiui reikia laiko, tad svarbu yra ilgalaikiai ryšiai su bendruomene, jų nuoseklumas (tai minėta abiejų dirbtuvių metu). Taip pat kokybiško santykio kūrimui labai praverčia „vietiniai atstovai“, kurie veikia kaip savotiški vietos ambasadoriai. Jie dažniausiai yra vietos gyventojai (gali būti ir organizacijos), geriausiai pažįstantys vietą ir jos kontekstą, turintys daug ryšių, leidžiantys ne tik lengviau įsilieti į vietovės gyvenimą, bet ir naudotis esama infrastruktūra.

Tokie ambasadoriai gali padėti užtikrinti veiklų tęstinumą, rasti tinkamą komunikacijos būdą, užkirsti kelią potencialiam priešiškimui.

Partnerystė su vietiniais verslais, organizacijomis ir pan. (pavyzdžiui, projektas „Neringa – kultūros sala“ pasirinko rezidencijas kaip prioritetinę kryptį stipresnio meninio turizmo vystymui). Veikdamos meno ir kultūros paslaugų teikėjų lauke, rezidencijos bendradarbiauja su kitomis kultūros organizacijomis ir dalijasi lankytojais, kurie per vieną organizaciją sužino apie kitos veiklas. Pavyzdžiui, Nidos meno kolonija bendradarbiauja tiek su Žeimių dvaru ir Rupertu, bet ir su kitomis organizacijomis, tokiomis kaip Meno avilys, Neringos meno mokykla, Neringos savivaldybė. Kuratoriai ir rengėjai taip pat skatina socialinės vertės kūrimą. Pavyzdžiui, NMK yra organizuojamos įvairios veiklos / programos, kurios gali persidengti tarpusavyje. Meno rezidencijos dalyviai gali įsitraukti į diskusijas su kolegomis praktikais, meninės programos dalyviais ir Nidos doktorantūros mokyklos nariais. Taip pat NMK bendradarbiauja su vietos kultūros įstaigomis ir siūlo rezidentams galimybę organizuoti pristaty-

mus bei įsitraukti į edukacinę programą – vesti menininkų pokalbius ar seminarus Vilniaus dailės akademijoje ar vietinėse valstybinėse mokyklose. Rupertas skatina rezidentus kurti ne tik individualius projektus, bendrauti ir bendradarbiauti su kitais rezidentais meno rezidencijos rėmuose, bet ir įsitraukti į Vilniaus bei regiono šiuolaikinio meno lauką. Kražių kolegijos rezidentai yra kviečiami veikti ne tik meno rezidencijos, bet ir platesniame Kražių sociokultūrinio lauko plėtros procese. Tuo tarpu Klaipėdos kultūrų komunikacijų centro meno rezidencijos apraše siūloma laisvai reflektuoti Klaipėdos miestą ir tirti dvi problemas, susijusias su šio miesto kultūrinio, socialinio, istorinio identitetu; DAR meno rezidencijoje, siekiant rezidentus ir jų darbus sėkmingiau integruoti į Lietuvos sociokultūrinį gyvenimą, dalis jų kūrinių yra pristatomi ir Vilniuje. Taigi šie pavyzdžiai rodo, jog (bent nurodytose) meno rezidencijose Lietuvoje yra skatinamas poveikio aplinkai kūrimas. Partnerystė su vietiniais verslais, organizacijomis ir pan. sukuria bendrą socialinį kapitalą, todėl toks bendradarbiavimas turėtų būti toliau skatinamas.

Kultūrinio prieinamumo gerinimas (pavyzdžiui, rengiami atviri renginiai, kūrybos pristatymas; nemokamos dirbtuvės). Pasitenkinimo kultūros paslaugomis tyrime (2017) konstatuojama, kad kultūros prieinamumo stoką Lietuvos regionuose lemia du pagrindiniai veiksniai: pirmasis – riboti socialiniai ir ekonominiai vietos gyventojų išteklių, įskaitant mažesnes pajamas, prastesnę kultūrinį išsilavinimą bei aukštos kokybės kultūros produktams pristatyti netinkamą kultūrinę infrastruktūrą; antrasis – Kultūros ministerijai pavaldžių kultūros įstaigų motyvacijos stoka inicijuojant tinklaveiką ir įgyvendinant mobilumo programas. Meno rezidencijos gali tapti puikiais tarpininkais tarp aukštos kokybės profesionalios kultūros ir kultūriškai nutolusių regionų. Vertinant kultūros prieinamumą dabartinėje pandemijos situacijoje, virtuali prieiga prie kultūros produktų ir paslaugų leidžia pasiekti žmones, kurie nevyksta pamatyti meno kūrinių gyvai.

2. Prisidėjimas prie vietos vystymosi

Netradicinių vietų atgaivinimas (pavyzdžiui, „Kintai Arts“ – menininkų viešasis menas (freskos) netikėtose vietose). Nebūtinai visada sąmoningai ar tikslingai, tačiau meno rezidencijos prisideda prie įvairių vietos problemų sprendimo. Akivaizdžiausiai tai pasireiškia per meno intervencijas į pačią erdvę: netradicinių erdvių atgaivinimą, aplinkos transformavimą, viešųjų erdvių kūrimą. Atsižvelgiant į tai, rezidencijos ir jų kūrybinė išraiška yra galimybė itin sėkmingai (per)panaudoti ir įprasminti viešąsias erdves bei nepatrauklią infrastruktūrą. Pavyzdžiui, Panevėžio apskritis turi daug apleistų kultūros paveldo objektų, kurie, kokybiškai įveikinti, galėtų tapti nauju regiono traukos akcentu. Rezidencijų vystymo prioritetą regioniniame KRF finansavime gali paskatinti geriau (per)panaudoti esamą infrastruktūrą ir duoti postūmį jos atgaivinimui. Naujų erdvių sukultūrinimas plečia meno ir kultūros pasiekiamumą, priartina jį prie vietos gyventojų kasdienybės. Meno rezidencijų atstovai palankiai vertino nesikišimo į vietą praktiką kaip menininko teisę ir atsakomybę, nes, pasak jų, dažnu atveju meno rezidencijų lokacija ir daro jas išskirtinėmis, tad „rezidencijos turi nekeisti to, dėl ko jos yra išskirtinės. Atvykę menininkai turėtų gerbti „kas yra šventa vietinei bendruomenei ir elgtis atitinkamai“ (dirbtuvių dalyvis, Kintai, 2020).

Vietos patrauklumo didinimas ar vystoma infrastruktūra (pavyzdžiui, pačios rezidencijos kuriasi netradicinėse vietose: TVRC, NMK, „Kintai Arts“, Sodas „2123“). Dalyviai nurodė, kad menininkai gali tapti savotiškais vietos ambasadoriais, kurių žinomumas pritraukia svečių ir padidina paraiškų rezidencijai skaičių. Meno rezidencijos taip pat prisideda prie vietos patrauklumo augimo, jeigu sugeba pasiūlyti produktus ar paslaugas, dėl kurių ryžtamasi atvykti į tam tikrą vietą. Dažnai Lietuvoje meno rezidencijos savaime nesukuria priežasčių turizmo

plėtrai, tačiau, būdamos regiono kultūrinės scenos dalimi ir skatindamos žmonių atvykimą, gali turėti realų poveikį. Pavyzdžiui, „Kintai Arts“ ar Menų spaustuvė, sukuriantys pasirodymus ir kviečiantys auditoriją iš visos Lietuvos, prisideda prie vietos turizmo skatinimo. Regionuose ar ne tokiose populiariose vietovėse meno rezidencijos turi papildomai investuoti, norėdamos didinti vietos patrauklumą. Pavyzdžiui, „Kintai Arts“ yra turistų pamėgtoje pamario zonoje, nors ir kiek nuošaliau nuo turistinių centrų; jiems dar geriau įsitinklinus būtų galimas lankytojų skaičiaus augimas. Tuo tarpu Kražių rezidencija yra bene nepalankiausioje traukos atžvilgiu vietovėje, todėl lankytojų pritraukimas yra gana sudėtingas; nepaisant to, jie gali pritraukti vietinius žmones iš savo regiono, kurio kultūros paslaugų tiekėjų tinklas apskritai nėra tankus.

Vietos identiteto vystymas / kūrimas (pavyzdžiui, Kintų identiteto sklaida per ekologiją, gamtą, paukščius; Nida kaip vieta kūrėjams žinoma jau nuo XIX a., tad toliau nuosekliai vystant rezidencijų veiklą, didinamas vietovės atpažįstamumas per kūrybą). Dirbtuvėse buvo įvardinta, jog Nida nuo XIX a. atpažįstama kaip vieta kūrėjams, tad ir toliau meno rezidencijos veiklą pagalba nuosekliai vystant vietos identitetą šia linkme, regionas tampa vis labiau žinomas kūrybiniame kontekste. „Neringos – Lietuvos kultūros sostinės 2021“ projekte kūrybinės rezidencijos pasirinktos kaip viena iš prioritetinių krypčių. Michelkevičius NMK vadina „žaliuoju kubu“, kuris apima ne tik NMK, bet ir visą Neringos gamtą. Taigi rezidencijos gali būti vienu iš pagrindinių veiksnių, padedančių vystant vietos identitetą ir prisidedančių jį kuriant. Tačiau pačiai vietai tai gali turėti ne vien teigiamų pasekmių. Kartais vietos menininkai sukuria labai patrauklią vietos identitetą, kuris pritraukia kitus kūrybinių industrijų žmones, o vėliau – ir aukštas pajamas gaunančius darbuotojus. Tokiu atveju rajone ženkliai

pakyla nekilnojamo turto kainos ir buvę gyventojai bei paslaugų teikėjai yra pamažu priversti išsikraustyti. Vilniuje, šio proceso pavyzdžiu galėtų būti laikomas Užupio mikrorajonas, kuriame šiuo metu yra statomi daugiabučiai aukštesnes pajamas gaunantiems žmonėms, o pats Užupis tapęs patrauklia vieta gyventi, nors ne taip seniai, t. y. prieš jame pradant veiklas menininkams, tai buvo tiesiog apleistas kriminalinis rajonas. Taigi iš vienos pusės rajone sumažėja nusikalstamumas ar pradamos teikti kitos kokybiškos paslaugos, tačiau jame tampa sunku išsilaikyti žemesnes pajamas gaunantiems žmonėms. Todėl gentrifikacija turi tiek teigiamą, tiek neigiamą poveikį.

Apklausoje rezultatai rodo, jog didžioji dauguma meno rezidencijų atstovų įtraukia vietos bendruomenę į rezidencijų veiklas (95,5 %): daugiausia atstovų mato bendruomenių įsitraukimą edukacinių veiklų metu (81 %), bendruomenės nariams įsitraukiant į kūrybinį procesą (57,1 %) bei per sudarytas partnerystes su vietos verslais, įstaigomis, organizacijomis (71,4 %). Vietos bendruomenės mažiausiai įtraukiamos į kūrybinių pristatymus (4,8 %) bei parodas (33,3 %). Apklausoje rezultatai atspindi dirbtuvėse pasirinktas rezidencijų poveikio sritis – daugiausia respondentų teigia labiausiai veikiantys aplinką savo projektine veikla įgalinant netradicinę aplinką (81,8 %), prisidedant prie vietos identiteto vystymo (54,5 %), į veiklas įtraukiant pažeidžiamas grupes (40,9 %). Meno rezidencijų poveikis aplinkai per edukaciją išlieka vienu labiausiai dominuojančių – jį pasirinko pusė respondentų (50 %).

Formuojant įsitraukimo ir įtraukimo strategijas, siūloma atkreipti dėmesį į tai, ar sutampa organizacijos, rezidentų, bendruomenės tikslai ir ar yra atitinkama strategija (t. y. ar numatomos veiklos ir metodai) šiems tikslams pasiekti. Poreikis vienodai suprasti poveikį išryškėjo ir kūrybinių dirbtuvių metu, kuomet buvo akcentuojamas bendruomenės, rezidencijų, menininkų ir finansavimo programų lūkesčių suderinimas. Svarbu išsiaiškinti, ar sutampa visų suinteresuotųjų šalių norai, ga-

limybės, proceso bei rezultato vizija. Reikėtų skirti laiko nustatyti, kokios bendruomenės grupės yra tinkamiausios konkretaus menininko darbui ar rezidentūros organizacijos tikslams pasiekti, nes priešingu tveju kyla nesusikalbėjimo rizika: nors siekiama gerų tikslų, užprogramuojamas konfliktas, dėl kurio gali nepavykti pasiekti norimą rezultata.

Apibendrinant poveikio aplinkai dalies rezultatus, galima teigti, jog rezidencijos neturėtų užmiršti vietos ir jos gyventojų, nes atvykę menininkai padeda bendruomenėms augti bei kelia bendruomenių savivertę, tačiau šiam bendravimui yra reikalingas jautrumas ir supratimas. Kūrybinių dirbtuvių dalyviai pasisakė už individualų kiekvienos rezidencijos santykį su vieta ir jos bendruomene bei siūlė atsargiai žiūrėti tiek į poveikį, tiek į universalų reikalavimą būtinai jį kurti (tik 38 proc. svarbiausiu galimu rezidencijų kuriamu poveikiu įvardijo poveikį aplinkai). Skirtingos meno rezidencijų patirtys ir praktikos iliustruoja, jog intensyvus bendradarbiavimas tarp meno rezidencijų ir vietos bendruomenės ne visuomet yra būtinas ir įmanomas, todėl neturėtų būti skatinamas visais be išimties atvejais. Kai rezidencijos darbą su bendruomenėmis mato tik kaip šalutinę veiklą, o kai kurios bendruomenės laiko svarbia kūrybinio proceso dalimi ir stengiasi palaikyti ryšį su jomis. Tačiau netgi tos meno rezidencijos, kurios stengiasi įtraukti vietos bendruomenes, pripažįsta, kad bendravimas su vietos bendruomene yra „gyvas procesas“: „kai pradėjome veiklas, buvome labai įdomūs vietos bendruomenei, daug bendravome, vietos bendruomenė noriai dalyvavo, padėjo; vėliau kiek atsibodome ir vietos bendruomenė atsitraukė, tačiau po kurio laiko vėl noriai dalyvauja mūsų veiklose. Bendruomenė auga ir pradeda suprasti šiuolaikinį meną“ (dirbtuvių dalyvis, Kintai, 2020). dalyvauti veiklose, bet jokia būdu nesistengti jos formuoti: „rezidencijos turi pakelti gyventojų savivertę, būti veidrodžiu, įkvėpti pažinti save, savo kraštą. Būtina atsižvelgti į tai, ko jie nori, ir ar iš viso nori“ (dirbtuvių dalyvis, Kintai, 2020).

FINANSAVIMO INTENSYVUMAS

Pagrindinės investicijos į kultūrą yra skirstomos per Valstybės investicijų programą (toliau – VIP), o jų didžioji dauguma nukreiptos į infrastruktūrą – valstybinių bei savivaldybinių kultūros įstaigų investicinius projektus. ES struktūriniai fondai yra svarbus paramos šaltinis kultūrai Lietuvoje, sudarantis apytiksliai trečdalį viešųjų išlaidų kultūrai (skirtingose intervencijų srityse netgi du trečdalius ar daugiau). Pavyzdžiui, ES struktūrinių fondų parama buvo reikšminga Nidos meno kolonijos antrajame rekonstrukcijos etape ir atidarant naująjį korpusą 2015 m.

Analizuojant tiek VIP, tiek ES investicijas, pabrėžtina, jog didžioji dalis paramos skiriama investicijoms į kietąją infrastruktūrą. Tuo tarpu neproporcingai maža dalis – vos 9 proc. visos ES struktūrinės paramos kultūrai – buvo investuota į minkštąją infrastruktūrą (įstaigų valdymo gerinimas, darbuotojų kvalifikacijos kėlimas, tyrimai). Todėl gali būti kvestionuojamas šių lėšų paskyrimo efektyvumas kultūrinio sektoriaus raidai Lietuvoje. Pabrėžtina, jog sėkmingesni buvo tie infrastruktūros projektai, kuriuose investicijos buvo derinamos tarp ilgalaikio turto ir materialinės bazės atnaujinimo bei žmogiškųjų išteklių gerinimo ir gausinimo priemonių tobulinimo. KRF finansuoja daugiausia minėtąją „minkštąją“ veiklą, kurios poreikis išlieka itin didelis, o patenkinama tik trečdalis.

KRF yra vienas iš pagrindinių finansavimų šaltinių Lietuvoje veikiančių kultūros ir meno organizacijų veikloms. Konkurencija aplikuojuojant į KRF yra tikrai didelė, todėl kartais net daug vertinimo balų surinkusios paraiškos lieka žemiau finansuojamos ribos. Šis nepatenkintas finansinis poreikis atsiliepia ir pačioms kultūros sektoriaus organizacijoms; ypač viešosios įstaigos ir asociacijos, neturėdamos nuolatinio finansavimo ir savo veiklas grįsda-

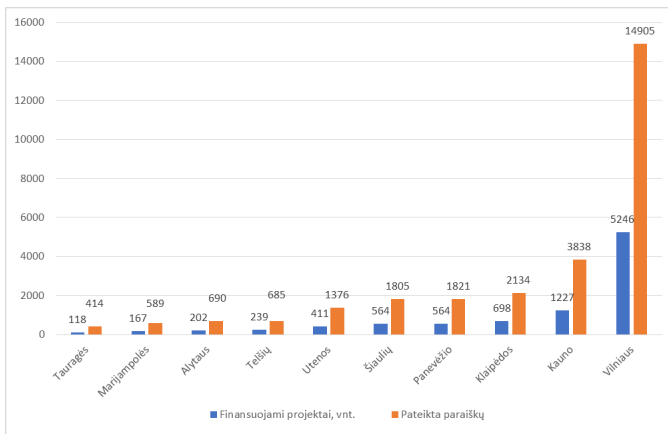
mos dažnai nenuosekliais pajamų srautais, negali mokėti didesnių atlyginimų, nekeldamos pavojaus pačios organizacijos išlikimui. Tokia situacija sukuria organizacijos nepatrauklumą pritraukiant profesionalius darbuotojus, nes jiems nėra nei siūlomas didelis atlyginimas, nei ilgas darbo vietos užtikrinimas. Todėl pačios organizacijos, ieškodamos darbuotojų, kartais susiduria su sunkumais, o ypač tais atvejais, kai sugeba užsitikrinti didesnio masto projektą, kuriame reikia daugiau darbuotojų (pavyzdžiui, kartais reikia įdarbinti ne vieną, o tris naujus darbuotojus vienu metu). Šią problemą tikrai padeda spręsti tokios KRF programos kaip „Strateginis tarptautinių renginių finansavimas“, „Strateginis meno kūrėjų organizacijų finansavimas“, „Strateginis kultūros organizacijų finansavimas“. Šios programos užtikrina organizacijų veiklą ilgalaikiškumą ir sukuria sąlygas planuoti veiklas ne tik duotuoju metu. Kitas galimas požiūris, mažinantis konkurenciją, yra glaudesnis institucijų bendradarbiavimas. Eglė Ambrasaitė (Žeimių rezidencijos iniciatorė) teigia, kad „gal atsižvelgus į minėtus rezidencijų specifiškumus reikėtų bandyti juos sujungti rengiant tam tikras programas? Gal tai prisidėtų prie glaudesnio bendradarbiavimo? Jei kasmet būna gerų temų, gal būtų įdomu pažvelgti į jas kartu. Nerašyti penkių atskirų projektų, kurie kalba ta pačia tema, bet pabandyti į ją pažiūrėti bendrai“ (Ambrasaitė, in: Bučinskaitė 2018). Tyrimo rekomendacijose formuojamas naujas finansavimo modelis, kuris skatintų meno rezidencijų bendradarbiavimą.

Kitame puslapyje pateikiamas finansavimo ir poreikio santykis 2015–2019 metais¹³ skirtingose apskrityse. Matomas labai žymus poreikio skirtumas tarp Vilniaus ir kitų Lietuvos vietovių, tačiau finansuojama apie trečdalis projektų visuose regionuose.

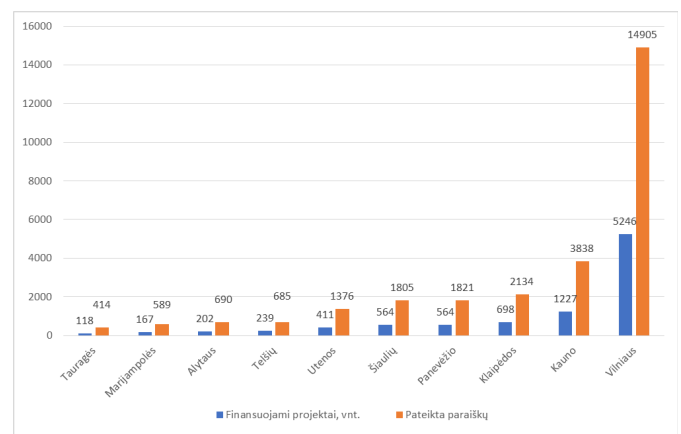
¹³ Šiam pasiskirtymui turėjo įtakos regioninis finansavimo modelis: iki 2018 m. imtinai buvo tenkinamas prasčiau nei didžiųjų miestų, nuo 2019 m., pradėjus veikti regioniniam finansavimo modeliui, finansinis poreikis tenkinamas tokiu pačiu intensyvumu kaip ir didžiųjų miestų.

Apskritis	Finansuojami projektai, vnt.	Pateikta paraiškų	Skirta suma, EUR	Iš KRF prašoma suma, EUR
Tauragės	118	414	503246	3088088
Marijampolės	167	589	762195	5854532.97
Alytaus	202	690	903191	5723938.01
Telšių	239	685	1436588	7137925.58
Utenos	411	1376	2033696	12227725.56
Šiaulių	564	1805	3092275.1	17225102.47
Panevėžio	564	1821	2931563	15991921.33
Klaipėdos	698	2134	5068728	28115320.82
Kauno	1227	3838	9669471	46108732.91
Vilniaus	5246	14905	53177204.30	233466546.85

Lentelė Nr. 8. KRF finansavimo duomenys 2015–2019 m. Sudaryta autorių remiantis LKT duomenimis

Grafikas Nr. 11. Pateiktų paraiškų ir finansuotų projektų santykis 2015–2019 m. Sudaryta autorių remiantis LKT

Grafikas Nr. 12. Gauto ir prašomo finansavimo santykis 2015–2019 m. Sudaryta autorių remiantis LKT duomenimis

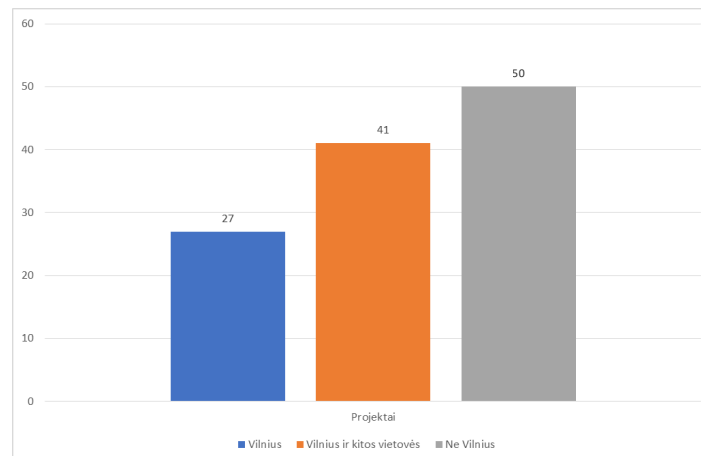
Pateiktuose duomenyse matomas didelis skirtumas tarp poreikio ir realaus gauto finansavimo bei dideli skirtumai tarp pačių apskričių, kalbant apie pritrauktą finansavimą. Kaip matome iš rezidencijų žemėlapis (pav. Nr. 1), dauguma meno rezidencijų veikia socioekonomiškai stipriuose

regionuose, o pastarieji savo ruožtu pritraukia daugiausiai finansavimo. **Priede Nr. 2** „Finansavimo intensyvumo suvestinė“ įvertinama projektų kokybė skirtingose apskrityse lyginant prašomą finansavimą (poreikį) su gautomis lėšomis.

Geografinis poveikio pasiskirstymas

Vertinant rezidencinių veiklų poveikį Lietuvoje, svarbu išskirti didelę koncentraciją sostinėje. Remiantis KRF finansuotų projektų duomenimis, net 27 projektai buvo įgyvendinti tik Vilniuje, o 41 projektas turėjo keletą įgyvendinimo vietų, įskaitant ir Vilnių. Tuo tarpu kitose Lietuvos vietovėse buvo įgyvendinta 50 projektų. Kai kurie projektai nėra nurodę savo įgyvendinimo vietovės, todėl tikrajį vaizdą iš nepilnų duomenų susidaryti ir vertinti sunku. Įdomu yra tai, kad remiantis tiksliai Rasos

Antanavičiūtės apibūdinimu („visos rezidencijos turi bendrą vardiklį ir vienas iš bendriausių – tai turi būti kita vieta, nes rezidencija savame mieste vargiai bus rezidencija, tokiems reiškiniams greičiausiai surastume kitų terminų, pavyzdžiui, kūrybiniai inkubatoriai“, Antanavičiūtė 2018), galima daryti prielaidą, kad Lietuvoje maža rezidencijų pasirinkimo galimybė vietovės atžvilgiu – turint omenyje sąlyginai didelę rezidencijų projektų koncentraciją Vilniuje.

Grafikas Nr. 13. Projektų kiekis 2015–2020 m. Sudaryta autorių remiantis LKT duomenimis

Įdomu ir tai, kad meno rezidencijų dirbtuvių metu išsiskyrė ir skirtingas požiūris į poveikio aplinkai svarbą. Dirbtuvių Kintuose dalyviai meno rezidencijų poveikį aplinkai laikė svarbesniu nei dalyviai Vilniaus dirbtuvėse. Iš 8 poveikio sričių aplinkai, 5 buvo atrinkti Kintų dirbtuvių dalyvių, ir tik 3 – Vilniaus. Kintuose dalyvavo mažesnės, regionuose veikiančios rezidencijos, o Vilniuje didžioji dauguma dalyvių atstovavo urbanistiniuose centruose (Vilnius, Kaunas) esančias meno rezidencijas. Turint omenyje tokį dirbtuvių dalyvių pa-

siskirstymą, galima kelti prielaidą, kad Vilniuje ir didmiesčiuose esančios meno rezidencijos, skirtingai nei mažesniuose miesteliuose veikiančios rezidencijos, nemato tokio pat svarbaus savo indėlio į vietos aplinkos ir bendruomenės vystymą. Kita vertus, reikėtų įvertinti ir skirtingą šių rezidencijų tikslą ir rolę vietos bendruomenėse.

Kalbant apie įtaką vietos bendruomenėms, galima išskirti pagrindines rezidencijų vietas, kuriose veiklos trunka nuosekliai: Nida, Kintai, Žeimiai,

Žagarė, Kražiai, Druskininkai. Šiose vietovėse yra susiformavęs arba efektyviausiai gali formuotis ryšys tarp organizacijos, jos menininkų-rezidentų ir vietos bendruomenės. Reikia įvertinti ir tai, kad šios bendruomenės yra gana mažos, tad nuosekliai veikiančios kultūrinės organizacijos buvimo vietoje poveikis gali būti itin stiprus. Nidos meno kolonija, pritraukianti dešimtis rezidentų, gali net veikti pernelyg intensyviai mažą vietinę bendruomenę: „pirmuosius kelerius metus mes itin skatinome menininkus domėtis aplinka ir vietine bendruomene. Tokia maža, gan atsiskyrusia: Nidoje yra vos 2 tūkst. gyventojų. Kai kurie menininkai rengė projektus, susijusius su miestu. Tačiau dabartinės kuruotos programos dažniausiai nebūna susijusios su Nida. Vietinę bendruomenę dabar įtraukiame kartkartėmis rengdami atvirų durų dienas. Pirmiausia norime suteikti sąlygas ir galimybes kurti menininkams, tad stengiamės šias atvirų durų dienas daryti kuo rimtesnes, kuriose dalyvautų kuratoriai, vizituojuantys svečiai, galintys profesionaliai pakomentuoti kūriniai“ (Michelkevičius 2015).

Kitose rezidencijose, kurių rezidentų ar veiklų

skaičius yra mažesnis, taip pat pastebimos pastangos išlaikyti ryšį su vietinėmis bendruomenėmis. Be to, svarbu atskirti laikinas intervencijas ir nuoseklų ryšį. Jeigu tai yra projekcinė veikla ir yra vykdoma tik vieną kartą vienoje vietoje, jos poveikis vietos bendruomenei gali būti tik epizodinis. Norint kurti ilgalaikį poveikį, reikia formuoti ryšį ir nuoseklų bendravimą (bendradarbiavimą), nei viena pusė neturėtų tapti kitos pusės įrankiu: menininkai neturėtų tapti įrankiu vietos bendruomenei kažko pasiekti sau, o vietos bendruomenė neturėtų būti naudojama menininkų kaip tam tikras „testavimo“ objektas.

Vertinant geografinę aprėptį, projektai orientuojasi į veiklas Lietuvoje, nes net 113 projektų vykdė veiklas Lietuvoje ir tik 24 projektai vyko Europoje, 4 – už jos ribų. Galima atsižvelgti ir į tai, ar buvo pritraukta užsienyje veikiančių Lietuvos kultūros profesionalų, didinančių projekto poveikį lietuviams menininkams. Remiantis LKT duomenimis, tokių profesionalų per 5 metus buvo 34. Šis skaičius, nors ir nėra didelis, tačiau prisideda prie teigiamo poveikio lietuvių menininkams bei sudaro sąlygas grįžti ir kurti Lietuvoje.

„Menininkų ir kultūros kūrėjų rezidencijos Lietuvoje“ programa

Kitame puslapyje bus aptarta konkreti KRF programa, kuri yra skirta meno rezidencijoms finansuoti – „Menininkų ir kultūros kūrėjų reziden-

cijos Lietuvoje“. Ši programa siekia užtikrinti šio meno sektoriaus organizacijų veiklą.

KULTŪROS RĖMIMO FONDO LĖŠOMIS FINANSUOJAMOS PROGRAMOS
„MENININKŲ IR KULTŪROS KŪRĖJŲ REZIDENCIJOS LIETUVOJE“
FINANSAVIMO SĄLYGOS

Aprašymas (2019)

1. Programos tikslas

Skatinti tarpkultūrinį ir tarpsektorinį bendradarbiavimą, sudarant galimybes kultūros ir meno kūrėjams (t. y. suteikiant jiems sąlygas gyventi ir kurti) susipažinti su vietos kultūriniu gyvenimu, bendradarbiauti su kitais kultūros ar meno kūrėjais bei vietos bendruomene.

2. Finansuojama veikla

Menininkų rezidencijos Lietuvoje Projektai, sudarantys galimybes Lietuvoje reziduoti ir bendradarbiauti Lietuvos ir užsienio šalių kultūros ar meno kūrėjams, kai vieno kultūros ar meno kūrėjo rezidavimo laikotarpis trunka ne ilgiau kaip 3 mėnesius.

3. Veiklos vertinimo prioritetai ir jų balai

1. Projektams, įtraukiantiems įvairių vietos, kurioje yra rezidencija, kartu bendruomenę į reziduojančių kultūros ar meno kūrėjų veiklą ar įgyvendinamus projektus (0–10).
2. Projektams, pristatantiems Lietuvos visuomenei rezidentų sukurtus baigtinius meno ar kultūros kūrinius (0–10).

4. Veiklos vertinimo kriterijai ir jų balai

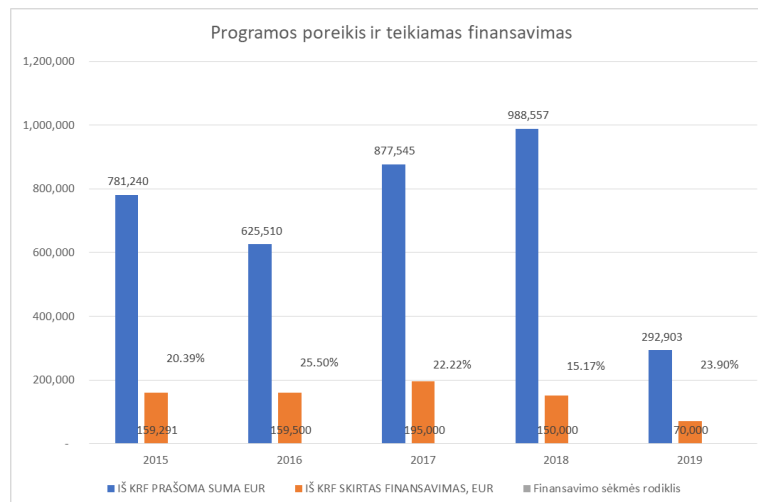
1. Projekto meninės, kultūrinės veiklos kokybė (0–30).
2. Projekto sąmatos tikslingumas ir pagrįstumas (0–10).
3. Projekto vadyba (komanda, jos kompetencija, lėšų pritraukimas, veiklų kalendorius) (0–20).
4. Projektu skatinama skirtingų visuomeninių organizacijų ir / ar institucijų partnerystė ir (arba) tarptautinis bendradarbiavimas (0–20).
5. Galimi pareiškėjai Juridiniai asmenys registruoti Lietuvoje (išskyrus kitose nei Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų savivaldybėse registruotus juridinius asmenis) arba kitoje ES ar Europos ekonominės erdvės valstybėje narėje.
6. Kitos sąlygos Pareiškėjas paraiškoje nurodo rezidencijoje siūlomas gyvenimo ir darbo sąlygas, bei nurodo, kokias procedūras ir kriterijus taikys rezidentų atrankai.
7. Veiklai įgyvendinti numatoma lėšų suma 2020 m. 70 000 Eur.

Programos atitikimas Lietuvos Respublikos strateginius dokumentus yra aptarta [priede Nr. 7.](#)

„Menininkų ir kultūros kūrėjų rezidencijos Lietuvoje“ programos finansavimas

„Menininkų ir kultūros kūrėjų rezidencijos Lietuvoje“ programa padeda siekti strateginiuose dokumentuose numatytų tikslų ir sulaukia stipraus

susidomėjimo. Nors nuolat veikiančių meno rezidencijų Lietuvoje yra labai mažai, ši programa patenkina tik penktadalį viso poreikio.

Grafikas Nr. 14. Programos poreikis ir teikiamas finansavimas

Finansavimo intensyvumas per visus penkerius metus beveik nekinta ir sudaro 20–25 proc., tačiau 2018 m. buvo prašyta didžiausia suma: poreikis siekia beveik 1 mln. Eur. Tuo tarpu 2019 m. matomas ryškus kritimas, kurį galbūt lėmė KRF pasiūlyta nauja strateginio finansavimo priemonė. Tačiau vis tiek matomas tik 23,9 proc. finansavimo intensyvumas, kuris galėtų būti padidintas, jei programos reikalavimai būtų konkrečiau apibrėžti, taip išvengiant rezidencinių veiklų nevykdančių organizacijų pretendavimo į lėšas. Siūloma rekomendacija esamą programą perskirti į dvi: tai leistų tiek sukonkretinti, kas gali aplikuoti į programą, tiek išlaikytų atvirumą, o į programą galėtų preten-

duoti ir naujos organizacijos, projektu užtikrinančios rezidencijų kokybę (profesionaliai parengta programa, skaidrus atrankos procesas ir pan.).

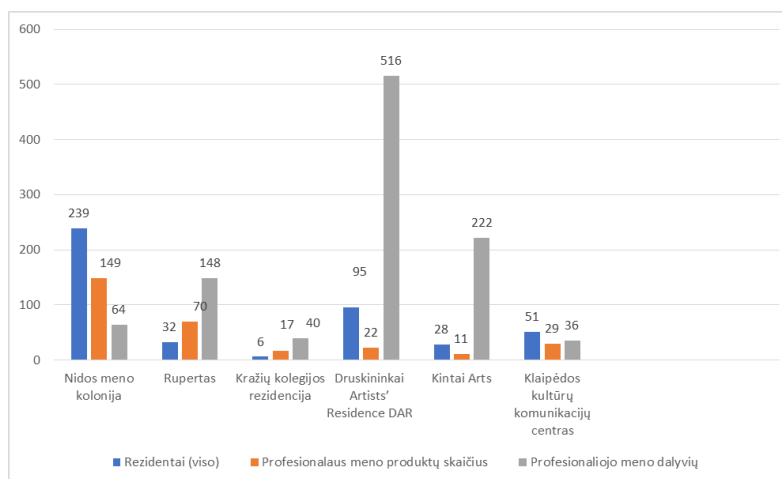
Kol kas KRF finansuotų projektų efektyvumas (tik rezidencinė veikla) gali būti vertinama analizuojant tik kiekybiniais duomenimis (pritraukti lankytojai, rezidentai, meno profesionalai ir sukurtos meno produkcijos kiekis). Tačiau meno rezidencijoms nėra palanku taikyti būtent šiuos kriterijus vertinant jų efektyvumą, nes jos nesiorientuoja į didelius lankytojų, rezidentų ar sukurtos produkcijos kiekius. Pavyzdžiui, nuosekliausiai ir sėkmingai į KRF aplikuoja Nidos meno kolonija (aplikuo-

ja Vilniaus dailės akademija) ir 2015–2020 metais nuolat gauna KRF finansavimą rezidencinės veiklos vykdymui. Įgyvendindama šiuos projektus Nidos meno kolonija pritraukė 17 731 lankytoją. Tiesa, duomenys nėra pilni ir 4 projektų duomenų nėra arba jų reikšmė – 0. Iš viso KRF Nidos meno kolonijai skyrė 151 800 Eur dotaciją. Remiantis kultūros investicinių projektų metodika, efektyvumo santykis yra 1 euras : 0,12 lankytojo. Kitų meno rezidencijų efektyvumas (remiantis lankytojų ir gauto finansavimo santykiu) svyruoja nuo 0,03 (DAR, Kražių kolegijos rezidencija) iki 0,17 („Kintai Arts“). Šis pavyzdys parodo, kad meno rezidencijų lankytojų kiekis nėra jų efektyvumą iliustruojantis rodiklis.

Tačiau svarbu pabrėžti, kad rezidencijos pritraukia įvairių lankytojų: profesionaliojo meno atstovus, neįgaliuosius, vaikus ir jaunimą, mėgėjų meno atstovus. Ankstesniame skyriuje buvo aptartas jų įtraukimas, tačiau sunku įvertinti finansavimo

efektyvumą kalbant apie atskiras tikslines grupes, nes nėra įmanoma išskirti, kuri finansavimo dalis buvo skirta tam tikrai konkrečiai tikslinei grupei pritraukti. Visgi be šio finansavimo šių tikslinių grupių nariai apskritai nebūtų gavę galimybių įsitraukti į šias kultūrinės veiklas arba jų galimybės būtų radikalios sumažėjusios.

Sukurtos produkcijos ar atvykusių rezidentų kiekiai taip pat negalėtų būti naudojami meno rezidencijų efektyvumui pagrįsti, nes meno rezidencijos nėra orientuotos į rezultatų sukūrimą (vertinant produkcijos kiekį), o rezidentų kiekis gali varijuoti tiesiog dėl skirtingų rezidencijų profilių (infrastruktūros, rezidavimo laiko, menininkų profilių ir t. t.). Pavyzdžiui, žemiau pateikiamas grafikas, nurodantis kelių pagrindinių meno rezidencijų rezidentų, meno dalyvių ir produkcijos kiekius, puikiai pademonstruoja rezidencijų skirtis ir kiekius, kurie negalėtų būti vertinami vien tik ekonominiu požiūriu.

Grafikas Nr. 19. 2015–2019 m. rezidentų, jų sukurtų kūrinių ir profesionaliojo meno dalyvių skaičius KRF finansuotuose projektuose

Be to, projektų metu elektroninėje erdvėje meno ir kultūros kūriniai sulaukė net 1,447,038 peržiūrų. Tai irgi didina finansavimo efektyvumą. Ši galimybė įtraukti vietos bendruomenę ir plačiąją auditoriją (po)pandeminiu laikotarpiu gali ženkliai prisidėti prie finansavimo efektyvumo.

Iš turimų kiekybinių duomenų negalima vertinti meno rezidencijų efektyvumo. Efektyvumo vertinimas turėtų apimti ir kokybinius duomenis išplečiant stebėsenos rodiklius, kaip ir nurodoma šio tyrimo rekomendacijose.

Stipendijų programos efektyvumas

Kadangi į meno rezidencijas Lietuvoje dažniausiai atvyksta menininkai iš užsienio, lietuvių menininkai turi ieškoti rezidencijų galimybių užsienio šalyse. Deja, finansavimo galimybių šiam tikslui yra labai mažai ir dažniausiai jos neremia vykimo į rezidencijas tiesiogiai arba atvirai deklaruoja, jog stengiasi neremti tokios veiklos kaip, pavyzdžiui, Šiaurės ministrų tarybos atveju.

Per pastaruosius penkerius metus (2015–2020) KRF savo stipendijų programomis finansavo 67 stipendijas vykty į rezidencijas. Daugiausia stipendijų skirta menininkams aplikuojančiam į edukacines stipendijas, tačiau rezidencinė veikla buvo finansuota ir per 6 individualias stipendijas. Kalbant apie individualias stipendijas, rezidencinė veikla projektuose nebuvo pagrindinė, tačiau šie projektai apėmė ir menininkų rezidencijas.

Iš finansuotų 67 stipendijų dauguma (59) aplikuojančių menininkų gyvena Lietuvoje. Tačiau

vertinant rezidencijų lokacijas, matomas menininkų mobilumas į kitas šalis, nes tik 10 stipendijų buvo skirta menininkų rezidencijoms Lietuvoje. Tiesa, kelių rezidencijų vietovių buvo neįmanoma identifikuoti. Į stipendijas rezidencinei veiklai aplikuoja įvairaus amžiaus menininkai, nuo jaunų iki patyrusių menininkų. Nors aplikuojančių ir gaunančių stipendijas amžius varijuoja, matome lentelėje Nr. 2, jog į rezidencijas vyksta įsitvirtinantys menininkai, kurie jau turi sukaupę pakankamai tvirtą *portfolio*.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog paraiškos ir projektai skirti paremti menininkus jų rezidencinei veiklai stipendijų programoje sudaro itin mažą dalį. Pavyzdžiui, 2015 m. iš viso buvo pateikta 1 070 paraiškų, iš kurių 436 buvo finansuotos. Tuo tarpu rezidencinė veikla stipendijų programoje paremta tik 4 projektuose, o tai nesiekia net 1 procento iš visų finansuotųjų. Tiesa, kitais metais ši procentinė dalis pakilo ir 2019 m. jau siekė 3,92 %.

Metai	Visos finansuotos	Procentinė dalis rezidencinėms veikloms finansuoti	Iš viso paraiškų
2015	436	0.92	1 070
2016	473	1.69	830
2017	462	1.08	1 142
2018	543	3.68	1 102
2019	561	3.92	1 193
2020	277	2.89	755
	2 752	2.43	6 092

Lentelė Nr. 9. Procentinė dalis rezidencinėms veikloms finansuoti stipendijų programoje. Stipendijų programa finansavo ir stažučių veiklas, kurios irgi remia kūrėjų kvalifikacijos kėlimą, tačiau nesikoncentruoja į sąlygų sudarymą jų kūrybiniam procesui, ko siekia meno rezidencijos. Nepilni 2020 m. duomenys.

Akivaizdu, kad menininkai nemato šios programos kaip galimybės finansuoti savo rezidencinę veiklą. Taip gali būti ir dėl to, kad paraiškos į rezidencijas ir stipendijų programos kvietimai nevisada palankiai koreliuoja (skirtingos rezidencijos turi kvietimus skirtingais laikais, o stipendijų programa rengiama tik tris kartus per metus). Ši statistika niekaip nepaneigia stipendijų programos vertės, tačiau leidžia manyti, jog ji nėra matoma kaip galimybė finansuoti rezidencinę veiklą. Norint paskatinti menininkų mobilumą, edukacinė stipendijų programa galėtų būti peržiūrėta tam, jog būtų lankstesnė ir leistų menininkams prisiderinti su galima rezidencine veikla.

Norint su efektyvinti stipendijų finansavimą būtent rezidencijų veikloms, svarbi yra galimybė skelbti nuolatinį kvietimą menininkų rezidencinės veiklos finansavimui. Į ją galėtų būti taikyti tik tie menininkai, kurie jau yra gavę patvirtinimą iš tam tikros rezidencijos. Tai užtikrintų, kad į ji

pretenduotų tik menininkai, jau pasiekę tam tikrą kvalifikaciją, leidusią jiems užsitikrinti vietą rezidencijoje. Norint išvengti per greito šios programos lėšų išnaudojimo, programos finansai galėtų būti skirstomi pusmečiais.

Tuo tarpu programa „Menininkų ir kultūros kūrėjų rezidencijos Lietuvoje“ yra skirta finansuoti organizacijas ir rezidencijų projektus, tačiau parama išvykoms net nebūtinai yra skiriama Lietuvos menininkams. Todėl Lietuvos menininkų mobilumas, atsižvelgiant į jų rezidencinę veiklą, yra gana apribotas. Tai ypač veikia jaunuosius menininkus, dar tik formuojančius savo *portfolio* – jiems yra žymiai sudėtingiau gauti kvietimus į rezidavimo vietas, padengiančias kūrybai reikalingo laiko ir erdvės išlaidas. Todėl jaunųjų menininkų apribojimas vystant savo karjerą per edukacines veiklas ir tinklaveiką rezidencijose veikia menininkus neigiamai, apsunkena jų galimybes greičiau pasiekti įsitvirtinusių menininkų gretas.

Kitos finansavimo galimybės

Lietuvoje meno rezidencijos savo veiklas gali finansuoti ir kitais išoriniais šaltiniais, tokiais kaip Šiaurės ministrų taryba, Kūrybiška Europa, Europos socialinis fondas, Europos ekonominės erdvės finansiniai mechanizmai, Erasmus+ ir t. t. Tyrimo apklausą užpildžiusios rezidencijos teigia, kad per pastaruosius penkerius metus (2015–2020) daugiausia buvo finansuojamos

KRF (68,1 %), LRKM (27,3 %) ir savivaldybių (45,5 %) lėšomis.

Artimiausia programai yra **Šiaurės ministrų tarybos Meno rezidencijų programa**. Ji turi alternatyvias programas meno rezidencijų veikloms finansuoti ir individualiam menininkų mobilumui remti. Šiaurės–Baltijos kultūros mobilumo

programa: Parama meno rezidencijoms (angl. *Nordic-Baltic Mobility Programme for Culture: Support to Artists' Residencies*) neremia individualių menininkų, o tik organizacijas. Programa

numato, kad mažiausiai du menininkai pasinaudos mobilumo galimybe, o biudžeto dalis bus skirta mokėti stipendiją atrinktiems rezidentams. Finansavimas siekia 50 000 Eur.

Metai	Organizacija	Skirtas finansavimas, Eur
2020	Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjunga	40,000
2020	Nidos meno kolonija	38,500
2020	Klaipėdos apskrities viešoji leivos Simonaitytės biblioteka	8,300
2019	Lietuvos fotomenininkų sąjungos Kauno skyrius	38,100
2018	Rupertas	21,150
2018	Lietuvos kompozitorių sąjunga	17,220
2017	VšĮ „Marija Griniuk“	9,300
2017	„Kitokia grafika“	5,920
2016	Rupertas	20,000
2015	Nidos meno kolonija	20,000
2015	AIR ROOM (Tinder Swinton)	10,000

Lentelė Nr. 10. Finansuoti projektai (Šiaurės ministrų tarybos Meno rezidencijų programa). Sudaryta autorių, remiantis Šiaurės kultūros taško duomenimis.

Taigi matome, kad finansuojamos tos pačios organizacijos, kurias finansuoja ir Lietuvos kultūros tarybos programa.

Tuo tarpu mobilumo programa oficialiai deklaruoja, kad paraiškos dėl rezidencijų yra neprioritetizuojamos, o remiama keliavimo priežastis – tyrimai, specialūs pasirodymai, parodos ir pan., tačiau pati programa reikšmingai prisideda prie menininkų mobilumo, per metus finansuodama vidutiniškai 16 lietuvių menininkų ir jų kolektyvų kelionių.

Metai	Finansuotų lietuvių menininkų ir kolektyvų kelionių skaičius
2020	11
2019	21
2018	15
2017	13
2016	22
2015	17

Lentelė Nr. 11. Finansuoti projektai (Šiaurės ministrų tarybos Mobilumo programa). Sudaryta autorių, remiantis Šiaurės kultūros taško duomenimis.

Greta šių, Šiaurės ministrų taryba siūlo tokias programas kaip Kultūros ir meno programa, Tiklaveikos programa, kurios gali remti rezidencijų kaip kultūros sektoriaus organizacijų veiklą.

Tiesa, tarp finansuotų organizacijų (2015–2020) Kultūros ir meno programoje Lietuvos rezidencijų nėra. 2019 m. Lietuvos rašytojų sąjunga yra gavusi „Nordic Long-term network funding“ programos finansavimą (sąjungos projekto pavadinimas „Network of the Literary Organizations of the Baltic Countries“, gauta suma – 38 229 Eur).

2020 m. Lietuvos kompozitorių sąjunga yra gavusi „Nordic Long-term network funding“ programos finansavimą (projekto pavadinimas: „Baltic Contemporary Music Network“, gauta suma – 48 000 Eur; Lietuvos kompozitorių sąjunga ir 2018 m. yra gavusi „Nordic Short-term network funding“ programos finansavimą projektui „Baltic Contemporary Music Network“, gauta suma – 16 450 Eur). 2017 m. Nidos meno kolonija yra gavusi „Nordic Short-term network funding“ programos finansavimą projektui „Inter-PAGAN (Inter & Pan-disciplinary Arts & Grounded Anthropocene Network)“, gauta suma – 20 000 Eur.

2020 m. Rupertas yra gavęs „Nordic Short-term network funding programos“ finansavimą projektui „Creative ecosystems (working title)“, gauta suma – 19 000 Eur.

Meno ir kultūros organizacijos, taip pat ir meno rezidencijos gali gauti finansavimą iš **savivaldybių programų**. Šių programų prioritetai ir tikslai priklauso nuo skirtingų savivaldybių. Pavyzdžiui, „Kuriu Vilnių“ Vilniuje finansuoja menininkus ir meno kolektyvus įgyvendinti meno kūrinius viešose erdvėse. Dar vienas pavyzdys – „Mallony“ projektas Marijampolėje. Šios idėjos autorius ir kuratorius – JAV gyvenantis menininkas Rimvydas Bartkus (Ray Bartkus), kurio idėja apie migruojančias idėjas tarp Marijampolės, Niujorko ir Londono buvo įgyvendinta „Mallony“ formatu. Nors „Mallony“ kol kas buvo organizuo-

jama simpoziumo principu, tačiau ji galėtų pretenduoti gauti ir meno rezidencijoms skirtą finansavimą, kadangi atitinka ne vieną šiai kategorijai keliamą reikalavimą, pavyzdžiui, simpoziume dalyvauja tiek Lietuvos, tiek užsienio menininkai.

Nors meno rezidencijos ir atlieka mokslinius tyrimus, jie dažnai nėra prilyginami aukštojo mokslo institucijų produkcijai, todėl **Lietuvos mokslo tarybos finansavimas** gali būti panaudotas tik gana išimtiniais atvejais. Šiuo atveju palankiausias sąlygas turi NMK, nes, būdama VDA padalinys, gali pasinaudoti kai kuriomis Lietuvos mokslo tarybos siūlomomis programomis.

Meno rezidencijos taip pat gali aplikuoti ir į tokias programas kaip Kūrybiška Europa. Tiesa, jų finansavimo intensyvumas yra gana žemas (60 %), todėl į šią programą ryžtasi aplikuoti ne visos kultūros sektoriaus organizacijos. Šalia šio egzistuoja ir kiti tarptautiniai fondai, pavyzdžiui, Švedijos institutas siūlo įvairias kooperacijos programas kultūros sektoriuje. Tiesa, šios programos tikslinė geografija, kaip ir Šiaurės ministrų tarybos atveju, apsiriboja Šiaurės ir Rytų Europos šalimis.

Iš tarpsienio bendradarbiavimo skatinimo programų meno rezidencijos gali pasinaudoti **INTERREG programomis** (Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa, Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa; Bendradarbiavimo per sieną tarp Latvijos–Lietuvos–Baltarusijos programa; Interreg Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa; Interreg Baltijos jūros regiono programa; Interreg Europe programa; Urbact programa; Interact programa; Lietuvos ir Rusijos bendradarbiavimo programa). Pavyzdžiui, šiuo metu (2019–2022) VšĮ „Kintai Arts“ yra užsitikinę finansavimą kartu su partneriais iš Lietuvos (Klaipėdos universitetas ir Šilutės raj. sav. administracija) ir Rusijos (Kaliningrado I. Kanto federalinis universitetas, Kuršių nerijos regioninis parkas ir Pasaulio vandenyno muziejus), bendras projekto finansavi-

mas – 532 720,35 Eur minkštajai ir kietajai veiklų įgyvendinimo infrastruktūroms.

2014–2021 m. **Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo** programa „Kultūra“ siekiama išspręsti tris pagrindinius Lietuvos kultūros sektoriaus iššūkius: netolygią prieigą prie kultūros, įgūdžių ir gebėjimų išsaugoti ir tvarkyti kultūros paveldą stoka ir žemą vietos kultūrinio verslumo lygį. Programos tikslas yra socialinės ir ekonominės plėtros stiprinimas per bendradarbiavimą kultūros srityje, kultūrinį verslumą ir kultūros paveldo valdymą. „Kultūros“ programos kvietimai įgalina rezidencijas kurti naujus kultūros produktus ir paslaugas, įtraukiant vietos bendruomenes ir vykdant jų sklaidą, bei investuoti į reikalingą infrastruktūrą, išplečiant technines veiklų įgyvendinimo galimybes ir partnerystes.

Meno rezidencijos, būdamos mokymosi aplinkomis, gali pasinaudoti ir plačiai žinoma ir populiaria Erasmus+ programa. Erasmus+ finansuoja įvairias mokymosi iniciatyvas. Programa Erasmus+ remia studentų, stažuotojų, mokytojų ir kitų formaliojo švietimo srities darbuotojų, neformaliojo švietimo srities darbuotojų, su jaunimu dirbančių asmenų ir kt. mobilumą. Taip pat remia bendradarbiavimą, orientuotą į inovacijas ir dalijimosi gerąja patirtimi – švietimo, mokymo, jaunimo įstaigų bei organizacijų ir įmonių partnerystei kurti, gerinti.

Tiesiogiai Erasmus+ programa neremia meno rezidencijų veiklos, tačiau jos tikrai gali rasti bendradarbiavimo galimybių tarpsektoriniuose projektuose, ypač įtraukiančiuose edukaciją.

Dar viena, bene didžiausia finansavimo programa „Horizontas 2020“ ir šiuo metu pradedamas naujasis jo etapas (Horizon Europe) taip pat gali

remti meno rezidencijų veiklą, jeigu pastaros randa galimybes dalyvauti tarpsektoriniuose projektuose.

Be šių išvardintų programų, yra daugybė kitų, mažiau žinomų ar skelbiančių mažiau kvietimų, todėl nesukuriančių didelio poveikio meno rezidencijų organizacijoms ir jų vykdomoms programoms. Visuomet yra galimybė (netikėtumo veiksnys) atsirasti finansavimo šaltiniams (pavyzdžiui, fondams, organizacijoms, įvairiems kvietimams, kurie tampa tinkami dėl pasikeitusių partnerių tinklo ir pan.), kurių vykdoma veikla yra nenuosekli, kartais ir vienkartinė, tačiau jie pajėgia užtikrinti (vienkartinę) meno rezidencijos arba rezidento veiklą. KRF iš dalies sutampa ir iš dalies nesutampa su įvairiomis kitomis programomis, nes gali finansuoti ir labai panašias veiklas, tačiau kiti finansavimo šaltiniai nebūtinai yra taip tiesiogiai susiję su meno rezidencijų finansavimu. Vienintelės Šiaurės ministrų tarybos programos dubliuoja KRF programą, todėl būtų verta peržiūrėti programas, jog būtų kuo mažesnis jų prioritetų dubliavimas.

Reikia atkreipti dėmesį, kad KRF, finansuodamas vadinamąsias „minkštąsias“ veiklas, prisideda ir prie Europos struktūrinių priemonių finansavimo efektyvumo, nes Europos struktūrinės priemonės finansuoja daugiau kietąją kultūros infrastruktūrą. Tuomet su įvairiomis kitomis programomis KRF iš dalies sutampa ir iš dalies nesutampa, nes gali finansuoti ir labai panašias veiklas, tačiau kiti finansavimo šaltiniai nebūtinai yra taip tiesiogiai susiję su kultūros finansavimu.

Nelygios galimybės gauti programos finansavimą

Dirbtuvių metu kilo diskusija apie nevienodas organizacijų galimybes pretenduojant į rezidencijų programos finansavimą, nes, aplikuoiant tiek pradedančioms mažoms iniciatyvoms, tiek rezidencijų veikla kartais užsiimančioms įsitvirtinusioms organizacijoms, tiek nuosekliai veikiančioms stiprioms rezidencijoms, visos šios skirtingo lygio, poreikių bei skirtingų tikslų siekiančios organizacijos atsiduria toje pačioje vertinimo kategorijoje. Tai iliustruoja ir finansuotų projektų sąrašai tiriamuoju laikotarpiu (2015–2020). NMK, turėdama bene stipriausią minkštąją ir kietąją infrastruktūras, beveik be konkurencijos atsiduria paraiškų vertinimo viršuje. NMK kiekvieno programos kvietimo metu gauna finansavimą ir dažnu atveju, lyginant su kitais pareiškėjais, surenka aukščiausią balų kiekį (išskyrus 2015 m.). Akivaizdu, kad iš principo ši meno rezidencija neturi konkurencijos, o šis pranašumas, tikėtina, susidaro dėl objektyvių priežasčių: NMK turi visą reikalingą infrastruktūrą ir jau yra įsitinklinusi. Tai leidžia šiai organizacijai užtikrinti savo veiklų kokybę, todėl vertintojai objektyviai skiria aukščiausius balus.

Akivaizdu, kad naujos organizacijos, tik įkuriančios meno rezidencijas ar pradedančios vykdyti meno rezidencijų veiklas, negali pasiūlyti išvystytos minkštosios ir kietosios infrastruktūros, todėl negali konkuruoti su įsisteigusiomis organizacijomis. Ši situacija, kai vertinamos skirtingo lygio organizacijos, sukuria nelygias galimybes. Norint užtikrinti finansavimą tiek nuosekliai meno rezidencijų veiklas vykdančioms stiprioms organizacijoms, tiek leisti atsirasti naujoms iniciatyvoms, būtų prasminga programą skelti į dvi dalis.

Pirmoji – naujų meno rezidencijų iniciatyvų finan-

savimas (1). Šis finansavimas turėtų orientuotis į naujas iniciatyvas ir finansuoti tokias veiklas kaip rezidencijos programos parengimas, kuratoriaus pasamdymas / suradimas, stažuotės, mokymai, meno rezidencijos koncepcijos parengimas, pilotinių meno rezidencijų (angl. *proof of concept*) įgyvendinimas ir pan. Norintiesiems pradėti vykdyti meno rezidencijų veiklas, šis finansavimas galėtų atlikti **paruošiamąją funkciją**, leistų naujoms iniciatyvoms susikurti tinkamą starto poziciją bei užtikrinti kokybišką paslaugų teikimą: susikurti reikiamą minkštąją infrastruktūrą rezidentų priėmimui, vykdyti kitas meno rezidencijų veiklas. Taip pat į šią programą galėtų aplikuoti ir nuosekliai meno rezidencijų veiklas vykdančios organizacijos, tačiau čia jos turėtų siūlyti savo naują paslaugą, iki tol nevystytą rezidencijos kryptį ir pan. Jei būtų įgyvendinta, tokia **paruošiamoji programa** sukurtų sąlygas atsirasti naujoms iniciatyvoms meno rezidencijų pasaulyje ir užtikrintų gyvą naujų idėjų patikrinimą bei galimybes kokybiškai vykdyti veiklas.

Antroji programa turėtų finansuoti tęstines meno rezidencijų veiklas. Veiklų kokybiškumas ir apgalvotas procesas turėtų būti prioretizuojamas lyginant su naujumu. Į šią programą galėtų aplikuoti jau veikiančios meno rezidencijos ar organizacijos, vykdančios rezidencijų veiklas, bei naujos iniciatyvos, kurios jau perėjo pirmąją programos pakopą (susikūrė programą, koncepciją, infrastruktūrą). Ši programa turėtų finansuoti ilgalaikes veiklas. Atkreiptinas dėmesys, kad ir pačios meno rezidencijos pasigenda finansavimo kietajai infrastruktūrai, pastatų administravimui. Svarstyтина, ar šiuo šaltiniu galėtų bent iš dalies tapti pastaroji programa, ar turėtų būti ieškoma alternatyvių finansavimo šaltinių.

Esminė skirtis tarp ilgalaikio rezidencijų finansavimo ir paruošiamosios programos yra ir tai, kad „naujumas“ kaip kriterijus yra svarbesnis paruošiamajai programai, o ne ilgalaikės veiklos vykdančioms organizacijoms. Ilgalaikės meno rezidencijos turėtų susikoncentuoti į nuoseklumą ir tvarumą, o ne kiekvienais metais būti priverstos siūlyti tam tikras naujoves. Tuo tarpu pareiškėjai paruošiamosios programos paraiškose turėti siūlyti inovatyvius požiūrius ir siūlyti veiklas, kuriomis jie sukurtų pagrindą įgyvendinti naujas veiklas, be to, kurti šioms veikloms kuratorystės ir mentorystės kokybės pagrindus. Padalijus finansavimą į dvi dalis, būtų natūraliai paskatintas bendradarbiavimo poreikis.

Tyrimo dirbtuvių metu meno rezidencijos išreiškė poreikį bendradarbiauti. Šiuo metu yra nemažai pavyzdžių, kai meno rezidencijos bendradarbiauja su kitomis kultūros bei kitų sektorių organizacijomis, tačiau poreikis bendradarbiauti matomas ir tarp skirtingų meno rezidencijų. Meno rezidencijų atstovai siūlė, jog galėtų būti skatinamas bendradarbiavimas, kuris suteiktų iš užsienio atvykusiems rezidentams galimybę ilgiau pasilikti Lietuvoje ir reziduoti keliose vietose. Taip būtų mažinamas ir neigiamas kelionių sukuriamas poveikis aplinkai. Taip pat bendradarbiavimas turėtų būti pagrįstas

žinių, kompetencijų, netgi infrastruktūros mainais ir bendru naudojimu. Bendradarbiavimas turėtų būti skatinamas tarp jau nuosekliai veiklą vykdančių stiprių meno rezidencijų ir naujų besikuriančių. Pavyzdžiui, toks bendradarbiavimas galėtų būti skatinamas ir paruošiamojoje programoje, stažuotčių, mokymų ir panašiomis veiklomis.

Dar vienas bendradarbiavimo praktinis pavyzdys: kelios rezidencijos pasiūlė, kad būtų pravartu pagalvoti apie bendrą profesionalią rezidavimo rezervavimo sistemą. Tai sutaupyti lėšų, nes viena sistema, naudojama visų norinčių rezidencijų, leistų matyti kitų rezidencijų užimtumą, o tai paskatintų bendradarbiavimą (bent jau).

Meno rezidencijos siūlė kreipti dėmesį ir į pačias projektų ataskaitas bei kvietė kokybiškai, ne tik kiekybiškai, vertinti įvykdytas veiklas. LKT galėtų inicijuoti vykstančių projektų vykdytojų susitikimus, kurie leistų skirtingoms meno rezidencijoms pristatyti savo veiklas bei užmegzti ryšius su kitomis organizacijomis. Tokius susitikimus rengia Šiaurės kultūros taškas, finansuojantis meno rezidencijų veiklas (pavyzdžiui, <https://www.nordiskkul-turkontakt.org/en/sustainability-an-important-issue-at-residency-circle-meeting-in-riga/>).

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Apibrėžimas

Šiuo tyrimu įvertintas Lietuvoje vykstančių meno rezidencijų poveikį kūrėjui, aplinkai ir kitiems veiksniams, siekiant pateikti rekomendacijas geresniam jų įgyvendinimui. Atliekant tyrimą, buvo derinami objektyvūs duomenys, viešai prieinama ir vykdytos apklausos informacija, su subjektyviomis perspektyvomis, atskleistomis kūrybinių dirbtuvių metu. Pasitelkiant šias žinias, išgryninti svarbiausi meno rezidencijų aspektai: menininkų mobilumas, kūryba ne savo gyvenamojoje, o kitoje vietoje ar virtualioje aplinkoje, įtraukimas į vietos kontekstą, sąlygų susipažinti su vieta, bendradarbiauti su kitais kultūros ir meno kūrėjais, sudarymas. Taip pat buvo išskirti būtini (rezidencijų aprašymas, infrastruktūra, viešinimas, skaidrumas, tvarumas) ir papildomi

(rezidencijos kaip pagrindinė veikla, koordinatorių, užsienio menininkų pritraukimas, edukacinės veiklos, bendruomenių įtraukimas, dialogas tarp kūrėjų) rezidencijų kriterijai. Jais buvo remiamasi analizuojant ir interpretuojant kiekybinius ir kokybinius duomenis.

Meno rezidencijos skiriasi savo pobūdžiu, tikslais, meno sritimis, tiksline auditorija ir kitais aspektais, tačiau vienas iš bendriausių vardiklių – tai, kad jos sudaro sąlygas menininkų mobilumui ir leidžia jiems tam tikrą laiką užsiimti kūryba ne savo gyvenamojoje, o kitoje alternatyvioje erdvėje. Atvykstantys rezidentai iš kitų vietovių yra būtina meno rezidencijos sąlyga.

Rekomendacijos. Planuojant meno rezidencijų finansavimą, bei vykdant jų atranką turi būti atsižvelgiama į svarbiausius meno rezidencijų aspektus, pagrindinius ir papildomus rezidencijų kriterijus. Tai leistų tiksliau įvardinti, kas yra, ar galėtų tapti rezidencija, bei kokius kriterijus reikia išpildyti siekiant rezidencijos statuso. Tai padėtų išvengti rezidencijų veiklų nevykdančių organizacijų aplikavimo, ir išlaikyti atvirumą, jog teikti paraiškas galėtų ir naujos organizacijos.

Tvarumas

Lietuva nepasižymi gausiu nuolat meno rezidencijas vykdančių organizacijų tinklu. Per pastaruosius penkerius metus, pasitelkiant „Menininkų ir kultūros kūrėjų rezidencijų Lietuvoje“ programą, nuolat meno rezidencijas vykdo apie 10 organizacijų, tačiau finansavimą gavo dar iki 30 organizacijų, kurios rezidencinę veiklą vykdo epizodiškai. Dar daugiau pavienių rezidencinių veiklų įgyvendinama pasitelkiant kitus finansavimą šaltinius.

Šios trumpalaikės rezidencijos prisideda prie meno organizacijų ekosistemos, kurdamos papildomas galimybes menininkams, suteikdamos daugiau galimybių eksperimentavimui, naujų kūrybos formų paieškomis, duodamos pradžia tęstinėms rezidencijų veikloms. Vertinant tvarumo perspektyvą, galima teigti, kad vienkartinės veiklos sukuria poveikį aplinkai ir kūrėjui, tačiau jis nėra nukreiptas į ilgalaikę naudą.

Rekomendacijos. Meno rezidencijų finansavimas turėtų skatinti jų bendradarbiavimą, o ne konkurenciją. Rezidencijų programos padalinimas į dvi dalis: pradedančioms („paruošiamąją“) ir jau veikiančioms („nuolatinę“), įgalintų meno rezidencijas ieškoti daugiau tvarių ir pagrįstų bendradarbiavimo galimybių. Paruošiamoji finansavimo programa būtų skirta naujoms iniciatyvoms, kurių metu būtų kokybiškai pasiruošta vykdyti meno rezidencijų veiklą, o Nuolatinė būtų skirta nuosekliai meno rezidencijų veiklas vykdančioms organizacijoms tvariai tęsti savo suplanuotas veiklas.

Atskyrus finansavimą būtų galima tinkamiau vertinti meno rezidencijų daromą poveikį. Iš paruošiamosios programos nereikalaujant didelio lankytojų ar meno rezidentų pritraukimo, o vertinant tokius rezultatus, kaip sukurta rezidencijos programa, atlikti vizitai / stažuočių patyrimuose rezidencijose, pasamdyti kuratoriai, pakelta darbuotojų kompetencija, įsitraukta į meno rezidencijų tinklaveiką ir pan. Tuo tarpu nuolatinės programos projektų sėkmė turėtų būti vertinama nuosekliu darbu su rezidentais, vietos bendruomene, savo misijos vykdymu, įsitinklinimu ir pan.

Taip modifikavus programą būtų užtikrintas stipresnis meno rezidencijų poveikis menininkui ir aplinkai, nes paruošiamoji programa užtikrintų, jog naujos iniciatyvos yra apgalvotos ir susikūrusios sąlygas teikti kokybiškas paslaugas, o nuolatinė programa leistų vykdyti tęstines veiklas su menininkais, vietos bendruomene ar kitaip daryti ilgalaikį poveikį aplinkai.

Ištekliai

Galimybės siekti poveikio tiesiogiai priklauso nuo tam skiriamų žmogiškųjų, infrastruktūrinių ir finansinių resursų. Lietuvos meno rezidencijose egzistuoja kuratorių ir kitų už rezidencijų veiklą atsakingų žmonių trūkumas. Tai neleidžia užtikrinti vykdomų veiklų kokybės, nes kuratoriai ir kiti meno rezidencijų darbuotojai yra svarbus dėmuo siekiant efektyvesnio rezidencijų įveiklinimo ir įsitinklinimo. Viešosios įstaigos ir asociacijos neturėdamos nuolatinio finansavimo ir savo veiklas grįsdamos dažnai nenuosekliais pajamų srautais, negali mokėti aukštesnių atlyginimų, antraip pavojuje gali atsidurti tokių organizacijų išlikimas. Šis neužtikrintumas sukuria orga-

nizacijos nepatrauklumą stengiantis pritraukti darbuotojus, nes darbuotojams nėra siūlomas nei aukštas atlyginimas, nei ilgalaikė darbo vieta. Žmogiškųjų išteklių trūkumas ypač aktualus regionuose, kur sunku pritraukti rezidencijų darbuotojų, užtikrinti įsitinklinimą. KRF finansavimas prisideda prie šios problemos sprendimo, ir tik iš dalies sutampa su kitomis finansavimo programomis. Reikia atkreipti dėmesį, kad KRF, finansuodamas minkštąsias veiklas, prisideda ir prie Europos struktūrinių priemonių finansavimo efektyvumo, nes Europos struktūrinės priemonės finansuoja daugiau kietąją kultūros infrastruktūrą.

Rekomendacijos. Rezidencijos taip pat pasigenda ilgalaikio finansavimo galimybių, kurios leistų užtikrinti programų tvarumą ir tęstinumą bei paskatintų konkurencingumą. Siekiant užtikrinti meno rezidencijų kokybę, reikėtų teikti ypatingą dėmesį rezidencijų minkštosios infrastruktūros tobulinimui bei skirti reikšmingą dalį finansavimo rezidencijų programos administravimui, kuratoriaus ar kito profesionalaus personalo įdarbinimui. Prioritetas turėtų būti teikiamas ilgalaikiam įdarbinimui. Dėmesys minkštajai infrastruktūrai padėtų skatinti meno rezidencijų tvarumą, tęstinumą, kokybiškesnį įsitinklinimą. Telkiant dėmesį į minkštąją infrastruktūrą, svarbu nepamiršti ir kietosios infrastruktūros palaikymo, kas leistų palaikyti ir pakelti rezidencijų veiklų kokybę. Todėl turėtų būti numatyta galimybė finansuoti tam tikrus infrastruktūros kaštus net ir dabartinės rezidencijų programos rėmuose.

Geografinė padėtis

Didžioji dalis rezidencijų savo veiklas įgyvendina aplink tris didžiuosius urbanistinius centrus – Vilnių, Kauną ir Klaipėdą. Tik Žeimių, Kražių ir Druskininkų rezidencijos ir labiau nutolę nuo kultūrinių paslaugų sankauptų arealų. Tokios rezidencijų lokacijos sutampa su socioekonominio gyvybingumo zonomis, tad jų galimybės spęsti vietos problemas išlieka ribotos. Planuojant rezidencijų veiklas, svarbu atsižvelgti į regionų,

kuriuose jos įgyvendinamos kontekstą, specifinę problematiką, vyraujančias kultūrinės raidos kryptis bei jų diktuojamus veiklų prioritetus. Pastebima tendencija, jog meno rezidencijos, įsikūrusios didesniuose miestuose, reikia dėmesį į poveikį menininkams. Tačiau atokiose vietose esančios rezidencijos teikia reikšmę savo lokacijai ir jaučiasi atsakingos už darnų ryšį su aplinka.

Rekomendacijos. Norint efektyvinti finansavimą reiktų atsižvelgti ir į kitose Lietuvos vietovėse esantį poreikį (ypač turinčiose mažiausią socioekonominį gyvybingumą) bei rezidencijų potencialą jose kurti poveikį kūrėjui ir aplinkai. Tyrime pastebėta, jog pagrindiniai urbanistiniai centrai išsiskiria finansavimo efektyvumu ir pritraukia daugiausia programos lėšų. Papildant tolygios kultūrinės raidos modelį, siekiant kurti tolygesnį meno rezidencijų poveikį aplinkai, mažinti kultūrinio pasiekiamumo ribotumą ir efektyvinti finansavimą reiktų teikti prioritetą probleminėse. Lietuvos teritorijose įsikūrusioms rezidencijoms, ypač turinčiose mažiausią socioekonominį gyvybingumą. Šiaurės Lietuvoje (Utenos, Panevėžio ar Šiaulių apskrityse) galėtų atsirasti naujų nuosekliai veikiančių rezidencijų.

Skaidrumas

Meno rezidencijų skaidrumas nurodo, ar menininkams yra aišku, kokios sąlygos bus suteiktos jų rezidencijų metu, kokių paslaugų gali tikėtis, kaip yra atrenkami rezidentai, kokie rezidentai jau rezidavo. Svarbu atkreipti dėmesį, kad Lietuvoje veikiančios rezidencijos (su tam tikromis išimtimis) nepasižymi skaidrumu, nėra atvirai skelbiami atrankos reikalavimai, vertinimo procesas, vertinimo komisijos sudėtis. Skaidrumo trūkumą iš dalies lemia nuoseklių programų nebuvimas ir nepastovi projektinė veikla. Tai apriboja meno re-

zidencijų patrauklumą ypač užsienio menininkų aktyse. Lietuvoje vykstančios rezidencijos viešai neskelbia savo vietinių bendruomenių įtraukimo strategijų, nors nemaža dalis jų savo puslapiuose nurodo, jog bendradarbiauja su vietos bendruomenėmis. Tai lemia ir organizacijų uždarumą ir mažesnę įtaką menininkams bei aplinkai. Skaidrumas yra svarbi priemonė keliant meno rezidencijos kokybę – pritraukti žinomesnius menininkus, padidinti paraiškų skaičių.

Rekomendacijos. Pirmoji sąlyga, norint užtikrinti kokybiškas paslaugas atvykusiems rezidentams, yra aiški komunikacija ir susitarimas dėl lūkesčių. Meno rezidencijos turi kuo aiškiau ir atviriau skelbti, ką turėtų atitikti menininkai norėdami reziduoti tam tikroje rezidencijoje, taip pat ko bus tikimasi iš atvykusių rezidentų ir kokios suteikiamos sąlygos. Todėl vertinant meno rezidencijų poveikį kūrėjams turi būti vertinamas meno rezidencijų skaidrumas. Meno rezidencijos turi aiškiai apibūdinti, koks yra atrankos procesas: vertinimo komisija, paraiškų teikimo procesas, menininkų atrankos kriterijai. Taip pat skaidrumas gali būti įvertinamas ir retrospektyviai, – kiek menininkų atvyksta pasinaudodami asmeniniais kvietimais, kiek per viešai skelbiamus kvietimus, koks yra menininkų geografinis pasiskirstymas.

Sąlygų kūrybai sudarymas

Didžioji dalis meno rezidencijų Lietuvoje, nors ir kalba apie poveikį aplinkai, daugiausia akcentuoja poveikį menininkams. Vertinant meno rezidencijų poveikį kūrėjui, išryškėja praktinių kūrybos sąlygų sudarymo (arba kietosios infrastruktūros) svarba: apgyvendinimas, darbo ir kūrybos erdvės, susitikimų, ekspozicijų ir pasirodymų erdvės. Tik po to seka minkštoji infrastruktūra: tinklo suteikimas, sklaidos per jį galimybės, mentorystė, kuravimas, viešinimas ir pan. Koky-

binis žvilgsnis į meno rezidencijų poveikį kūrėjui parodė, jog svarbų poveikį menininkams kuria rezidencijų suteikiamas aplinkos pasikeitimas (atsiskyrimas nuo išorinio pasaulio, susitikimai su nežinomaisiais, inspiracija), tobulėjimo galimybės (asmeninis / profesinis tobulėjimas, didinamas savivertės jausmas), bendradarbiavimas (tarpkultūrinis supratimas, galimybė dirbti su autoritetais, mobilumo galimybės).

Rekomendacijos. Siekiant ilgalaikio poveikio menininkams, verta orientuotis į jaunus kūrėjus, pavyzdžiui, daugiau bendradarbiauti su universitetais ir akademijomis, taip suteikiant vadinamąjį pirmąjį postūmį karjeros pradžioje. Visos Lietuvoje veikiančios rezidencijos siūlo menininkams fizines erdves. Tačiau meno rezidencijos turi įtaką bendrai menininko veiklai ir tobulėjimui, o ne vienam konkrečiam darbui, tad itin svarbus ir papildomų sąlygų sudarymas, kuris galėtų būti papildomai skatinamas. Tai glaudžiai susiję su atitinkamos infrastruktūros ir žmogiškųjų išteklių bei jų kompetencijų užtikrinimu.

Įsitinklinimas

Vertinant meno rezidencijų socialinį poveikį, būtina atkreipti dėmesį į rezidencijų bendradarbiavimą tarpusavyje. Iš viešai prieinamos medžiagos galima daryti išvadą, jog trūksta didesnio rezidencijų dėmesio tinklams, jų kūrimui bei komunikacijai apie juos. Tikėtina, kad veidamos nenuosekliai, rezidencijos susiduria su sunkumais rasti nuolatinių partnerių. Pastaruoju metu tik kelios rezidencijos gali pasigirti patenkančios į užsienio meno lauke vykstančius dialogus.

Meno rezidencijos gali kurti didesnę poveikį globaliai įsitinklindamos, kviesdamos užsienio menininkus, skatindamos rezidentų profesinį tobulėjimą ir kolegialumą. Veikdamos meno ir kultūros paslaugų teikėjų lauke, rezidencijos bendradarbiauja ir su kitomis kultūros organizacijomis, dalijasi lankytojais, kurie per vieną organizaciją sužino apie kitos veiklas. Partnerystė su vietiniais verslais, organizacijomis ir pan. kuria bendrą socialinį kapitalą.

Rekomendacijos. Rezidencijų bendravimas tarpusavyje turi būti skatinamas per tarpsritines programas, labiau patyrusių rezidencijų atstovų teikiamą mentorystę naujesnėms, centralizuotą sklaidą, infrastruktūros, žinių ir kompetencijų mainus, suteikiant galimybę kūrėjams reziduoti keliose Lietuvos rezidencijose. Ilgalaikio įsitinklinimo trūkumą siūloma spręsti per ilgalaikes partnerystes ir bendrą projektų finansavimą. Rezidencijų programa galėtų teikti prioritetą projektams, kuriuose įtraukiamos iš karto kelios meno rezidencijos. Sustiprintas rezidencijų bendradarbiavimas tarpusavyje ir šio potencialo išpildymas ilgalaikėje perspektyvoje leistų sklandžiau įsitinklinti tiek rezidencijoms, tiek menininkams, ir padėtų kurti aukštesnę vertę. Meno rezidencijų bendradarbiavimas leistų atvykusiems menininkams pasinaudoti kelių meno rezidencijų galimybėmis. Bendradarbiaujančios meno rezidencijos galėtų pasiūlyti patrauklesnes sąlygas menininkams, tai keltų jų vertę ir leistų konkuruoti dėl geriausių menininkų pritraukimo su kitomis aukšto lygio meno rezidencijomis užsienyje. Siekiant užtikrinti sklandų meno rezidencijų įsitraukimą į vietos bendruomenių veiklą, svarbus individualizuotas dėmesys į vietos bendruomenių poreikius. Į finansavimo kriterijus turi būti įtrauktas reikalavimas megzti ir vystyti partnerystes su vietos organizacijomis, kurios padėtų veikti vietos bendruomenėje, suteiktų turimus žmogiškuosius ir infrastruktūrinius išteklius.

Menininkų tobulėjimas

Lietuvoje veikiančių rezidencijų programų menininkamsskirtą edukacinę veiklą būtų galima skirstyti į dvi kategorijas – programos, kurios suteikia rezidentams galimybes formaliai kelti savo kvalifikaciją paskaitų, seminarų, įvairių dirbtuvių metu; bei tos, kurios rezidentų edukacijai pasitelkia tik neformalias veiklas, pavyzdžiui, rezidentų tarpusavio bendravimą ir bendradarbiavimą, kontaktą su vietos bendruo-

mene. Didžioji dauguma rezidencijų Lietuvoje priklauso antrajam tipui, kur edukacijai pasitelkiamos tik neformalios veiklos. Tokios rezidencijos veikia kaip edukacinės erdvės tik netiesioginiu principu – dauguma nesiūlo konkrečių edukacinių programų menininkams, o jų edukacinis efektas apsiriboja nauda, gauta iš rezidentų tarpusavio interakcijos arba įsitraukimo į vietos bendruomenę.

Rekomendacijos. Meno rezidencijos, suteikdamos priemones ir erdvę kurti, taip pat turėtų užtikrinti asmeninį ir profesinį menininkų tobulėjimą. Norint tai įvertinti, reiktų rinkti duomenis apie rezidentų pasiekimus rezidavimo metu ir po to. Rezidentų monitoringu galėtų rūpintis pačios rezidencijos taip parodydamos savo poveikį, o aplikuojuojant į KRF programą, šio poveikio fiksavimas ir pateikimas būtų vertinamas papildomu balu. Taip pat būtų aktualu svarstyti apie tai, kad menininkų monitoringą nuosekliai vykdytų nepriklausoma trečioji šalis, kuri įsteigtų ir atskirą stebėsenos modelį.

Menininkų rezidencinės galimybės ir mobilumo kaita

Atviri kvietimai į konkrečias rezidencijas ir KRF siūlomos stipendijų programos kvietimai nebūtinai sutampa laike, o pačios stipendijų programos nėra pritaikytos užsienio menininkams kandidatuoti į Lietuvoje esančias rezidencijas. Tai nepaneigia Stipendijų programos vertės, tačiau parodo, jog Stipendijų programa nėra matoma kaip galimybė finansuoti rezidencinę veiklą. Greta sudėtingų galimybių finansuoti rezidencinę veiklą, pats menininkų mobilumas pastaruosiu metu yra permąstomas dėl ekologinių, politinių ir ekonominių krizių. Ypač stipriai pastaruosiu metu kūrybos sektorių paveikė COVID-19 pandemija, kuri dar ilgai turės poveikį. Poveikis gali būti ir po-

zityvus, tačiau tai priklausys nuo to, kaip greitai ir efektyviai rezidencijos sugebės prisitaikyti prie pasikeitusių dalyvių poreikių ir aplinkos suvaržymų. Meno rezidencijos galimai keis savo praktikas jas skaitmenindamos, siūlydamos naujus kooperavimo formatus. Virtualūs susitikimai, ypačingai pandemijos akivaizdoje, pakeičia fizinius ir tampa priimtinausiu būdu komunikacijai. Užsienyje virtualios rezidencijos įgauna pagreitį, tad ir Lietuvoje meno rezidencijos neišvengiamai turės surasti išeitį, kaip užtikrinti dalyvių saugų fizinį įsitraukimą, bei perkelti kūrybos procesą ir pateikimą į virtualią erdvę, ieškant skaitmeninių sprendimų.

Rekomendacijos. Turi būti sudarytos sąlygos į Stipendijų programą aplikuoti užsienio menininkams, (pvz. paraiškas turėtų būti galima teikti anglų kalba) taip sulaukiant didesnės sklaidos apie stipendijų programą iš pačių meno rezidencijų. Gausėnis užsienio menininkų rezidavimas Lietuvoje leistų geriau įsitinkinti tiek Lietuvoje veikiančioms meno rezidencijoms, tiek Lietuvos menininkams puoselėjant tarptautinius ryšius. Taip pat Stipendijų programa galėtų būti vykdoma nuolat, kad menininkai galėtų aplikuoti pagal savo realius planus vykti į meno rezidencijas. Siekiant išvengti nuolatinės programos administravimo kaštų, siūloma sukurti papildomą Stipendijų programą skirtą tik menininkų–kūrėjų mobilumui. Vertinimo komisija svarstyty pateiktas paraiškas ne dažniau kaip kartą per mėnesį ir ne rečiau kaip kartą per ketvirtį. Pastaroji programa turėtų veikti nuolat ir paraiškų vertinimas turėtų vykti nuolatos. Į šią programą galėtų aplikuoti tik patvirtinimą gavę menininkai–kūrėjai. Kartu su menininko–kūrėjo paraiška turėtų būti pateikiamas dokumentas iš meno rezidencijos, kuris patvirtintų meno rezidencijos įsipareigojimą suteikti kokybišką „minkštąją“ ir „kietąją“ infrastruktūras, reikalingas numatytam menininko projektui.

Bendruomenės kultūrinė edukacija, dialogo skatinimas ir kultūros prieinamumo gerinimas

Rezidencijos tiesiogiai veikia bendruomeniškumą per meno „diegimą“ ir kitokių perspektyvų pristatymą. Meno rezidencijos, dažnai veikiančios šalia vietos bendruomenių, gali paskatinti jų domėjimąsi menu ir kultūra, todėl gali prisidėti prie didesnio domėjimosi kultūra ir dalyvavimo joje. Meno rezidencijos, būdamos kūrybinės, atviros erdvės, sudaro sąlygas žmonėms, kurie galbūt kitaip nesusidurtų vienas su kitu, susiburti, o tai plečia kultūrinės žinias ir bendruomenės sanglaudą. Tuo pačiu pritraukdamos įvairius menininkus ir atvykstančius lankytojus skatina kaimynystės kultūrų įvairovę. Čia lemiamą vaidmenį vaidina pačios rezidencijos, nes jų tarpininkavimas ir proceso valdymas yra labai svarbūs

siekiant kokybiško ir autentiško, o ne formalaus santykio tarp rezidentų ir bendruomenės. Tam reikia laiko, tad svarbu yra ilgalaikiai ryšiai su bendruomene, jų nuoseklumas. Meno rezidencijos gali tapti puikiais tarpininkais tarp aukštos kokybės profesionalios kultūros ir kultūriškai nutolusių regionų. Vertinant kultūros prieinamumą dabartinėje pandemijos situacijoje, virtuali prieiga prie kultūros produktų ir paslaugų leidžia pasiekti žmones, kurie nevyksta pamatyti meno kūrinių gyvai. Gyvas bendruomenės ir kuriančio rezidentų susitikimas yra labai svarbus, tačiau būtina gerbti bendruomenę, sudaryti sąlygas jai dalyvauti veiklose, bet jokia būdu nesistengti jos formuoti.

Rekomendacijos. Skirtingos meno rezidencijų patirtys ir praktikos iliustruoja, jog intensyvus bendradarbiavimas tarp meno rezidencijų ir vietos bendruomenės nėra visuomet būtinas ir įmanomas, todėl neturėtų būti visada skatinamas. Kai rezidencijos darbą su bendruomenėmis mato tik kaip šalutinę veiklą, o kai kurios bendruomenės laiko svarbia kūrybinio proceso dalimi ir stengiasi palaikyti ryšį su jomis. Poveikis vietos bendruomenei turėtų būti grįstas dialogu, siekiant sužinoti specifinius vietinių poreikius, siekiant nepakenkti vietai. Bendradarbiavimas su bendruomene turėtų būti ilgalaikis ir nuoseklus. Svarbiausias poveikis aplinkai pasiekiamas tada, jei jis vykdomas ne per projektinę veiklą, o per nuoseklų bendradarbiavimą ir pasitelkiant ilgalaikę perspektyvą. Formuojant įsitraukimo ir įtraukimo strategijas, siūloma atkreipti dėmesį į tai, ar sutampa organizacijos, rezidentų, bendruomenės tikslai ir ar yra atitinkamas programavimas (numatomos veiklos ir metodai) šių tikslų pasiekimui. Būtinas bendruomenės, rezidencijų, menininkų ir finansavimo programų lūkesčių suderinimas, norų, galimybių, proceso bei rezultato matymas. Reikėtų skirti laiko nustatyti, kokios bendruomenės grupės yra tinkamiausios konkrečiam menininko darbui ar rezidentūros organizacijos tikslams pasiekti. Kitaip kyla rizika nesusikalbėti, bei kad ir siekiant gerų tikslų, užprogramuoti konfliktą, ir galų gale, nepasiekti norimo rezultato.

Skiriant finansavimą siūloma leisti pasirinkti kiekvienos rezidencijos santykį su vieta ir jos bendruomene, bei atsargiai žiūrėti tiek į poveikį bendruomenei, tiek į universalų reikalavimą būtina jį kurti. Rezidencijos gali pakelti gyventojų savivertę, įkvėpti pažinti save ir savo kraštą, tačiau būtina atsižvelgti ir į tai, ko nori pati bendruomenė.

Netradicinių vietų atgaivinimas, vietos patrauklumo didinimas, vystoma infrastruktūra ir identitetas

Nebūtinai visada sąmoningai ar tikslingai, tačiau meno rezidencijos prisideda prie įvairių vietos problemų sprendimo. Akivaizdžiausiai tai pasireiškia per meno intervencijas į pačią erdvę: netradicinių erdvių atgaivinimą, aplinkos konversiją, viešųjų erdvių kūrimą. Atsižvelgiant į tai, rezidencijos ir jų kūrybinė išraiška yra galimybė itin sėkmingai įveiklinti viešąsias erdves bei nepatrauklią infrastruktūrą. Meno rezidencijos taip pat prisideda prie vietos patrauklumo augimo, jeigu sugeba pasiūlyti produktus ar paslaugas dėl kurių ryžtamasi atvykti į tam tikrą vietą. Dažnai Lietuvoje meno rezidencijos savaime nesukuria priešasčių turizmui, tačiau būdamos regiono kultūrinės scenos dalimi gali turėti realų poveikį skatinant žmonių atvykimą. Regionuose ar ne tokiuose populiariuose vietovėse, meno

rezidencijos turi papildomai investuoti norėdamos didinti vietos patrauklumą. Priklausomai nuo savo lokacijos, rezidencijos gali būti vienu iš pagrindinių veiksnių, kuris vysto vietos identitetą ir prisideda jį kuriant. Tai savo ruožtu prisideda prie vietos patrauklumo didinimo, kuris lemia nekilnojamojo turto kainą, pritraukia investicijas ir darbuotojus. Tačiau tai gali turėti ne tik teigiamų pasekmių pačiai vietai, bet ir sukelti vietos gyventojų pasikeitimą, kai vieta tampa itin patraukli ir pritraukia kitus kūrybinių industrijų žmones, o vėliau aukštas pajamas gaunančius darbuotojus. Šio proceso metu senieji gyventojai po truputį yra priversti išsikraustyti, nes jų gyvenamoji vieta ir rajone teikiamos paslaugos jiems tampa per brangios.

Rekomendacijos. Dažnu atveju meno rezidencijų lokacija ir daro jas išskirtinėmis, tad svarbu užtikrinti, jog rezidencija nekurtų neigiamo poveikio aplinkai: tokiu kaip pernelyg didelė įtaka mažai vietinei bendruomenei, kai rezidencija sulaukia ženklaus skaičiaus rezidentų; taip pat kai menininkų organizacijos daro poveikį sociodemografinėi vietos sudėčiai. Kokybinė tyrimo dalis atskleidė tai, jog skirtingi meno rezidencijų profiliai, tikslinės grupės, misijos, lokacijos ir darbo specifika neleidžia iš visų reikalauti tokio paties poveikio. Svarbu akcentuoti skirtį tarp didžiuosiuose urbanistiniuose centruose ir atokiau įsikūrusių rezidencijų ir jų kuriamo poveikio. Didesniuose miestuose veikiančios rezidencijos dažnai yra anoniminės, įsiliejančios į aplinką, bei tokiomis siekia ir išlikti. Tuo tarpu regionuose veikiančios rezidencijos yra labiau pastebimos ir išsiskiriančios tiek savo lokacija, tiek atvykstančiais menininkais, tad joms santykis su aplinka ir poveikis jai yra gerokai svarbesnis ir akivaizdesnis. Atsižvelgiant į tai, yra tikslinga rezidencijoms leisti pasirinkti, kokio poveikio – kūrėjui, aplinkai ar abiejų – ji sieks, ir tai daryti natūraliai, o ne išpildant formalius reikalavimus.

Stebėseną

Šiuo metu KRF finansuoti meno rezidencijų projektų rezultatai vertinami per kiekybinę prizmę: ataskaitose pateikiami skaičiai apie dalyvius (projekte dalyvavę kūrėjai, atlikėjai, organizatoriai, savanoriai ir kt.), lankytojus (žiūrovai, klausytojai, skaitytojai, paslaugų vartotojai ir pan.), sukurtus kultūros produktus, pas-

laugas ir kt., kultūros objektus, kuriuose įgyvendinamos veiklos, bei veiklų įgyvendinimo vieta (-os). Spręsti ne tik apie projektų ir jų pasiektų rezultatų kiekybę, bet ir kokybę galima tik iš poveikio bei išliekamosios vertės įvertinimo bei uždavinių įgyvendinimo aprašymo.

Rekomendacijos. Poveikio kriterijų pasirinkimo galimybė teikiant paraišką, suteiktų rezidencijoms daugiau laisvės identiteto bei santykio su rezidentais ir aplinka paieškose. Pavyzdžiui, kaip sėkmingas rezultatas gali būti suvokiamas ir pats procesas, menininkų tobulėjimas, veiklų tęstinumas. Meno rezidencijos įgalina menininkus eksperimentuoti, susitikti su kitais menininkais, kūrėjais, užmegzti santykius, o pastarosios veiklos nėra tiksliai vertinamos kiekybiškai. Pati rezultato sąvoka turėtų būti peržiūrima ir skirtingiems rezidencijų tipams būti taikomi skirtingi „rezultatyvumo“ kriterijai: nukreipti į poveikį menininkui, poveikį aplinkai, sąlygų rezidencijų veikloms sudarymui, arba esamų veiklų tęstinumui. Atitinkamai turėtų būti parenkami ir vertinimo kriterijai bei pasiekti rezultatai, kurie neturėtų apsiriboti vien kiekybiniais (meno produktų skaičius, lankytojų skaičius, edukacinių veiklų skaičius ir pan.), bet ir kokybiniais matais: atrankos skaidrumo vertinimas (aiški procedūra, kaip atrenkami rezidentai), užmegztos partnerystės, bendruomenės apklausos apie rezidencijų poveikį vietai, apklausos apie rezidentų poreikius ir jų lūkesčių išpildymą, ilgalaikė rezidentų karjeros stebėseną.

LITERATŪROS SARĀŠAS

1. Alliance of Artists Communities, *Measuring the Impact of Caldera's AiR Program*. Prieiga: <<https://www.artistcommunities.org/impact/evaluation>> [žiūrėta 2020-05-09].
2. Alliance of Artists Communities, The Rockefeller Foundation, The Bellagio Center, *Assessment Strategies for Residencies* (2012).
3. Arnstein, Sherry R., „A ladder of citizen participation“, in: *Journal of the American Institute of Planners*, 35 (4), 216–224 (1969).
4. Blood, Christopher, „Materials Reimagined: An Interview with Julia Goodman about the Recology SF Artist in Residence Program“ (2013).
5. Bučinskaitė, Jogintė, „Rezidencijos. Viskas buvo nauja, kol netapo įprasta“. Prieiga: <<https://artnews.lt/rezidencijos-viskas-buvo-nauja-kol-netapo-iprasta-46699>> [žiūrėta 2020-05-13] (2018).
6. Davies, Sarah, *Evaluation in Participatory Arts Programmes*. Prieiga: <https://www.culturehive.co.uk/wp-content/uploads/2017/08/Evaluation_in_participatory_arts_programmes.pdf> [žiūrėta 2020-05-13] (2016).
7. Dobriakov, Jurij, *Vietos gyventojų įtraukimas į atokių menininkų rezidencijų veiklą: VDA Nidos meno kolonijos atvejo analizė* (2015).
8. Edström, Ann-Mari, *Learning in Visual Art Practice* (2008).
9. European Agenda for Culture, *Policy handbook on artist's residencies*. Prieiga: <https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/policy/cultural-creative-industries/documents/artists-residencies_en.pdf> [žiūrėta 2020-06-01] (2014).
10. Gardner, Sarah, *International Perspectives of Artist Residencies* (2013).
11. GreenMatch, *Mapped: impact of climate change on European countries*. Prieiga: <<https://www.greenmatch.co.uk/blog/2019/04/climate-change-europe>> [žiūrėta 2020-05-13] (2019).
12. Guetzkow, Joshua, *How Arts Impact Communities: An Introduction to the Literature on Arts Impact Studies* (2002).
13. Hirvi-Ijäs, Maria, Kokko, Irmeli, *Grounding Artistic Development, Contemporary Artist Residencies Reclaiming Time and Space* (2019).
14. Hirvi-Ijäs, Maria, Kokko, Irmeli, Gielen, Pascal, *Contemporary Artist Residencies: Reclaiming Time and Space* (2019).
15. Hoy, Wayne K., Tschannen-Moran, Megan, „Five faces of trust: An empirical confirmation in urban elementary schools“, in: *Journal of School Leadership*, 9 (3), 184–208 (1999).
16. Hunter-Doniger, Tracey, Berlinsky, Robin, *The power of the arts: Evaluating a community artist-in-residence program through the lens of studio thinking*. Prieiga: <<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10632913.2015.1011814>> [žiūrėta 2020-05-20] (2016).
17. Jančiulytė, Rūta, Jurėnienė, Virginija, „Values of art created in artist-in-residencies“ (2018).
18. Klamer, Arjo, *Cultural Goods are Good for More Than Their Economic Value, Cultural Economics* (2004).
19. Mikulevičiūtė, Rasa, „Kūrybinio konteksto pakeitimas, arba menininkų rezidencijos“. Prieiga: <<https://www.voxart.lt/kurybinio-konteksto-pakeitimas-arba-menininku-rezidencijos/>> [žiūrėta 2020-05-09] (2015).
20. Lehman, Kim, *Conceptualising the value of artist residencies: A research agenda*. Prieiga: <https://www.researchgate.net/publication/318418782_Conceptualising_the_value_of_artist_residencies_A_research_agenda> [žiūrėta 2020-05-15] (2017).
21. Mačianskaitė, Vilma, „Contemporary Lithuanian artists: career opportunities“, in: *Meno istorija ir kritika* 12, 88–110;. Prieiga: <<https://www.vdu.lt/cris/handle/20.500.12259/35739>> [žiūrėta 2020-05-11] (2017).
22. Nagytė, Ieva, Kaminskis, Eugenijus, *Kūrybiška vietokūra. Praktinis gidas* (2017).
23. Pagnes, Andrea, *Reconfiguring Think Tanks as a Discursive, Social Model in Contemporary Art*. Prieiga: <<https://www.semanticscholar.org/paper/Andrea->

- Pagnes-(VestAndPage)_-Reconfiguring-Think-as-VESTANDPAGE TANKS/a578c-511b50f0383b6f03b503dc8bee4914dbdcd> [žiūrėta 2020-05-11] (2014).
24. Piechocki, Renne, Kluz, Sallyann, Hansen, Kate, Zorch, Laura, *Artist Residencies in the Public Realm: A resource guide for creating residencies and fostering successful collaborations* (2014).
25. Richmond-Cullen, Catherine, „The effect of an artist in residence program on self-reported loneliness in senior citizens“. Prieiga: <<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03601277.2018.1494369>> [žiūrėta 2020-05-11] (2018).
26. Scott, John, Marshall, Gordon, *Socio-economic status. A Dictionary of Sociology* (2009).
27. Serino, Angela, *Residences as Learning Environments*. Prieiga: <www.farearte.org/wp-content/uploads/2016/01/International_Meeting_of_Residences_light.pdf> [žiūrėta 2020-05-11] (2015).
28. Silverstein, Lynne B., *Artist Residencies: Evolving Educational Experiences* (2003).
29. Swenson, David, *The Economic Value of Arts, Cultural, and Heritage*. Prieiga: <<http://bravogreaterdesmoines.org/documents/cms/docs/2015-Economic-Value-of-the-Arts-Study.pdf>> [žiūrėta 2020-05-20] (2015).
30. Trimakas, Ramūnas, „Menininkų mainų rezidencijų infrastruktūros galimybių studija“ (2012).
31. UAB „Socialinės informacijos centras“, UAB „Norstat LT“, „Pasitenkinimo kultūros paslaugomis tyrimas“ (2017).

Įstatymai ir strateginiai dokumentai

1. 2014–2020 m. Nacionalinės pažangos programa.
2. Dėl kultūros ir meno kūrėjų rezidencijų dalinio finansavimo iš valstybės biudžeto lėšų taisyklių, paraiškos, sutarties, sąmatos ir ataskaitų formų patvirtinimo (2012).
3. Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis, galutinė ataskaita (2017) Lietuvos Respublikos bendrojo plano koncepcijoje.
4. Kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015–2020 m. plėtros kryptys (2015).
5. Kultūros objektų aktualizavimo programa 2014–2020 m. (2016).
6. Kultūros politikos pagrindų įstatymo projektas (2019).
7. Lietuvos kultūros politikos strategija (2019).
8. Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“.
9. Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano koncepcija iki 2050 m. (2019).
10. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos 2016–2020 m. programos (2015).
11. Regionų kultūros plėtros 2012–2020 m. programa (2011).

Meno rezidencijos

1. *Druskininkai Artists' Residence* (<<https://www.artdruskininkai.lt/lt/apie/>>)
2. Kauno Fotografijos galerijos rezidencijų programa (<<https://kaunasgallery.lt/rezidencijos/>>)
3. Kauno menininkų namai (<<http://kmn.lt/>>)
4. „Kintai Arts“ (<<http://www.kintaiarts.lt/>>)
5. Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras (<<http://www.kkkc.lt/lt/main/rezidentura/apie-rezidentura/>>)
6. Kražių kolegijos rezidencija (<<http://www.kraziai.lt/residency/>>)
7. Menų spaustuvė (<<http://www.menuspaustuve.lt/en/residency/international-residency/>>; <<https://www.transartists.org/air/arts-printing-house>>)
8. Nidos meno kolonija (NMK; <<http://nidacolony.lt/lt/menininku-rezidenciju-programa>>)
9. Rašytojų ir vertėjų rezidencijos Nidoje ir Palangoje (<<https://www.rasytojai.lt/tarptautines-programos/>>)
10. *Res Artis* (<<https://resartis.org/>>).
11. Rupertas (<<http://rupert.lt/lt/about-residency-program/>>)
12. Šiuolaikinio meno asociacija (<<http://pakrante.eu/rezidavimo-salygos/>>)
13. Šiuolaikinio meno centras (<<http://www.cac.lt/>>)
14. „Sodas 2123“, Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjunga (<<https://www.letmekoo.lt/projektai/>>)
15. Tarptautinis vertėjų ir rašytojų centras (<<https://tvrc.lt/en/>>)
16. Tekstilinių ir dailininkų gildija (<<http://www.galerijabalta.lt/rezidencijos/meno-rezidencija-lietuvoje/>>)
17. TransArtists (<<https://www.transartists.org/>>)
18. Verpėjos (<<http://verpejos.lt/>>)
19. Žeimių dvaras (<<https://zeimiudvaras.lt/table.html>>)

Tarptautinių rezidencijų pavyzdžiai

1. A-I-R laboratory CCA Ujazdowski Castle, Warsaw, Poland (<<http://www.csw.art.pl/index.php?action=air>>)
2. Artist-in-residence at Toneelhuis, the city theatre of Antwerp, Belgium (<<http://toneelhuis.be>>)
3. Cape Farewell, UK (<www.capefarewell.com>)
4. Casey Lesser, 11 of the World's Most Unusual Artist Residencies (<<https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-11-of-the-world-s-most-unusual-artist-residencies>>)
5. Derida Dance Centre, Sofia, Bulgaria (<www.derida-dance.com>)
6. Deveron Arts (<<https://www.deveron-projects.com/home/>>)
7. DutchCulture|TransArtists AiR Collection: 'Undercover' (<<https://www.transartists.org/air-collections>>)
8. Iaspis, the Swedish Arts Grants Committee's International Programme for Visual Artists, Stockholm, Sweden (<www.konstnarsnamnden.se>)
9. Kulttuurikauppila residence programme in Ii, Finland (<<http://www.kulttuurikauppila.fi/frontpage>>)
10. Scottish Sculpture Workshop (SSW), Aberdeenshire, UK (<www.ssw.org.uk>)

Priedas Nr. 1. Poveikio kortelės, naudotos dirbtuvių metu

Poveikis menininkui-kūrėjui

Menininkų asmeninis tobulėjimas	Menininkų įsitin- klinimas, telkimosi procesų skatinimas	Susitikimai su nežinomaisiais
Menininkų profesinis tobulėjimas	Kūrybos sklaida ir žinomumo gerinimas	Galimybė dirbti su autoritetais
Idėjų generavimas	Sujungiama vietinė ir globali perspektyva	Produktyvumas
Skirtingų disciplinų jungimas	Keliama meno produktų kokybė	Priemonės ir erdvė kurti
Atsiskyrimas nuo išorinio pasaulio	Didinamas savivertės jausmas	Mobilumo galimybės
Tarpkultūrinis supratimas	Pragyvenimo iš kūrybos galimybė	

Poveikis aplinkai

Vietos identiteto vystymas / kūrimas	Vietos bendruomenės dalyvavimas kūryboje	Partnerystė su vietiniais verslais, organizacijomis ir pan.
Sukuriami aukštos kokybės meno kūriniai	Darbo vietų kūrimas	Gyvenamosios aplinkos gerinimas
Bendruomenės kultūrinė edukacija	Kultūros prieinamumo gerinimas	Netradicinių vietų atgaivinimas
Tolerancijos skatinimas	Lankytojų pritraukimas	Viešųjų erdvių aktyvinimas
Vietos patrauklumo didinimas	Ekologinės idėjos vietai	Skatinamas dialogas
Vystoma infrastruktūra	Pažeidžiamų visuomenės grupių įtraukimas	Investicijų skatinimas
Turizmo srautų skatinimas	Kultūros paslaugų teikimas	Socialinių vietos problemų sprendimas

Priedas Nr. 2. Apklausa

Apklausa apie meno rezidencijų veiklas

Kviečiame užpildyti apklausą ir dalyvauti meno rezidencijų Lietuvoje poveikio tyrime. Tyrimo tikslas: įvertinti Lietuvoje vykstančių meno rezidencijų poveikį kūrėjui, aplinkai ir kitiems veiksniams bei pateikti rekomendacijas Lietuvos meno rezidencijų įgyvendinimui ir Kultūros rėmimo fondo lėšomis finansuojamai programai „Menininkų ir kultūros kūrėjų rezidencijos Lietuvoje“. Tyrimą atlieka xWhy/Agency of understanding konsultancijų įmonė. Tyrimą užsakė ir finansuoja Lietuvos kultūros taryba.

Pateikdami savo duomenis, sutinkate, kad informacija apie organizaciją bus naudojama tyrimo tikslams, taip pat suprantate, kad turite teisę žinoti apie savo asmens duomenų tvarkymą, turėti prieigą prie savo tvarkomų asmens duomenų ir žinoti, kaip jie tvarkomi, reikalauti ištaisyti ar ištrinti savo duomenis.

Apklausa trukmė 5-10 minučių. Dėkojame už jūsų laiką.

Dėl duomenų ar kitų su tyrimu susijusių klausimų, prašome kreiptis: info@xwhy.lt

***Required**

1. 1. Organizacijos pavadinimas *

2. 2. Juridinis statusas *

Mark only one oval.

BĮ

VšĮ

Asociacija

UAB

MB

Profesinė sąjunga ar susivienijimas

Other: _____

3. 3. Ar vykdomėte meno rezidencijų veiklas? *

Mark only one oval.

Taip

Ne

4. 4. Iš kur esate gavę finansavimą per pastaruosius penkerius metus (2015-2020) meno rezidencijų veikloms vykdyti? *

Tick all that apply.

LRKM skirtos lėšos

Savivaldybių skirtos lėšos

Kultūros rėmimo fondas

Tarpsieninis bendradarbiavimas (Pvz.: Interreg Lietuva- Rusija, Lietuva-Latvija-Baltarusija)

Šiaurės Ministrų Tarybos programos

Erasmus+

Creative Europe

EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų parama (EEA Grants)

Other: _____

5. 5. Kiek darbuotojų iš viso dirba jūsų organizacijoje?

6. 6. Kiek etatų skirate darbui tik su meno rezidencijų veiklomis? *

Mark only one oval.

- 0
- 0.5
- 1
- 1.5
- 2
- 2.5
- 3
- >3
- Other: _____

7. 7. Kokias fizines erdves siūlote rezidentams?

Tick all that apply.

- Apgyvandinimo
- Darbo ir kūrybos
- Susitikimų / ekspozicijų / pasirodymų

Other: _____

8. 8. Ar turite aiškiai aprašytą procedūrą, kaip atrenkate meno rezidencijos dalyvius?

Mark only one oval.

- Taip
- Ne

9. 9. Kas priima sprendimą, kurie menininkai bus kviečiami į meno rezidenciją?

10. 10. Kur viešinate jūsų siūlomas meno rezidencijos galimybes? (pasirinkite 3 pagrindinius viešinimo kanalus)

Tick all that apply.

- Tarptautiniuose rezidencijų tinkluose (pvz.: Res Artis, TransArtists)
- Kitų organizacijų ir tinklų kanaluose
- Socialiniuose tinkluose (pvz.: Facebook, Instagram, Youtube)
- Savo organizacijos internetiniame puslapyje
- Vietos (savivaldybės) lygmens kanaluose (pvz.: Vietos laikraštys)
- Nacionalinio lygmens kanaluose (pvz.: naujienų internetiniuose portaluose)

Other: _____

11. 11. Kiek laiko per metus vykdate rezidencijų veiklą?

Mark only one oval.

- Iki 3 mėn.
- Iki 6 mėn.
- Iki 9 mėn.
- Iki 12 mėn.

12. 12. Kuriuo metu vykdate rezidencijų veiklą?

Tick all that apply.

- Rudens sezonu
- Žiemos sezonu
- Pavasario sezonu
- Vasaros sezonu
- Visus metus

13. 13. Kiek rezidentų vidutiniškai pritraukiate per metus?

14. 14. Kiek rezidentų iš užsienio vidutiniškai pritraukiate per metus?

15. 15. Kokių sričių kūrėjų rezidencijoms teikiate prioritetą?

Tick all that apply.

- Muzika
- Literatūra
- Teatras
- Muziejai
- Biblioteka
- Etninė kultūra
- Tarpsritiniai projektai
- Dailė
- Tarpdisciplininis menas
- Kultūros paveldas
- Šokis
- Fotografija
- Dizainas
- Architektūra
- Kinas
- Cirkas
- Archyvai
- Neteikiame prioriteto nė vienai sričiai

16. 16. Ar įtraukiate vietos bendruomenę į rezidencijų veiklas?

Mark only one oval.

- Taip
- Ne

17. 17. Jei į praeitą klausimą atsakėte teigiamai - Kaip įtraukiate vietos bendruomenę į veiklas? (pasirinkite 3 labiausiai tinkančius atvejus)

Tick all that apply.

- Edukacinės veiklos bendruomenės nariams
- Vietos bendruomenę kviečiame prisijungti prie kūrybinio proceso
- Parodos/ekspozicijos išskirtinai tik bendruomenės nariams
- Prašome rezidentų kurti įtraukiant vietos bendruomenę
- Sudarome partnerystes su vietiniais verslais, įstaigomis, iniciatyvomis

Other: _____

18. 18. Kaip jūsų rezidencijų veikla paveikia aplinką (pasirinkite 3 labiausiai tinkančius variantus)?

Tick all that apply.

- Edukacija
- Vietos identiteto vystymas
- Gyvenamosios aplinkos gerinimas
- Lankytojų pritraukimas
- Darbo vietų kūrimas
- Turizmo veiklų ir srautų skatinimas
- Kultūros ir meno projektų įgyvendinimas netradicinėje aplinkoje
- Į rezidencijų veiklą įtraukiamos pažeidžiamos visuomenės grupės - senjorai, vaikai ir kt.

Other: _____

19. 19. Kaip jūsų rezidencijų veikla paveikia menininko-dalyvio profesinį ir meninį tobulėjimą (pasirinkite 3 labiausiai tinkančius variantus)?

Tick all that apply.

- Kūrybinių-kultūrinių-meninių kompetencijų kėlimas
- Kūrėjų telkimosi procesų skatinimas
- Kultūros vadybos-rinkodaros-paraiškų rengimo įgūdžiai
- Asmeninis tobulėjimas
- Kūrybos sklaida ir žinomumo gerinimas

Other: _____

20. 20. Be jau aukščiau aptarto poveikio meninkui ir aplinkai, kokį dar poveikį kuria Jūsų rezidencijos veiklos?

21. 21. Iš kur daugiausiai pritraukiate savo lankytojus / žiūrovus? (pasirinkite ne daugiau nei 2 variantus)

Tick all that apply.

- Vietos (iš tos pačios savivaldybės)
- Regiono (iš tos pačios apskrities)
- Visos Lietuvos (iš kitų apskričių)
- Užsienio valstybių

22. 22. Kiek papildomų lankytojų apytiksliai pritraukiate dėl savo rezidencijų veiklos?

Priedas Nr. 3. Tarptautinės praktikos pavyzdžiai

Tradicinės ir šiuolaikinės rezidencijos

Tradicinės rezidencijos yra apibūdinamos kaip menininkui neįprasta, nekasdienė vieta, kurioje jis gali reflektuoti, susikoncentruoti į savo veiklą ir sukurti naujus kūrinius ar jų reikšmes. Tam tikra prasme tradicinės rezidencijos yra suvokiamos kaip menininkų izoliacijos vietos: namai, bendruomenių dirbtuvės / studijos, butai, kuriuose menininkai apsistoja tam tikram, fiksuotam laiko tarpui (Lehman 2017).

Šiuolaikinių rezidencijų įvairovė. Europos kultūros darbotvarkėje, formuluojant kultūros politiką 2011–2014 m., buvo išskirti tokie **šiuolaikinių rezidencijų modeliai**:

- **„klasikinis“ rezidencijų modelis.** Šios organizacijos meno pasaulyje turi nusistovėjusią ir stiprią reputaciją. Organizacijos dažnai visuomenei pristato jų meno rezidencijose sukurtus produktus: rengiamos parodos, *atvirų durų* dienos, susitikimai. Šiose meno rezidencijose daugiausia dėmesio skiriama menininkų tobulėjimui ir (arba) meno kūrinių tobulinimui. Rezidentai pagal savo darbo profilį taip pat sulaukia kuratorių, programuotojų, kolekcininkų apsilankymų, kuriuos patraukia šių organizacijų reputacija. Todėl šio modelio rezidencijos yra laikomos meninių ir kūrybinių susitikimų, mainų centru. Klasikinio rezidencijos modelio pavyzdys: Iaspis, *Swedish Arts Grants Committee's International Programme for Visual Artists*, Stokholmas, Švedija (<www.konstnarsnamnden.se>);
- **rezidencijos, susijusios su meno įstaigomis ir festivaliais.** Šios rezidencijos įsikūrusios šiuolaikinio meno centruose ar institucijose, todėl turi profesionalius vadybininkus, nusistovėjusią auditoriją, suinteresuotus lankytojus bei dalyvius. Šio modelio rezidencijose yra tikimasi, jog pristatant ar vykdant darbus bus diskutuojama tiek su profesionalais, tiek su visuomenės atstovais. Pavyzdys: *A-I-R laboratory CCA Ujazdowski Castle*, Varšuva, Lenkija (<<http://www.csw.art.pl/index.php?action=air>>). Planuodami sukurti konkretų produktą, kai kuriuose teatruose ar orkestruose rezidentai apsistoja ilgesniam laiku. Tokiu atveju rezidentai gali naudotis iš esmės visomis tokių rezidencijų galimybėmis. Pavyzdys: *Artist-in-residence at Toneelhuis*, Antverpeno miesto teatras, Belgija (<<http://toneelhuis.be>>);
- **menininkų vadovaujami rezidencijų centrai.** Šias rezidencijas įsteigė meno profesionalai pagal savo prioritetus. Rezidencijų veiklą apimtis yra labai įvairi: nuo kelių menininkų susibūrimo iki organizacijų, pripažintų vietinės (lokalios) reikšmės lygiu. Šios rezidencijos dažniausiai turi aiškų pobūdį bei tikslą. Pavyzdys: *Derida Dance Centre*, Sofija, Bulgarija (<www.derida-dance.com>);
- **Moksliniams tyrimams skirtos rezidencijos.** Šio modelio rezidencijos kuriamos tyrimų realizavimui. Menininkai jose taip pat kartais kuria sprendimus ir alternatyvius metodus

problemoms, kylančioms tyrimų metu. Į mokslinius tyrimus orientuotos rezidencijos skiriasi nuo teminių artimų menininko santykiu su žmonėmis ir vieta, kurioje dirbama. Pavyzdys: *DutchCulture/TransArtists AiR Collection: 'Undercover'* (<<https://www.transartists.org/air-collections>>);

- **tematinės rezidencijos.** Nors šios rezidencijos yra įvairaus pobūdžio, bet jas vienija bendras tikslas – vienos temos vystymas. Menininkai rezidencijose prisideda prie tam tikros temos (pavyzdžiui, skirtos paveldui ar regioninei tapatybei) kūrimo ir plėtojimo. Pavyzdys: *Cape Farewell*, Jungtinė Karalystė (<www.capefarewell.com>);
- **produkcijai skirtos rezidencijos.** Šių rezidencijų pagrindinis tikslas yra idėjos / projekto parengimas ir praktinis įgyvendinimas. Rezidencija savo rezidentams siūlo infrastruktūrą,

medžiagą ir (arba) žinias. Tokio pobūdžio rezidencijos apima didžiąją dalį meno disciplinų. Pavyzdys: *Scottish Sculpture Workshop (SSW)*, Aberdeenshire, Jungtinė Karalystė (<www.ssw.org.uk>);

- **tarpdisciplininės ir tarpsektorinės rezidencijos.** Meno rezidencijose gali būti menininkų, dirbančių su įvairiomis žiniasklaidos priemonėmis, įvairiose disciplinose ir meno srityse. Šio modelio rezidencijose tiek menininkai, tiek rezidencijos vadovai linkę dažniau tyrinėti galimybes bendradarbiauti su partneriais kituose sektoriuose už meno pasaulio ribų. Pavyzdys: *Kulttuurikauppila residence programme in Ii*, Suomija (<<http://www.kulttuurikauppila.fi/frontpage>>).

Meno rezidencijos skatina mąstyti ir atrasti naujus kūrybos, žinių mainų aspektus bei požiūrio kampus. **Pasaulyje yra išskiriamos ir kelios neįprasčiausios rezidencijos:**

- **Brisbano oro uosto meno rezidencija** (Australija) – menininkai kviečiami kurti oro uoste. Šios idėjos autorius Robertas Brownhallas mano, jog oro uostas įkvepia ateičiai. Be to, šioje erdvėje susijungia įvairovė: nuo sausakimšos oro uosto erdvės dieną iki mistifikuotos bei tuščios erdvės naktį;
- **Recology** (San Fransiskas, Jungtinės Amerikos Valstijos) – skatina šiukšlių mažinimą, rūšiavimą ir kompostavimą. Rezidentai dirba San Fransisko Kietųjų atliekų pervežimo ir perdirbimo centre (angl. *Solid Waste Transfer and Recycling Center*);
- **Antarktidos menininkų ir rašytojų programa** (Antarktida) – menininkai, norintys dalyvauti šioje programoje, turi pasiūlyti projektus, kurie didintų šio regiono mokslinių tyrimų ir

švietimo sklaidą. Viena iš rezidencijos dalyvių Lita Albuquerque teigė, jog Antarktidos kitiškumas įkvepia kurti, kita vertus, susimąstyti apie žmogų ir jo santykį su Žeme;

- **Konteinerių meno rezidencija** (visame pasaulyje) – tai ZIM Integrated Shipping Services sukurta rezidencijų programa, vykdoma komerciniuose kroviniuose laivuose;
- **Outlandia** (Škotija) – tai izoliacinė, miško trobelės tipo erdvė, kurioje menininkai skatinami kūrybai naudoti gamtos resursus arba ieškodami ryšio tarp gamtos, industrijos ir turizmo;
- **Arkliai ir menas** (Vengrija) – tai Vengrijoje prie Balatono ežero įsikūrusi rezidencija, kurioje derinamas arklių pažinimas ir vizualieji menai; rezidavimo laikotarpis – 2 savaitės.

Lietuvoje vykstančių meno rezidencijų palyginimas su tarptautine praktika

Aukščiau pateikti pavyzdžiai nurodo rezidencijų įvairumą turinio ir formato prasme. Tarptautinė praktika leidžia atskleisti meno rezidencijų raidos procesą, jų suvokimo kaitą. Lyginant ilgalaikę tarptautinę praktiką su Lietuvos atveju matyti, jog ne visi Lietuvos meno rezidencijų pavyzdžiai atliepia tarptautinius, pavyzdžiui, galima teigti, kad Lietuvoje esančios rezidencijos – formato požiūriu – veikia gana ribotame lauke. Kai kurios yra linkusios labiau į tyrimų veiklas, kai kurios į produkciją, kartais formatą ir turinį leidžiama rinktis pačiam atvykusiam menininkui, tačiau tik išimtiniais atvejais yra formuojamos nuoseklios rezidencijų programos, implikuojančios tam tikrą turinį ar formatą. Tai nulemia ir menkesnį rezidencijų poveikį – tiek aplinkai (dėl dialogo tarp vietos bendruomenės ir suinteresuotų šalių nenuoseklumo ir tęstinumo trūkumo), tiek menininkams (dėl riboto pasirinkimo).

Lyginant meno rezidencijų organizaciją (erdvę, laiką) matyti, jog tiek pasaulyje, tiek Lietuvoje vyrauja įvairovė, kuri dažnai priklauso nuo pačios meno rezidencijos pobūdžio, vietos ir sąlygų. Šiek tiek kitokia situacija yra meno rezidencijų turinio požiūriu. Visų pirma, kaip ir užsienyje, Lietuvoje yra įvairaus pobūdžio rezidencijų, kurios yra tiek **tradicinio**, tiek **šiuolaikinio** profilio arba derinančių juos tarpusavyje. Pavyzdžiui, NMK būtų galima laikyti tradicinio pobūdžio meno rezidencija. Taip pat Lietuvoje galima rasti rezidencijų, kurios būtų

susijusios su **meno festivaliais, kultūrinėmis įstaigomis** (pavyzdžiui, Kražių kolegijos rezidencija, Druskininkai Artists' Residence, Kauno Fotografijos galerija), **tematinės** rezidencijos (pavyzdžiui, Verpėjos, TVRC), **tarpdisciplininės** ir **tarpsektorinės** (pavyzdžiui, Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjunga). Antra, Lietuvos meno rezidencijose **trūksta drąsių, netradicinių sprendimų** ir galimybės daryti eksperimentus / kurti meną dėl eksperimento ar meno (tarptautiniai pavyzdžiai – Recology, Antarktidos menininkų ir rašytojų programa). Remiantis šiuo tyrimu, situaciją galima paaiškinti tuo, jog menininkai dažnai skatinami orientuotis tik į rezultatą, kuris – idealiu atveju – dar turėtų turėti ir materialinę naudą. Tai apriboja meno rezidencijų veiklos bei menininkų kūrybos ribas. Be to, Lietuvoje nėra **moksliniais tyrimais** grįstų rezidencijų programų, kurių tikslas būtų kurti **mokslą**. Vis dėlto Lietuvoje yra nemažai meno rezidencijų, kurios derina kelis meno rezidencijų tipus ir neturi aiškaus meno rezidencijos pobūdžio išsikristalizavimo (pavyzdžiui, Menų spaustuvė). Taigi nors Lietuvos meno rezidencijos atliepia nemažai tarptautinės praktikos pavyzdžių, tačiau šalyje, lyginant su užsienio praktika, vis dar trūksta aiškesnio rezidencijų veiklos išgryninimo bei drąsesnių, netradicinių meno rezidencijų idėjų.

Priedas Nr. 4.

Rezidencijų profiliai

Nidos meno kolonija

(NMK; < <http://nidacolony.lt/lt/menininku-rezidenciju-programa> >)

NMK prisideda prie kultūrinės įvairovės ir suteikia alternatyvą tradiciniam Nidos kultūriniam gyvenimui. Būdamas VDA padalinys, sukuria labai geras sąlygas VDA studentams susipažinti su meno lauku ir užsienio rezidentais. Tai leidžia nuo pat karjeros pradžios būsimiems menininkams profesionalams megzti ryšius, susipažinti su užsienio praktikomis. NMK nuo 2012 m. siūlo vasaros kursus meno, dizaino, architektūros, humanitarinių ir socialinių mokslų doktorantams. Nidos Doktorantų mokykla suteikia galimybę dalyvauti tarptautiniuose seminaruose laispsnio nesuteikiančioje akademinėje programoje, kurioje pranešimus skaito ir individualias konsultacijas teikia universitetų-partnerių atstovai iš kitų šalių. Doktorantai glaudžiai bendradarbiauja su NMK rezidentais – dalyvauja jų atvirose parodose, dirbtuvėse. Nors Doktorantų mokykla ir Rezidentų programa yra dvi atskiros veiklos, viena kitai daro įtaką per sukurtas tarpusavio bendradarbiavimo galimybes.

NMK šiuo metu bendradarbiauja su: „AIR – ARTIST IN RESIDENCE Niederösterreich“; *BALTIC* šiuo-

laikiniu meno centru; Goethe's institutu; Region Blekinge; Ukrainos institutu; Neringos savivaldybe; Forarlbergo žemėmis. Pati NMK bendradarbiauja tiek su Lietuvoje esančiomis institucijomis ar organizacijomis (pavyzdžiui, LRKM), tiek užsienio partneriais (pavyzdžiui, *Adcei*). Taip pat NMK bendradarbiauja su vietos kultūros įstaigomis ir siūlo rezidentams galimybę organizuoti pristatymus bei įsitraukti į NMK edukacinę programą – vesti menininkų pokalbius ar seminarus Vilniaus dailės akademijoje ar vietinėse valstybinėse mokyklose.

Lietuvoje NMK rezidencija išsiskiria savo skaidrumu, nes vienintelė pateikia išsamią informaciją apie atrankos kriterijus (profesionali meninė praktika, atitinkama darbo demonstravimo ir aptarimo patirtis viešojoje vietoje, darbo atlikimo būtinybė nuošalioje vietoje, tokioje kaip Nida) bei apie paraiškų vertinimo komisiją (NMK komanda, valdybos nariai, buvę rezidentai 2015–2020 m.). NMK, turėdama bene stipriausią minkštąją ir kietąją infrastruktūrą, beveik be konkurencijos atsiduria paraiškų vertinimo viršuje. Būdamas VDA padalinys, NMK gali pasinaudoti kai kuriomis Lietuvos mokslo tarybos siūlomomis programomis.

Būtinų rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencijos aprašymas (pateiktas organizacijos internetinėje svetainėje)

Pobūdis: NMK reguliariai bendradarbiauja su vizualiųjų menų kūrėjais ir tyrinėtojais, daugiausia dėmesio skiriančiais istorijai, ekologijai, politikai, vaizdinei kultūrai ir tarpdiscipliniškumui. Programoje taip pat gali dalyvauti dizaineriai, architektai, kuratoriai bei praktikai, dirbantys su scenos

menu, garsu, medžiagų tyrimais / amatais ir filmais. Taip pat NMK yra Vilniaus dailės akademijos padalinys, be tarptautinės rezidentūros programos, organizuojantis edukacinius projektus ir parodas.

Tikslas: suteikti laiko ir erdvės rezidentams, kad jie mainų būdu galėtų pagilinti savo įžvalgas, praplėsti ir pajvairinti savo požiūrį.

Trukmė: galimybė nuo 2 iki 6 mėnesių gyventi ir dirbti Nidoje.

Dalyviai: priimama iki 5 tarptautinių rezidentų vienu metu.

Infrastruktūra (vieta)

Eduardo Antano Jonušo g. 3, Neringa, Neringos sav. Pateikiama informacija apie erdvę, kurioje kurs ir gyvens menininkai.

Viešinimas

Meno rezidencija ir jos veikla yra viešinama jų in-

formaciniais kanalais (pavyzdžiui, NMK internetiniame puslapyje) ir tarptautiniuose informaciniuose meno rezidencijų tinkluose (pavyzdžiui, Res Artis).

Skaidrumas

NMK viešina meno rezidencijos atrankos procedūras ir galimybes įvairiems menininkams.

Tęstinumas / tvarumas

Meno rezidencijų veikla NMK yra vykdoma nuosekliai ir tvariai.

Antrinių meno rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencija kaip pagrindinė veikla: ne (VDA padalinys).

Darbuotojas-rezidencijos koordinatorius: taip.

Užsienio menininkų pritraukimas: taip.

Edukacinės veiklos: taip.

Bendruomenių įtraukimas: taip.

Įgalintas dialogas tarp kūrėjų: taip.

Programos finansavimas: LKT per 2015–2020 m. NMK skyrė 151 800 Eur. Iš kitų finansavimo šaltinių NMK (2015–2020) gavo 58 500 Eur.

Pritraukti lankytojai: NMK pritraukė 17 731 lankytojų (tiek Nidoje, tiek Vilniuje) 2015–2019 m.

Pritraukti rezidentai: 2015–2020 m. NMK pritraukė 239 rezidentus.

Sukurta produkcija: profesionalaus meno produktų skaičius – 149.

Rupertas

(<http://rupert.lt/lt/about-residency-program/>)

Ruperto veikla pasižymi Lietuvos kontekste išskirtinėmis sąlygomis formaliems ir neformaliems žinių mainams. Jų siūloma rezidencijos programa ir Alternatyvios edukacijos programa yra glaudžiai susijusios. Edukacijos programos metu jaunieji menininkai, kuratoriai, tyrėjai bei kritikai vysto savo praktikas kartu su dėstytojų metodologine ir kuratorine pagalba bei turėdami galimybę tiesiogiai dirbti su rezidentais. Tuo tarpu Ruperto meno rezidentų pagrindinė veikla yra individuali, bet rezidentai taip pat aktyviai kviečiami prisijungti prie kitų programų, dalyvauti paskaitose, dirbtuvėse, bendradarbiauti su edukacinės programos dalyviais. Rupertas skatina rezidentus kurti ne tik individualius projektus, bendrauti ir bendradarbiauti su kitais rezidentais meno rezidencijos rėmuose, bet ir įsitraukti į Vilniaus bei regiono šiuolaikinio meno lauką.

Aplikuojant į LKT programą, daugiau dėmesio skiriama meno sklaidai ir savo veikloms užsienyje, todėl dalis lankytojų yra iš užsienio šalių. Rupertas bendradarbiauja tiek su Lietuvos, tiek su užsienio galerijomis (pavyzdžiui, galerija „Vartai“, Vilnius; „Y Gallery“, Minskas); įvairiais meno centrais (pavyzdžiui, Jono Meko vizualiųjų menų centru Vilniuje; Šiuolaikinio meno

centru Taline); aukštosiomis mokyklomis arba jų dalimis (pavyzdžiui, Vilniaus dailės akademija; Oslo dailės akademija; Nidos meno kolonija; Studio-X-Columbia GSAPP, Niujorke); muziejais arba komunikacijų centrais (pavyzdžiui, Living Art muziejus, Reikjavikas; Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras). Su Rupertu siejama ir Šiuolaikinio meno asociacija, kurių tinklalapyje nurodytos rezidavimo sąlygos (<<http://pakrante.eu/rezidavimo-salygos/>>). Rezidentais gali tapti kūrybinių industrijų sritims Lietuvoje priskirtinų sričių atstovai: menininkai, kūrėjai ar kūrybinio verslo SVV subjektai, šios srities pagrindu vykdančios veiklą inkubatoriuje (trukmė – iki 5 metų). Ruperto ir Šiuolaikinio meno asociacijos sąveika didina Ruperto veiklos galimybes, aktyvumą bei poveikį visuomenei.

Rupertas nepateikia informacijos apie atrankos kriterijus, bet pamini, kad atrinkti kandidatai bus pakviesti į pokalbį su rezidentų priėmimo žiuri (jos sudėtis nėra nurodoma). Vertinant Ruperto rezidentų sudėtį, matoma dar mažesnė įtaka lietuvių menininkams, nes pagal pateikiamus duomenis (2015–2020) rezidavo tik 9 lietuviai. Stengiamasi neatsilikti nuo laiko ir aplinkybių pokyčių, pavyzdžiui, dėl COVID-19 pandemijos Rupertas vienas pirmųjų suorganizavo virtualią rezidenciją su partneriu Jungtinėje Karalystėje *Somerset House Studios*.

Būtinų rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencijos aprašymas (pateiktas organizacijos internetinėje svetainėje)

Pobūdis: Ruperto rezidencijų programa yra skirta Lietuvos ir tarptautiniams meno kūrėjams ir mąstytojams: menininkams, kuratoriams, rašytojams,

tyrėjams ir kitų kūrybinių veiklų atstovams. Kaip idėjinė platforma kultūros produkcijai, Rupertas integruojasi į socialinį ir kultūrinį Vilniaus gyvenimą, tuo pačiu išlaikydamas platų tarptautinį akiratį.

Tikslas: Rupertas yra rezidencijų, meno ir edukaci-

jos centras, siekiantis stiprinti bendradarbiavimą tarp menininkų, mastytojų, tyrėjų ir kitų kultūros profesionalų per tarpdisciplinines programas bei rezidencijas. Trukmė: 1–3 mėnesiai su galimybe kurti ir gyventi Vilniuje, tačiau išimtiniais atvejais rezidencija gali trukti ir ilgiau.

Dalyviai: tarptautiniai ir Lietuvos menininkai bei mastytojai, tačiau tikslesnis dalyvių skaičius nenurodomas.

Infrastruktūra

Internetiniame puslapyje yra nurodoma informacija apie erdvę, kurioje kurs ir gyvens menininkai. Vieta: Vaidilutės g. 79, Vilnius, Vilniaus m. sav.

Viešinimas

Meno rezidencija ir jos veikla yra viešinama jų informaciniais panalais (pavyzdžiui, Ruperto internetiniame puslapyje) ir tarptautiniuose informaciniuose meno rezidencijų tinkluose (pavyzdžiui, TransArtists).

Skaidrumas

Viešinamos meno rezidencijos atrankos procedūras bei galimybes įvairiems menininkams.

Tęstinumas / tvarumas

Meno rezidencijų veikla Ruperte yra vykdoma nuosekliai ir tvariai.

Antrinių meno rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencija kaip pagrindinė veikla: taip.

Darbuotojas-rezidencijos koordinatorius: taip.

Užsienio menininkų pritraukimas: taip.

Edukacinės veiklos: taip.

Bendruomenių įtraukimas: taip.

Įgalintas dialogas tarp kūrėjų: taip.

Programos finansavimas: iš LKT Rupertas 2015–2020 m. gavo 160 800 Eur; iš kitų finansavimo šaltinių gauta 41 150 Eur.

Pritraukti lankytojai: 14 622 lankytojai per 2015–2019 m.

Pritraukti rezidentai: 2015–2020 m. buvo 32 rezidentai (apklausoje nurodoma, jog per metus pritraukia apie 30 rezidentų).

Sukurta produkcija: profesionalaus meno produktų skaičius – 70.

Žeimių dvaras

(<https://zeimiudvaras.lt/table.html>)

Žeimių dvaro meno rezidencijos internetinis puslapis nėra išsamus, kad galėtume susidaryti platesnį ir aiškesnį vaizdą. Ramūnas Trimakas, analizuodamas Žeimiuose esančią meno rezidenciją taip pat kėlė nemažai probleminių klausimų:

ties dėl veiklos pobūdžio, ties dėl organizacijos, ties dėl to, jog jų internetinėje svetainėje yra pateikiama mažai informacijos. Lyginant 2012–2020 m. laikotarpį, galima teigti, jog situacija yra mažai pakitusi. Verta atkreipti dėmesį, jog su Žeimiuose esančia meno rezidencija siejasi ir viešoji įstaiga Ars communis, ir asociacija Aikas Žado.

Būtinų rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencijos aprašymas (pateiktas organizacijos internetinėje svetainėje)

Pobūdis ir tikslas: nurodomi skirtingi skirtingais metais.

Dalyviai: menininkai, kūrėjai, akademikai, mokslininkai, inžinieriai ir aktyvistai iš Lietuvos ir viso pasaulio.

Trukmė: nenurodoma, priklauso nuo skirtingų projektų.

Infrastruktūra

Internetiniame puslapyje yra nurodoma informacija apie erdvę, kurioje kurs ir gyvens menininkai. Vieta: Žeimių dvaro sodyba, Draugystės g. 28, Žeimiai, Jonavos r. sav.

Viešinimas

Meno rezidencija ir jos veikla dalinai viešina jų informaciniais kanalais (pavyzdžiui, Žeimių dvaro meno rezidencijos internetiniame puslapyje), tačiau tinklalapyje trūksta informacijos atnaujinimo.

Skaidrumas

Žeimių dvaras dalinai viešina ir meno rezidencijos atrankos procedūras bei galimybes įvairiems menininkams.

Tęstinumas / tvarumas

Sprendžiant iš viešai pateikiamos informacijos, meno rezidencija dalinai vykdoma nuosekliai ir tvariai, grindžiant projektiniu finansavimu ir savanoriška veikla.

Antrinių meno rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencija kaip pagrindinė veikla: taip.

Darbuotojas-rezidencijos koordinatorius: ne.

Užsienio menininkų pritraukimas: taip.

Edukacinės veiklos: iš viešai pateikiamos informacijos sprendžiama, jog funkcija nėra nuosekliai vykdoma.

Bendruomenių įtraukimas: taip.

Įgalintas dialogas tarp kūrėjų: iš viešai pateiktamos informacijos sprendžiama, jog funkcija nėra nuosekliai vykdoma.

Programos finansavimas: nėra duomenų.

Pritraukti lankytojai: apklausoje teigė, jog per metus vidutiniškai pritraukia 200 rezidentų.

Pritraukti rezidentai: apklausoje teigė, jog per metus vidutiniškai pritraukia 5 rezidentus.

Sukurta produkcija: nėra duomenų.

Kražių kolegijos rezidencija

(<http://www.kraziai.lt/residency/>)

Kražių kolegijos rezidencija yra integrali Kražių M. K. Sarbievijaus kultūros centro ir pačių Kražių sociokultūrinio gyvenimo dalis. Rezidencija yra nutolusi nuo kultūrinių paslaugų sancaupų arealų. Kražių kolegijos rezidentai yra kviečiami veikti ne tik meno rezidencijos, bet ir platesniame Kražių sociokultūrinio lauko plėtros procese. Skatinama organizuoti edukacinius užsiėmimus jaunimo grupėms, ar kūrybines dirbtuves pasi-

rinktai dalyvių grupei. Būsiami rezidentai Kražiuose įsipareigoja vesti dirbtuves, surengti open studio dieną, pristatyti savo darbus Kražių gyventojams bei padovanoti bent vieną iš savo sukurtų darbų Kražių miesteliui. Rezidencija išreikštai stengiasi paskatinti dialogą tarp vietos bendruomenės ir rezidentų. Jų skelbiamuose kvietimuose rezidentams yra aiškiai nurodomas prioritetas menininkams, kurie planuoja veiklas su vietos bendruomene.

Būtinų rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencijos aprašymas (pateiktas organizacijos internetinėje svetainėje)

Pobūdis: Kražių kolegijos rezidencija specializuojasi teatro, muzikos, literatūros ir vaizduojamosios dailės srityse. Jos programa siekiama skatinti kritinę mintį, kūrybiškumą, inovatyvumą bei menininkų bendradarbiavimą.

Tikslas: atverti Kražius menininkams, kaip erdvę skirtą kūrybai, darbui ir poilsiui, inicijuoti ilgalaikius Kražių ir Lietuvos bei užsienio meno scenos ryšius, skatinti meno edukacijos inovacijas bei kūrėjų, dirbančių su muzikiniu teatru ir opera bendradarbiavimą, puoselėti operos kultūrą.

Dalyviai: tarptautiniai menininkai.

Trukmė: 1 mėnuo.

Infrastruktūra

Internetiniame puslapyje yra nurodoma informacija apie erdvę, kurioje kurs ir gyvens menininkai. Vieta: Kolegijos g. 5, Kražiai, Kelmės r. sav.

Viešinimas

Meno rezidencija ir jos veikla yra viešinama jų informaciniais kanalais (pavyzdžiui, Kražių kolegijos rezidencijos internetiniame puslapyje).

Skaidrumas

Kražių kolegijos rezidencija meno rezidencijos atrankos procedūras bei galimybes įvairiems menininkams.

Tęstinumas / tvarumas

Meno rezidencijų veiklą Kražių rezidencijos kolegija vykdo nuosekliai ir tvariai.

Antrinių meno rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencija kaip pagrindinė veikla: taip.

Darbuotojas-rezidencijos koordinatorius: taip.

Užsienio menininkų pritraukimas: taip.

Edukacinės veiklos: taip

Bendruomenių įtraukimas: taip.

Įgalintas dialogas tarp kūrėjų: taip.

Programos finansavimas: iš LKT Kražių kolegijos rezidencija (2015–2020) gavo 20 000 Eur.

Pritraukti lankytojai: 2015–2019 m. apsilankė apie 640 lankytojų.

Pritraukti rezidentai: apklausoje teigė, jog vidutiniškai per metus pritraukia apie 4 rezidentus.

Sukurta produkcija: profesionalaus meno produktų skaičius – 17.

Rezidencijos tipas ir gerųjų praktikų pavyzdžiai: Kražių kolegijos rezidencija atitiktų meno rezidencijų, susijusių su meno įstaigomis ir festivaliais tipą.

„Kintai Arts“

(<http://www.kintaiarts.lt/>)

„Kintai Arts“ pritraukia įvairių sričių kūrėjus, todėl jų generuojamas poveikis galimai jaučiamas ir kitose srityse bei sektoriuose, taip pat skatinant menininkų bendradarbiavimo galimybes. „Kintai Arts“ kuria produkciją, sukviečiančią auditoriją iš visos Lietuvos, tad prisideda prie vietos turizmo skatinimo. Rezidencija įsikūrusi turistų pamėgtoje pamaro zonoje, nors ir kiek nuošaliau nuo turistinių centrų, todėl jiems dar geriau įsitinklinus galimas turistų skaičiaus augimas.

„Kintai Arts“ bendradarbiavo (-iauja) tiek su Lietuvoje esančiomis organizacijomis, tiek su

užsienio partneriais, pavyzdžiui, Kintų Vydūno kultūros centru; tarptautine organizacija „Europe for Festivals, Festivals for Europe“ (EFFE), kuri yra Europos Festivalių asociacijos (EFA) dalis.

Nurodoma, jog atranką vykdys kuratorius, tačiau platesnės informacijos nėra. Vėlgi „Kintai Arts“ atvejis yra iliustratyvus pavydys, rodantis, kaip kultūrinėms organizacijoms (ypač regionuose) sunku pereiti iš finansiškai nestabilios būklės į stabilią. Nors organizacijai pavyko užsitikrinti reikšmingą programos INTERREG bei KRF programos „Strateginis kultūros organizacijų finansavimas“ paramą, tačiau darbuotojų atlyginimas čia yra vis dar vienas žemiausių rinkoje.

Būtinų rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencijos aprašymas (pateiktas organizacijos internetinėje svetainėje)

Pobūdis: tai tarptautinė programa menininkų rezidavimui, apimanti tokias meno šakas: vaizduojamasis menas; edukacinės programos; naujoji medija; animacija; kuratorystė; filmų kūrimas; architektūra; šokis; teatras; scenos menai; tekstilės menas; muzika; literatūra; keramika; emalis (pagal susitarimą).

Tikslas: kurti įkvepiančią aplinką menininkams, kurioje jie galėtų susitelkti darbui ir drąsiai plėtoti kūrybinius eksperimentus.

Dalyviai: 5–30 reziduojančių menininkų vienu metu.
Trukmė: 1–3 mėn. trukmės rezidencijos gegužės–spalio mėnesiais. Trumpesnės viešnagės ir „Artists on Tour“ planai derinami atskiru susitarimu.

Infrastruktūra

Internetiniame puslapyje yra nurodoma informacija apie erdvę, kurioje kurs ir gyvens menininkai.
Vieta: Ramioji g. 8, Kintai, Šilutės r. sav.

Viešinimas

Meno rezidencija ir jos veikla yra viešinama jų informaciniais kanalais (pavyzdžiui, Kintų rezidencijos internetiniame puslapyje), o menininkų kūrybos pristatymas derinamas kiekvienu atveju konkrečiai.

Skaidrumas

Kintų rezidencija viešina meno rezidencijos atrankos procedūras bei galimybes įvairiems menininkams.

Tęstinumas / tvarumas

Meno rezidencijų veiklą Kintai vykdo nuosekliai ir tvariai.

Antrinių meno rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencija kaip pagrindinė veikla: taip.

Darbuotojas-rezidencijos koordinatorius: taip.

Užsienio menininkų pritraukimas: taip.

Edukacinės veiklos: taip

Bendruomenių įtraukimas: taip.

Įgalintas dialogas tarp kūrėjų: taip.

Programos finansavimas: iš LKT „Kintai Arts“ (2015–2020) gavo 21 800 Eur.

Pritraukti lankytojai: 2015–2019 m. apsilankė 3 800 lankytojų.

Pritraukti rezidentai: 28.

Rezidencijos tipas ir gerųjų praktikų pavyzdžiai: profesionalaus meno produktų skaičius – 11.

Kauno menininkų namai

(<http://kmn.lt/>)

Kauno menininkų namai teikia dėmesį vietos bendruomenės kultūrinei edukacijai ir juos būtų galima priskirti produkcijai skirtų rezidencijų tipui.

Būtinų rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencijos aprašymas (pateiktas organizacijos internetinėje svetainėje)

Pobūdis: skirta pristatyti aktualius šiuolaikinius menininkus, kuratorius, kultūrinio lauko tyrėjus, veikiančius Lietuvoje ir užsienyje.

Tikslas: siekiama sudaryti menininkams galimybes dalyvauti rezidencijose, skatinti vietinę šiuolaikinio meno sceną ir sukurti erdvę kontekstualioms kuratorinėms praktikoms.

Dalyviai: nenurodomi.

Trukmė: veikia visus metus su pertraukomis.

Infrastruktūra

Internetiniame puslapyje yra nurodoma informacija apie erdvę, kurioje kurs ir gyvens menininkai. Vieta: Vlado Putvinskio g. 56, Kaunas, Kauno m. sav.

Antrinių meno rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencija kaip pagrindinė veikla: ne.

Darbuotojas-rezidencijos koordinatorius: taip.

Užsienio menininkų pritraukimas: taip.

Edukacinės veiklos: taip.

Bendruomenių įtraukimas: taip.

Įgalintas dialogas tarp kūrėjų: taip.

Programos finansavimas: nėra duomenų.

Pritraukti lankytojai: apklausoje teigė, jog vidutiniškai per metus yra pritraukia apie 1 000 lankytojų.

Pritraukti rezidentai: apklausoje teigė, jog vidutiniškai per metus yra pritraukiama apie 10 rezidentų.

Sukurta produkcija: nėra duomenų.

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras

(<http://www.kkkc.lt/lt/main/rezidentura/apie-rezidentura/>)

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras savo rezidentams kelia tikslą ne tik laisvai reflektuoti Klaipėdos miestą, bet ir į kūrybinį procesą įtraukti miesto bendruomenę, ir taip kurti socialiai patrauklias miesto erdves. Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras kiekvieno projekto atveju nurodo atskirai projekto rėmėjus ir partnerius. Nors matyti, jog šis centras bendradarbiauja tiek su Lietuvos, tiek su užsienio institucijomis, tačiau trūksta struktūruotos, visuminį vaizdą pa-

teikiančios informacijos.

Lyginant šią Klaipėdos kultūrų komunikacijų centro situaciją su Ramūno Trimako tyrimu matomi tam tikri organizaciniai pokyčiai. Tiek tarp kviečiamų menininkų (šiandien sričių sąrašas yra praplėstas), tiek dėl reikalavimų patiems menininkams. 2012 m. menininkai rezidentai daugiau dėmesio privalėjo skirti visuomenės poreikiams arba vykdyti tikslingus užsakytus, tuo tarpu šiandien šiame centre pirmiausia yra akcentuojamas tarpsektorinio bendradarbiavimo vystymas, o tik po to visuomenės įtraukimas į menininkų veiklas.

Būtinų rezidencijų kriterijų atitikimas

Pobūdis: tarptautinė rezidentūra. Rezidentūros veiklos sferos – įvairios grafikos medijos: grafika kaip fotografija, kolektyvinis rašymas, mailartas, streetartas, videomenas, 3D dizainas, animacija, garso menas ir kt. Projekto veiklos, grįstos šiuolaikiniais informacijos metodais ir kūrybinės raiškos formomis, sukurs save organizuojančią meninę bendruomenę, kuri generuos nuolatinį grįžtamąjį ryšį.

Tikslas: rezidentūros tikslas – tarpsektorinio bendradarbiavimo vystymas. Pačių veiklų tikslas – nuosekliai formuoti ir interpretuoti art, science and design tendenciją, vengti didelės atskirties tarp profesionalaus amato, dizaino ir technologijų bei vizualinio ar naujų medijų meno; siekti šiuolaikinio ir tradicinio meno formų integralumo ir socialiai atraktyvios miesto erdvės sukūrimo. Reziduojantiems autoriams keliamas tikslas – įgyvendinti savo projektus, į procesą įtraukiant miesto visuomenę.

Dalyviai ir trukmė: nenurodomi.

Infrastruktūra

Internetiniame puslapyje yra nurodoma informacija apie erdvę, kurioje kurs ir gyvens menininkai. Vieta: Bažnyčių g. 4, Klaipėda. Klaipėdos m. sav.

Viešinimas

Meno rezidencija ir jos veikla yra viešinama jų informaciniais kanalais (pavyzdžiui, KKKC internetiniame puslapyje).

Skaidrumas

KKKC rezidencija viešina ir meno rezidencijos atrankos procedūras bei galimybes įvairiems menininkams.

Tęstinumas / tvarumas

Meno rezidencijų veiklą KKKC vykdo nuosekliai ir tvariai.

Antrinių meno rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencija kaip pagrindinė veikla: ne.

Darbuotojas-rezidencijos koordinatorius: taip.

Užsienio menininkų pritraukimas: taip.

Edukacinės veiklos: taip.

Bendruomenių įtraukimas: taip.

Įgalintas dialogas tarp kūrėjų: taip.

Programos finansavimas: iš LKT KKKC (2015–2020) gavo 44 800 Eur.

Pritraukti lankytojai: 2015–2019 m. apsilankė 6 924 lankytojai.

Pritraukti rezidentai: 51.

Sukurta produkcija: profesionalaus meno produktų skaičius – 29.

Tekstilinių ir dailininkų gildija

(<http://www.galerijabalta.lt/rezidencijos/meno-rezidencija-lietuvoje/>)

2012 m. (Ramūno Trimako tyrimo metu) buvo tik deklaruojamas noras Tekstilinių ir dailininkų gildijoje įkurti specializuotą rezidenciją. Rezidencija turėjo skatinti šiuolaikinės meninės tekstilės plėtrą Lietuvoje. Tuo tarpu šiandien šios rezidencijos veiklos kryptys apima ne tik minėtą, bet ir kur kas platesnį meninį lauką. Tekstilinių ir dailininkų gildija daug reikšmės teikia vietos bendruomenės edukacijai.

Rezidencijos aprašymas (aprašymas pateiktas organizacijos internetinėje svetainėje)

Pobūdis: rezidencijos programoje gali dalyvauti Lietuvos ir užsienio vizualiųjų ir taikomųjų menų, tekstilės, dizaino, dailės istorijos, teorijos ir kritikos profesionalai, kuratoriai ir kultūros vadybininkai.

Tikslas: sukurti palankią šiuolaikinio meno kūrybai aplinką ir stimuliuoti inovatyvius meno reiškinius. Skatinti meno edukacijos inovacijas.

Dalyviai: minima, kad yra tik 3 menininkų rezidencijos. Dalyvauti gali lietuviai ir užsieniečiai. Trukmė: nuo 1 iki 2 mėnesių.

Būtinų rezidencijų kriterijų atitikimas

Infrastruktūra

Internetiniame puslapyje yra nurodoma informacija apie erdvę, kurioje kurs ir gyvens menininkai. Vieta: Motiejaus Valančiaus g. 21, Kaunas, Kauno m. sav.

Viešinimas

Meno rezidencija ir jos veikla yra viešinama jų informaciniais kanalais (pavyzdžiui, Tekstilinių ir dailininkų gildijos internetiniame puslapyje).

Skaidrumas

Tekstilinių ir dailininkų gildijos internetiniame puslapyje nėra viešinama atrankos į meno rezidenciją procedūra.

Tęstinumas / tvarumas

Meno rezidencijų veiklą Tekstilinių ir dailininkų gildija vykdo nuosekliai ir tvariai.

Antrinių meno rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencija kaip pagrindinė veikla: ne.

Programos finansavimas: nėra duomenų.

Darbuotojas-rezidencijos koordinatorius: ne.

Pritraukti lankytojai: nėra duomenų.

Užsienio menininkų pritraukimas: ne.

Pritraukti rezidentai: nėra duomenų.

Edukacinės veiklos: taip

Rezidencijos tipas ir gerųjų praktikų pavyzdžiai:
nėra duomenų.

Bendruomenių įtraukimas: taip.

Įgalintas dialogas tarp kūrėjų: taip.

Tarptautinė Druskininkų A. I. R (Artist in Residence) menininkų rezidencijos programa, nuo 2012 m. – DAR (Druskininkai Artists' Residence)

<https://www.artdruskininkai.lt/lt/apie/>)

DAR priklauso Lietuvos kompozitorių sąjungai ir skatina menininkų tarpusavio bendradarbiavimą ir jų projektų aktualumą Druskininkų miesto ir apylinkių bendruomenėms. Druskininkų muzikos ir meno mokyklose organizuojami edukaciniai pristatymai, kūrybinės dirbtuvės. Siekiant integruotis į platesnį Lietuvos kultūrinį ir socialinį gyvenimą, dalis rezidentų darbų pristatomi Vilniuje. Siekiant rezidentus ir jų darbus sėkmingiau integruoti į Lietuvos sociokultūrinį gyvenimą, dalis jų kūrinių yra pristatomi ir Vilniuje.

Ramūnas Trimakas 2012 m. analizavo Kompozitorių sąjungos kūrybos ir poilsio namus Druskinin-

kuose, su kuriais sąsają turi ir DAR. Kompozitorių sąjungos kūrybos ir poilsio namai Druskininkuose Trimako nurodomi kaip sektinas pavyzdys, tačiau didesnis dėmesys tyrėjo buvo kreipiamas į jų infrastruktūrą, paminint, jog nuo 2011 m. pradėta vykdyti DAR meno rezidencijos programa. Apibendrinamas tyrimą Trimakas teigė, jog „tai vienintelė rezidencija Lietuvoje, pritaikyta profesionalių muzikų reikmėms, objektas patrauklus viso Baltijos regiono audiomeno kūrėjams“. Per 2012–2020 m. laikotarpį DAR rezidencija įsitvirtino, plėtėsi ir iš esmės išliko vienintele tik muzikos tematiką apimančia rezidencija Lietuvoje.

Būtinų rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencijos aprašymas (pateiktas organizacijos internetinėje svetainėje)

Pobūdis: DAR programa skirta kompozitoriams ir garso menininkams. Rezidencija kviečia kurti ir tyrinėti muziką bei garso meną akademiname,

eksperimentiniame ir tarpdisciplininiame kontekste. Menininkai kuria ir pristato individualius projektus.

Tikslas: siekiama plėtoti tarptautinius kultūrinius mainus; tyrinėti muziką bei garso meną.

Dalyviai: iš Lietuvos ir užsienio.

Trukmė: nenurodoma.

Infrastruktūra

Internetiniame puslapyje yra nurodoma informacija apie erdvę, kurioje kurs ir gyvens menininkai. Vieta: Sveikatos g. 11, Druskininkai, Druskininkų sav.

Viešinimas

Meno rezidencija ir jos veikla yra viešinama jų informaciniais kanalais (pavyzdžiui, DAR internetiniame puslapyje).

Skaidrumas

DAR rezidencija viešina ir meno rezidencijos atrankos procedūras bei galimybes įvairiems menininkams.

Tęstinumas / tvarumas

Meno rezidencijų veiklą DAR vykdo nuosekliai ir tvariai.

Antrinių meno rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencija kaip pagrindinė veikla: ne (Lietuvos kompozitorių sąjungos padalinys).

Darbuotojas-rezidencijos koordinatorius: taip.

Užsienio menininkų pritraukimas: taip.

Edukacinės veiklos: taip

Bendruomenių įtraukimas: taip.

Įgalintas dialogas tarp kūrėjų: taip.

Programos finansavimas: iš LKT DAR (2015–2020) gavo 87 300 Eur. Per tą patį laikotarpį Lietuvos kompozitorių sąjunga iš kitų finansavimo šaltinių gavo 17 220 Eur.

Pritraukti lankytojai: 2015–2019 m. apsilankė 2 787 lankytojai.

Pritraukti rezidentai: 95.

Rezidencijos tipas ir gerųjų praktikų pavyzdžiai: profesionalaus meno produktų skaičius – 22.

Menų spaustuvė

(<<http://www.menuspaustuve.lt/en/residency/international-residency>>; <<https://www.transartists.org/air/arts-printing-house>>)

Rezidavimo metu Vilniuje menininkai turi galimybę pakeisti savo kasdienybę, susitikti su vietos menų bendruomene ir pristatyti savo darbą jai. Menininkai taip pat skatinami dėstyti seminaruose (*workshop*) profesionalams / neprofesionalams, dalyvauti diskusijose, pokalbiuose ar paskaitose. Menų spaustuvė turi ir ilgalaikius rezidentus, kurie kaip atskiros organizacijos pritraukia papildomą finansavimą ir lankytojus, taip leisdami Menų spaustuvei sukurti dar didesnę ekonominę ir kultūrinę poveikį.

Menų spaustuvė bendradarbiauja tiek su Lietuvos, tiek su užsienio organizacijomis, vykdo mainus. Iš koncentruoto partnerių/rėmėjų sąrašo galima paminėti, pavyzdžiui, Lietuvos kultūros institutą arba *Trans Europe Halles* ar *Baltic Nordic Circus*.

Lyginant su ankstesniu Ramūno Trimako tyrimu, šiuo metu Menų spaustuvės rezidencijų veiklos programa yra labiau tarptautinė. Nors šiandien jų internetiniame puslapyje lietuviškai ir angliškai pateikiama informacija skiriasi. Pavyzdžiui, lietuviškoje versijoje yra pateikiami (išvardinami) ilgalaikiai ir trumpalaikiai rezidentai. Tuo tarpu Trimako tyrime be to yra nurodomi ilgalaikių ir trumpalaikių rezidencijų tikslai, pobūdį. Trimakas Menų spaustuvę laikė vienu sėkmingiausių rezidencijų pavyzdžių Lietuvoje.

Būtinų rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencijos aprašymas (pateiktas organizacijos internetinėje svetainėje)

Pobūdis: 2020 m. yra kviečiami menininkai dviejų tipų rezidencijoms: kūrimo rezidencija (*Residencies of creation*) ir tyrimo rezidencija (*residencies of research*). Menų spaustuvės tarptautinė rezidencijų programa yra skirta užsienio meno profesionalams. Siekiama suteikti erdvės menininkų tyrimams, eksperimentams ir žinių mainams.

Tikslas: ugdyti šiuolaikinės visuomenės kūrybiškumą ir požiūrį į jį.

Dalyviai: kviečiami visi, neatsižvelgiant į jų tautybę.
Trukmė: nenurodoma.

Infrastruktūra

Internetiniame puslapyje yra nurodoma informacija apie erdvę, kurioje kurs ir gyvens menininkai. Vieta: Šiltadaržio g. 6, Vilnius, Vilniaus m. sav.

Viešinimas

Meno rezidencija ir jos veikla yra viešinama jų informaciniais kanalais (pavyzdžiui, Menų spaustuvės internetiniame puslapyje, tarptautiniame tinkle *TransArtists*).

Skaidrumas

Menų spaustuvės rezidencija viešina atrankos procedūras bei galimybes įvairiems menininkams.

Tęstinumas / tvarumas

Meno rezidencijų veiklą Menų spaustuvė vykdo nuosekliai ir tvariai.

Antrinių meno rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencija kaip pagrindinė veikla: ne.

Darbuotojas-rezidencijos koordinatorius: ne.

Užsienio menininkų pritraukimas: taip.

Edukacinės veiklos: taip

Bendruomenių įtraukimas: taip.

Įgalintas dialogas tarp kūrėjų: taip.

Programos finansavimas: iš LKT Menų spaustu-
vė (2015–2020) gavo 26 000 Eur.

Pritraukti lankytojai: 2015–2019 m. apsilankė 1
139 lankytojai.

Pritraukti rezidentai: nėra duomenų.

Rezidencijos tipas ir gerųjų praktikų pavyzdžiai:
nėra duomenų.

Tarptautinis vertėjų ir rašytojų centras

(<https://tvrc.lt/>)

Tarptautinis vertėjų ir rašytojų centras (TVRC) priklauso Klaipėdos apskrities viešajai leivos Simonaitytės bibliotekai. Internetiniame puslapyje yra pateikiama informacija/skelbimas apie vyks-

tančią meno rezidenciją, tačiau nėra nuoseklios, bazinės ir struktūruotos informacijos apie jas. Rezidencijų vykdymą užtikrina ir nuoseklumą bei tvarumo/tęstinumo siekį liudija tai, jog TVRC su meno rezidencijomis dirba atskiras žmogus.

Būtinų rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencijos aprašymas (pateiktas organizacijos internetinėje svetainėje)

Pobūdis ir tikslas: Nurodoma, kad tikslas užtikrinti geras sąlygas rašytojams ir vertėjams dirbti.

Trukmė: rezidencijos gali būti vykdomos visus metus.

Dalyviai: kūrėjai, kurie turi atitikti konkurso reikalavimus.

Infrastruktūra

Internetiniame puslapyje yra nurodoma informacija apie erdvę, kurioje kurs ir gyvens menininkai. Vieta: Tarptautinis vertėjų ir rašytojų centras,

Skrudynės g. 9, Nida, Neringa.

Viešinimas

Meno rezidencija ir jos veikla fragmentuotai yra viešinama jų informaciniais kanalais (pavyzdžiui, TVRC internetiniame puslapyje).

Skaidrumas

Skelbiama tik atranka į meno rezidenciją, tačiau atrankos procedūra, atrinkti kandidatai ir anksčiau buvę rezidentai nėra nurodomi internetiniame puslapyje.

Tęstinumas / tvarumas

Meno rezidencijų veiklą TVRC pradėjo tik neseniai, todėl dar sunku įvertinti jų veiklos nuoseklumą ir tvarumą.

Antrinių meno rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencija kaip pagrindinė veikla: ne (Klaipėdos apskrities viešosios levos Simonaitytės bibliotekos padalinys).

Darbuotojas-rezidencijos koordinatorius: taip.

Užsienio menininkų pritraukimas: taip.

Edukacinės veiklos: taip.

Bendruomenių įtraukimas: taip.

Įgalintas dialogas tarp kūrėjų: taip.

Programos finansavimas: 2015–2020 m. laikotarpiu Klaipėdos apskrities viešoji levos Simonaitytės biblioteka iš kitų finansavimo šaltinių gavo 8 300 Eur.

Pritraukti lankytojai: apklausoje teigė, jog vidutiniškai per metus pritraukia 20 lankytojų.

Pritraukti rezidentai: apklausoje teigė, jog vidutiniškai per metus pritraukia 30 rezidentų.

Sukurta produkcija: nėra duomenų.

Kauno Fotografijos galerijos rezidencijų programa

(<https://kaunasgallery.lt/rezidencijos/>)

Kauno Fotografijos galerija į rezidencijų programą LKT aplikuoja per Lietuvos fotomenininkų sąjungos Kauno skyrių.

Ramūnas Trimakas Kauno Fotografijos galeriją laikė vienu septyniolikos ir geriausių pavyzdžių,

kaip menininkai geba vystyti savo veiklą, bendradarbiauti su vietinės savivaldos institucijomis bei bendruomene. Kauno Fotografijos galerija yra vienas iš pavyzdžių, kai rezidencijų programa yra (vis dar) vykdoma pastoviai ir kryptingai. Vis dėlto galerijos atstovai galėtų skirti daugiau dėmesio informacijos apie rezidencijų programą pateikimui savo internetiniame puslapyje.

Būtinų rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencijos aprašymas (pateiktas organizacijos internetinėje svetainėje).

Pobūdis: veikla daugiausia susijusi su fotografijos raiška Lietuvoje, fotografijos tyrinėjimu ir informacijos sklaidimu apie tai.

Tikslas: fotografijos tyrimai.

Dalyviai: iš užsienio atvykę kuratoriai, fotografai, tyrėjai, fotografijos istorikai ir užsienyje gyvenantys lietuvių autoriai. Per metus būna 12, gali persidengti ir būti 2 vienu metu.

Trukmė: priklauso nuo rezidencijos projekto (nuo 1 iki 5 savaičių).

Infrastruktūra

Internetiniame puslapyje yra nurodoma informacija apie erdvę, kurioje kurs ir gyvens menininkai. Vieta: dažniausiai Kaune (Rotušės a. 1, Kaunas, Kauno m. sav.) arba jo apylinkėse, bet pagal rezidentų poreikius jie gali dirbti ir kitose Lietuvos vietose.

Viešinimas

Meno rezidencija ir jos veikla yra viešinama jų informaciniais kanalais (pavyzdžiui, Kauno Fotografijos galerijos internetiniame puslapyje).

Skaidrumas

Kauno Fotografijos galerijos rezidencija viešina meno rezidencijos atrankos procedūras bei galimybes įvairiems menininkams.

Tęstinumas / tvarumas

Meno rezidencijų veiklą Kauno Fotografijos galerija vykdo nuosekliai ir tvariai.

Antrinių meno rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencija kaip pagrindinė veikla: ne (Lietuvos fotomenininkų sąjungos Kauno skyriaus padalinys).

Darbuotojas-rezidencijos koordinatorius: taip.

Užsienio menininkų pritraukimas: taip.

Edukacinės veiklos: taip.

Bendruomenių įtraukimas: taip.

Įgalintas dialogas tarp kūrėjų: taip.

Programos finansavimas: 2015–2020 m. laikotarpiu iš kitų finansavimo šaltinių Lietuvos fotomenininkų sąjungos Kauno skyrius gavo 38 100 Eur.

Pritraukti lankytojai: apklausoje teigė, jog vidutiniškai per metus pritraukia 400 lankytojų.

Pritraukti rezidentai: 117.

Sukurta produkcija: profesionalaus meno produktų skaičius – 75.

Rašytojų ir vertėjų rezidencijos Nidoje ir Palangoje

(<https://www.rasytojai.lt/tarptautines-programos/>)

Lietuvos rašytojų sąjunga glaudžiausiai bendradarbiauja su Tarptautiniais rašytojų ir vertėjų namais Ventspilyje bei Baltijos rašytojų ir vertėjų centru Visbyje. Šie centrai visus metus priima

rašytų bei vertėjų paraiškas ir kviečiasi literatūros ekspertus pas juos apsistoti ir padirbėti. Nors apie rašytojų ir vertėjų rezidencijas ir jų programas yra pateikiama informacija, tačiau trūksta jos struktūruoto pateikimo su detaliu rezidencijų programų aprašymu. Taip pat trūksta informacijos apie ankstesnes, jau įvykdytas, rezidencijas.

Būtinų rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencijos aprašymas (pateiktas organizacijos internetinėje svetainėje).

Lietuvos rašytojų sąjungos fondo projektą „Rašytojų ir vertėjų rezidencijos“ **sudaro dvi rezidencijų programos**: fondo nuo 2015 m. vykdoma „**Diemedžio vertimų**“ programa ir 2018 m. LRS fondo perimtas ligi šiol Lietuvos kultūros instituto drauge su Heseno žemės literatūros taryba vykdytas rašytojams skirtas **mainų projektas**. Į „Diemedžio vertimų“ programą kasmet atvyksta vertėjai, verčiantys lietuvių literatūrą į užsienio kalbas.

Infrastruktūra

Internetiniame puslapyje yra nurodoma informacija apie erdvę, kurioje kurs ir gyvens menininkai. Pateikiamos kelios alternatyvios vietos ir sąlygos būsimam rezidentui.

Viešinimas

Meno rezidencija ir jos veikla yra viešinama jų informaciniais kanalais (pavyzdžiui, Lietuvos rašytojų sąjungos internetiniame puslapyje), tačiau informacija pateikiama tik fragmentiškai.

Skaidrumas

Lietuvos rašytojų sąjunga viešindama meno rezidenciją, viešina ir meno rezidencijos atrankos procedūras bei galimybes įvairiems menininkams.

Tęstinumas / tvarumas

Meno rezidencijų veiklą Lietuvos rašytojų sąjungos kuriojama rezidencija vykdo nuosekliai ir tvariai.

Antrinių meno rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencija kaip pagrindinė veikla: ne (Lietuvos rašytojų sąjungos padalinys).

Darbuotojas-rezidencijos koordinatorius: ne.

Užsienio menininkų pritraukimas: taip.

Edukacinės veiklos: ne.

Bendruomenių įtraukimas: ne.

Įgalintas dialogas tarp kūrėjų: taip.

Programos finansavimas: nėra duomenų.

Pritraukti lankytojai: nėra duomenų.

Pritraukti rezidentai: nėra duomenų.

Sukurta produkcija: nėra duomenų.

„Sodas 2123“, Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjunga

(<https://www.letmekoo.lt/projektai/>)

„Sodas 2123“ jau turi patirtį ir įdirbį, nes tai Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjungos kūrinys. Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjunga jau ir anksčiau vykdė rezidencinę veiklą. Rezidenci-

jos organizatoriai siekia, jog rezidencijų programa „Sode 2123“ būtų nuolat veikianti tokia programa miesto centre. Rezidentai per šią programą turės galimybę įsitraukti į Lietuvos kultūros gyvenimą.

Būtinų rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencijos aprašymas

Pateikiama informacija apie 2020 m. organzuojamą meno rezidenciją „Sodas 2123“. Tai tarptautinės rezidencijos programa, apjungianti menininkus ir tyrėjus iš skirtingų laukų. Šioje rezidencijoje turėtų dirbti apie 40 vietos menininkų ir kultūros praktikų. Organizatoriai tikisi, jog rezidentai eksperimentuos, ieškos netikėtų formatų bei reaguos į naujausias kultūrinės, socialinės, geopolitinės, ekologinės aktualijas. Iš rezidentų tikimasi, jog jie bus atviri dalijimuisi, mokymuisi ir (pa)meistrystei.

Infrastruktūra

Internetiniame puslapyje yra nurodoma informacija apie erdvę, kurioje kurs ir gyvens menininkai, tačiau nurodomas tikslus tik Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjungos adresas: Vitebsko g. 23, Vilnius.

Viešinimas

Meno rezidencija ir jos veikla yra viešinama jų informaciniais kanalais (pavyzdžiui, Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjungos internetiniame puslapyje), tačiau pateikiama tik fragmentiška informacija.

Skaidrumas

Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjungos viešindama meno rezidenciją, viešina ir meno rezidencijos atrankos procedūras bei galimybes įvairiems menininkams, tačiau trūksta labiau struktūruotos informacijos.

Tęstinumas / tvarumas

Meno rezidencijų veiklą Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjungos kuruojama rezidencija vykdo nuosekliai ir tvariai.

Antrinių meno rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencija kaip pagrindinė veikla: ne (Lietuvos tarpdisciplininio meno sąjungos padalinys).

Darbuotojas-rezidencijos koordinatorius: ne.

Užsienio menininkų pritraukimas: taip.

Edukacinės veiklos: taip

Bendruomenių įtraukimas: taip.

Įgalintas dialogas tarp kūrėjų: taip.

Programos finansavimas: 2015–2020 m. laikotarpiu Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjunga iš kitų finansavimo šaltinių gavo 40 000 Eur.

Pritraukti lankytojai: nėra duomenų.

Pritraukti rezidentai: nėra duomenų.

Sukurta produkcija: nėra duomenų.

Verpėjos

(www.verpejos.lt)

Būtinų rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencijos aprašymas (pateiktas organizacijos internetinėje svetainėje)

Tai neseniai įsikūrusi rezidencija, kurios pirmoji organizuota rezidencijų programa turėjo įvykti 2020 m. pavasarį, tačiau dėl COVID-19 sukeltos pasaulinės pandemijos numatytos veiklos nevyko.

Infrastruktūra

Internetiniame puslapyje yra nurodoma informacija apie erdvę, kurioje kurs ir gyvens menininkai. Vieta: Miško g. 25, Šklėrių k., Varėnos r. sav.

Viešinimas

Meno rezidencija ir jos veikla yra viešinama jų informaciniais kanalais (pavyzdžiui, Verpėjų internetiniame puslapyje).

Skaidrumas

Verpėjos, viešindamos meno rezidenciją, viešina ir meno rezidencijos atrankos procedūras bei galimybes įvairiems menininkams.

Tęstinumas / tvarumas

Meno rezidencijų veiklą Verpėjos pradėjo neseniai, todėl kol kas sunku vertinti jų veiklos nuoseklumą ir tvarumą.

Antrinių meno rezidencijų kriterijų atitikimas

Rezidencija kaip pagrindinė veikla: taip.

Darbuotojas-rezidencijos koordinatorius: taip.

Užsienio menininkų pritraukimas: siekiama.

Edukacinės veiklos: dar netaikomos.

Bendruomenių įtraukimas: dar netaikomos.

Įgalintas dialogas tarp kūrėjų: dar netaikomas.

Programos finansavimas: nėra duomenų.

Pritraukti lankytojai: nėra duomenų.

Pritraukti rezidentai: nėra duomenų.

Sukurta produkcija: nėra duomenų.

**Priedas Nr. 5. Regionų
tolygios kultūrinės raidos
įgyvendinimo 2020–2023
m. prioritetai**

Įgyvendinant Tolygios kultūrinės raidos regionuose modelį, LKT ir Regioninės kultūros tarybos (RKT) numato Tolygios kultūrinės raidos įgyvendinimo 2020–2023 m. prioritetus. Regionuose veikiančių organizacijų projektai buvo vertinami pagal kultūrinės raiškos įvairovės, vietos kultūrinio identiteto bei bendradarbiavimo skatinimo

prioritetus. Siekiant decentralizacijos ir glaudesnio ryšio su vietos padėtimi, kiekviena RKT yra suformulavusi ir savo prioritetus, atitinkančius vietos kultūros bendruomenių, infrastruktūros bei potencialo būklę. Šie prioritetai itin svarbūs planuojant meno rezidencijų veiklas bei siekiant kryptingo jų poveikio.

	Kultūros lauko specifika	Kultūrinės raidos kryptys	Veiklų prioritetai
Vilniaus regionas	<p>Vyraujantis paribio zonos kultūrinis laukas, daugiatautiškumas ir daugiakultūriškumas.</p> <p>Kultūra ir menas aprėpia įvairiausių žanrus ir meninės veiklos sritis ir labiausiai prisideda prie kultūrinio, meninio regionų bendruomenių ugdymo.</p> <p>Nepakankamai išplėtotas vietinis ir tarptautinis kultūrinis bendradarbiavimas.</p>	<p>Ne tik išlaikyti regiono išskirtinumą, bet stiprinti regiono kultūrinį savitumą bei tapatumą, žinomumą, patrauklumą.</p> <p>Užtikrinti kultūros ir meno, etninės kultūros, profesionalaus ir mėgėjų meno veiklos skatinimą ir puoselėjimą.</p> <p>Siekiami ilgalaikio, išliekamojo meninio ir kultūrinio projektų poveikio regionui: vietos bendruomenei ir atvykstantiems kultūros dalyviams.</p> <p>Į profesionaliojo ir mėgėjų meno veiklą įtraukti įvairių socialinių grupių ir amžiaus dalyvių.</p> <p>Užtikrinti profesionalaus ir mėgėjų meno partnerystę, vykdant kultūrinę ir (ar) meninę regionų bendruomenių edukaciją.</p>	<p>Profesionalaus bei mėgėjų meno sritis apimančios veiklos (plenerai, kūrybinės dirbtuvės, festivaliai, koncertai, konkursai, stovyklos, leidybiniai projektai ir pan.).</p> <p>Eksperimentiniai kultūros ir meno projektai.</p> <p>Kultūrinės ir meninės veiklos skaitmeninimas.</p> <p>Profesionalūs kvalifikacijos kėlimo mokymai kultūros darbuotojams (Lietuvoje ir užsienyje).</p> <p>Įvairių tautinių bendrijų, gyvenančių regione, kultūrinio bendradarbiavimo skatinimas, užtikrinant bendrijų etninį savitumą (vasaros stovyklos, seminarai, kūrybinės dirbtuvės, edukacijos, festivaliai ir kt.).</p> <p>Nuolatinės profesionalaus ir mėgėjų meno veiklos, jų skatinimas siekiant kultūrinio ir meninio tobulėjimo, įtraukiant regionų meno kolektyvus, didinant kultūros lauko dalyvių skaičių.</p> <p>Regiono archeologinio, istorinio, etnokultūrinio, kultūrinio, meninio materialaus ir nematerialaus paveldo tyrinėjimai, kaupimas, saugojimas ir sklaida.</p> <p>Regioninio, tarpregioninio ir tarptautinio bendradarbiavimo plėtra.</p> <p>Bendruomenių projektų sklaidos didinimas.</p> <p>Regiono menininkų bendrų projektų didinimas.</p> <p>Jaunų kultūros ir meno puoselėtojų įtraukimas.</p>

	Kultūros lauko specifika	Kultūrinės raidos kryptys	Veiklų prioritetai
<p>Kauno regionas</p>	<p>Be teikiamų, tradicinių kultūrinių paslaugų ir vykstančių kultūrinių / kūrybinių procesų yra pastebima jungtinių, skirtingų kultūros ir meno sričių, tarpkritinių, novatoriškų, organizuojamų kelių vykdytojų ar keliose regiono savivaldybėse vykdomų projektų.</p> <p>Turimas potencialas ir jos kokybės auginimas, įtraukiant naujas kultūrinės paslaugas, smarkiai prisidėtų prie regiono žinomumo ir kultūrinėmis priemonėmis išryškintų savitą jo veidą, skatintų pažinimą, įtrauktį ir iniciatyvumą.</p> <p>Turimi resursai, infrastruktūra yra per mažai išnaudojami vietos bendruomenės kūrybiškam laisvalaikui kurti ir leisti. Trūksta kūrybinės raiškos, lavinimosi, pažinimo priemonių vietos bendruomenės kultūriniam įsitraukimui didinti. Ne visiškai išnaudojami turimi gamtos, kultūros paveldo objektai. Taip pat yra netolygus fizinis kultūros paslaugų pasiekiamumas, atotrūkį nuo nuolatinio kultūros paslaugų vartojimo didinantis sezoniškumas.</p> <p>Daugybė regione vykstančių tradicinių, vietos kultūrinį identitetą formuojančių renginių / projektų / reiškinių turi ribotas sklaidos galimybes, neperauga lokalumo principo.</p> <p>Per maža kultūros lauko (kūrėjų ir vartotojų) motyvacija.</p> <p>Skirtingų sričių (socialinė sritis, sveikata, švietimas ir kt.) sąveikos trūkumas nulemia tai, kad kultūrinės paslaugos izoliuojasi, nestimuliuoja bendradarbiavimo, sprendžiant bendras bendruomenės problemas. Profesionalaus meno pažinimo / sklaidos projektų trūkumas didina atskirtį.</p>	<p>Gyventojų įsitraukimo į kūrybiško laisvalaikio leidimą didinimas.</p> <p>Tradiciškai susiformavusių kultūrinių reiškinių stiprinimas bei pilietiškai aktyvios ir bendruomeniškos aplinkos kūrimas.</p> <p>Kokybiškomis ir patraukliomis priemonėmis sudaryti prielaidas vietos bendruomenei ir kūrėjams kurti aplinką, vertą pasididžiavimo.</p> <p>Nepakankamas tradicinių amatų, verslų populiarinimas ir išnaudojimas bendruomenės narių kūrybiškam užimtumui ir verslumui skatinti reikalauja naujų ir aktualių veiksmų: mokymų, programų, kompetencijų stiprinimo.</p> <p>Kultūros paslaugų prieinamumo ir pasiekiamumo didinimas.</p> <p>Profesionaliam kultūriniam veiksmui organizuoti yra būtina stiprinti vietos kultūros lauko kompetencijas, ugdyti poreikį bendradarbiauti, dalytis patirtimi, būti socialiai atsakingais.</p>	<p>Skirtingų kultūros ir meno sričių jungtiniai projektai, organizuojami bent dviejų organizatorių ir (ar) įgyvendinami bent dviejose regiono savivaldybėse.</p> <p>Kultūrinio pažinimo (sklaidos, populiarinimo, viešinimo, pristatymų ir pan.) projektai.</p> <p>Naujų kultūrinių paslaugų kūrimas vietos bendruomenei.</p> <p>Kūrybinių dirbtuvių, vietos bendruomenės kultūrinio lavinimosi ir pažinimo veiklos.</p> <p>Kūrybiško laisvalaikio projektai, organizuojami vietos kultūros ir (ar) gamtos paveldo pažinimui, įtraukiantys kelių vietos bendruomenių narius, mažinantys sezoniškumo problemą.</p> <p>Profesionalaus meno sklaidos projektai, organizuojami bent trijų kultūros srityje veikiančių partnerių (iš kurių vienas – profesionalaus meno atstovas).</p> <p>Tradiciškai susiformavusių kultūrinių reiškinių stiprinimas bei pilietiškai aktyvios ir bendruomeniškos aplinkos kūrimas.</p> <p>Kultūros paslaugų prieinamumo ir pasiekiamumo didinimas.</p> <p>Vietos kultūrinį, istorinį palikimą, paveldo objektus aktualizuojantys projektai (veiklos), ugdantys pasididžiavimą savo gyvenama aplinka.</p> <p>Projektai, veiklos, įtraukiančios vietos bendruomenę į kūrybinį procesą, kūrybinėmis, kultūrinėmis priemonėmis gerinantys gyvenamos aplinkos kokybę.</p> <p>Viešųjų erdvių pritaikymas kultūrinėms veikloms, kūrybiškam laisvalaikui, pažinimui skatinti.</p>

	Kultūros lauko specifika	Kultūrinės raidos kryptys	Veiklų prioritetai
<p>Klaipėdos regionas</p>	<p>Klaipėdos regiono išskirtinumą lemia geografinė padėtis, susijusi su natūralių vandens telkinių įvairove: jūra, mariomis, upėmis, ežerais. Tokia gamtinė aplinka leido susiformuoti unikiam kraštovaizdžiui, gamtos bei kultūros paveldui.</p> <p>Administracinėje regiono teritorijoje vyrauja, persipina dviejų Lietuvos etnografinių regionų – žemaičių ir lietuvninkų – etninės kultūros paveldas. Klaipėdos krašto istorinė patirtis lėmė tai, jog regione gyvenantys žmonės, ypač tie, kurie po Antrojo pasaulinio karo atvyko čia gyventi, dar ir šiandien ieško tapatumo ženklų su šiuo kraštu. Sovietmečiu niokojamas regiono istorinis bei kultūrinis palikimas neleido susiformuoti gyventojų vertybiniam santykiui su nekilnojamu ir kilnojamu kultūros paveldu. Šiuo metu nepakankamai išnaudojami meno ir kultūros paveldo išteklių istorinei atminčiai, savivokai ugdyti bei urbanistinėms, rekreacinėms, gamtinėms erdvėms aktualizuoti. Kultūra neatrado efektyvių veikimo būdų, kurie užtikrintų glaudų tarpsektorinį – vietinių gyventojų, profesionalių menininkų bei verslo – bendradarbiavimą, kuris savo sinergija duotų naujų impulsų, atradamas ir formuodamas patrauklų, atpažįstamą Klaipėdos regiono įvaizdį.</p> <p>Dominuoja neprofesionalus požiūris į vietos atminties puoselėjimą.</p>	<p>Projektai, kurie įtraukia gyventojus į aktyvią kūrybinę veiklą, orientuotą į pokyčius, auditorijų plėtrą, naujų kultūros paslaugų ir produktų kūrimą.</p> <p>Iniciatyvos, kurios orientuotos į inovacijas, tarpsritiškumą, kokybiškų ir nuolat atsinaujinančių, kultūros ir / ar meno paslaugų, kūrybinių industrijų kūrimą, edukacines veiklas, susijusias su vietos atminties pažinimu ar puoselėjimu, siekiančios įtraukti įvairias socialines grupes, pasitelkiant kultūros ir / ar meno profesionalus, švietimo ir / ar aukštojo mokslo ir atminties institucijas, verslininkus ir / ar tarptautines patirtis.</p> <p>Kultūros ir aplinkos sinergija (regiono savitumo puoselėjimas).</p> <p>Projektai, kurie padeda naujomis kultūros formomis atrasti ir atskleisti regiono ir / ar vietos išskirtinumo ženklus.</p> <p>Iniciatyvos, kuriomis, pasitelkus kultūros priemones, siekiama kurti žmogaus vertybinį santykį su kultūros ir gamtos paveldu bei visa supančia aplinka.</p> <p>Kultūros ir meno bendruomenės gebėjimų bei kompetencijų ugdymas.</p>	<p>Remiami kultūros lauko specialistų, kvalifikuotų edukatorių bei lyderių ugdymo projektai, kurie padeda išugdyti tokias kultūrinės kompetencijas, kaip: problemų sprendimas, kritinis mąstymas, gebėjimas bendradarbiauti, kūrybiškumas, komunikacija, gebėjimas reflektuoti patirtis ir pan., taip pat projektai, kuriais siekiama plėsti kultūrinį akiratį, susipažindinti su šiandieninio meno formomis, raiškėmis.</p> <p>Remiami strateginio mąstymo, kryptingo veiklos planavimo, orientuoto į poveikį ir / ar į pokytį mokymai, auditorijų plėtros, tarpsektorinio bendradarbiavimo ugdymo projektai. Remiamos tos iniciatyvos, kurios grindžiamos praktinių bei kūrybinių sesijų organizavimo principais ne tik teoriškai, bet ir praktiškai: mokantis analizuoti situaciją, įsigilinti į vietos specifika, spręsti problemas ir iššūkius.</p> <p>Remiamas patirtimi ir refleksija grįstas mokymas, ugdymo projektai, paremti gerųjų patirčių sklaida regione, tarp Lietuvos regionų ir tarptautiniu mastu.</p>

	Kultūros lauko specifika	Kultūrinės raidos kryptys	Veiklų prioritetai
<p>Alytaus regionas</p>	<p>Alytaus apskrityje dominuoja mėgėjiškas menas ir etnokultūrinių tradicijų tęstinumo skatinimas. Profesionalusis menas, išskyrus teatro sritį, atstovaujamas silpnai, todėl labai svarbu išlaikyti racionalią proporciją tarp etnokultūros ir profesionaliosios kultūrinės veiklos rėmimo.</p> <p>Mažėja profesionalaus meno galimybių teikti visuomenei vertingus kūrybos pavyzdžius, mokyti juos suvokti meną, jį vertinti, ugdyti meninį skonį.</p> <p>Mažėja profesionalaus meno galimybių teikti visuomenei vertingus kūrybos pavyzdžius, mokyti juos suvokti meną, jį vertinti, ugdyti meninį skonį.</p> <p>Labai trūksta profesionaliai veikiančių meno galerijų, kryptingai pristatančių šiuolaikinio meno tendencijas. Atvežtinių parodų, koncertų, spektaklių galimybės ribotos.</p> <p>Būtina naujai atrasti tradicinius dalykus, pakeisti nusistovėjusį požiūrį, stiprinti patriotiškumą, vietos identiteto suvokimą, skatinti jaunimo iniciatyvas etnines tradicijas perteikti šiuolaikiškai, pasitelkiant materialųjį ir nematerialųjį paveldą bei jį aktualizuojant.</p> <p>Alytaus regione nėra glaudesnio bendradarbiavimo ir bendrų projektų kūrimo tarp savivaldybių kultūros įstaigų ir kolektyvų.</p> <p>Tarptautinių partnerių tinklas ne visuomet aktualizuojamas.</p>	<p>Profesionalios kūrybos skatinimas ir sklaida.</p> <p>Etnokultūros tradicijų tąsa ir kultūros kelių kūrimas.</p> <p>Tarpsritis bendradarbiavimas.</p>	<p>Profesionali meninė kūryba (rezultatas), profesionalaus meno ir kultūros veiklos. Skatinti meno kūrėjų organizacijas, kūrybinių industrijų subjektus aktyviau skleisti profesionalųjį meną regione, skatinti regiono gyventojų domėjimąsi profesionaliu menu. Meninis ir kultūrinis švietimas.</p> <p>Tradiciniai etnokultūros (įskaitant mėgėjų meną) renginiai, šventės, festivaliai, simpoziumai, darantys įtaką rajono ir regiono įvaizdžiui, etnokultūrinis švietimas.</p> <p>Skatinamos veiklos, į kurias būtų įtraukiama kita kultūros įstaiga (miesto, miesto partnerių, savivaldybių arba apskričių arba bent viena kaimyninė šalis). Naujų produktų, kūrinių sukūrimas ir sklaida, tinklaveikos ir mobilumo projektai</p>

	Kultūros lauko specifika	Kultūrinės raidos kryptys	Veiklų prioritetai
Telšių regionas	<p>Nusistovėjęs stereotipinis požiūris į etninę kultūrą.</p> <p>Maža vietos gyventojų įtrauktis į bendruomenės etinės tapatybės stiprinimo veiklas.</p> <p>Netolygi etninės kultūros, kaip išskirtinumo ir savitumo garanto, svarba tiek instituciniu, tiek įvairių visuomenės grupių lygmeniu.</p> <p>Menkas vaikų ir jaunimo domėjimasis etnokultūrine veikla.</p> <p>Gyventojams aktualių kultūrinių ir meninių edukacijų paslaugų stoka.</p> <p>Neišnaudota vietos menininkų įtrauktis į vietos bendruomeninę kūrybinę veiklą.</p> <p>Kultūros institucijų bendradarbiavimo stoka.</p> <p>Projektų, skatinančių kūrybinių iniciatyvų įvairovę, trūkumas.</p> <p>Projektų, sujungiančių kelis socialinius sluoksnius bei amžiaus grupes, stoka.</p> <p>Netolygus aukštos vertės ir įvairių raiškos formų kultūros inovatyvumas.</p> <p>Iniciatyvų, skatinančių kūrybinių iniciatyvų įvairovę, trūkumas.</p> <p>Profesionalaus bei šiuolaikinio meno projektų trūkumas.</p> <p>Netolygios kūrybos galimybės skirtingose meno srityse.</p> <p>Mažas tarptautinių kultūrinio bendradarbiavimo projektų skaičius.</p> <p>Kultūros institucijų bendradarbiavimo stoka.</p> <p>Neužtikrintas kultūros prieinamumas ir aktualumas didesnei visuomenės daliai, įtraukiant kultūros lauko grupių įvairovę.</p>	<p>Etninės tapatybės išsaugojimas, stiprinimas bei sklaida.</p> <p>Kūrybinių iniciatyvų skatinimas.</p> <p>Profesionalaus meno sklaida.</p>	<p>Kūrybinės iniciatyvos, skatinančios etninės kultūros tęstinumą, išsaugojimą, pažinimą bei sklaidą.</p> <p>Nematerialaus kultūros paveldo fiksavimo, išsaugojimo ir tęstinumo veiklos.</p> <p>Renginiai, skatinantys kūrybinę veiklą ir tradicinio meno įvairovę, remiantis etninės kultūros pagrindais;</p> <p>Kvalifikacijos kėlimas, įgūdžių ir patirties stiprinimas dirbant su vaikais ir jaunimu.</p> <p>Projektai, prisidedantys prie gebėjimų stiprinimo bei kompetencijų ugdymo (konkursai, plenerai, kvalifikacijos tobulinimas).</p> <p>Projektai, užtikrinantys vietos tradicijų tęstinumą ir išsaugojimą.</p> <p>Projektai, skirti gyvajai tradicijai šalyje ir užsienyje pristatyti.</p> <p>Projektai, skirti vaikų ir jaunimo kūrybiniam potencialui atskleisti ir ugdyti.</p> <p>Vietos kultūrinės iniciatyvos, jungiančios įvairias kultūros sritis bei menines veiklas, skirtos įvairių amžiaus grupių gyventojų kūrybiniam gebėjimams lavinti.</p> <p>Projektai, skatinantys jaunųjų menininkų įtraukimą į kūrybos procesą.</p> <p>Kvalifikacijos kėlimas, įgūdžių ir patirties stiprinimas dirbant su vaikais ir jaunimu.</p> <p>Įvairias meno sritis ir menines veiklas jungiantys projektai.</p> <p>Profesionalios kūrybos projektai ir jų sklaida Lietuvoje ir užsienyje.</p> <p>Dalyvavimas tarptautiniuose tinkluose ir programose, tarptautinio bendradarbiavimo ir mainų projektai.</p> <p>Profesionalaus meno sklaidos vietos bendruomenėje projektai, skatinantys bendradarbiavimą tarp profesionalaus meno atstovų, įtraukiant ir vietos kūrėjus.</p> <p>Kvalifikacijos kėlimas, įgūdžių ir patirties stiprinimas.</p>

Lentelė Nr. 12. Meno rezidencijoms aktualiausi Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Alytaus ir Telšių regionų tolygios kultūrinės raidos įgyvendinimo 2020–2023 m. prioritetai (sudaryta remiantis regioninių kultūros plėtros tarybų medžiaga)

Matoma tam tikra regionų politikos ir ten veikiančių meno rezidencijų prioritetų koreliacija, tačiau bene svarbiausiu uždaviniu ir toliau lieka meno rezidencijų veiklų skatinimas ne vien pagrindiniuose, bet ir kituose šalies regionuose.

Priedas Nr. 6.

Guetzkowo lentelē

Joshua Guetzkowo (2002) lentelė

	Individualūs			Bendruomeniniai		
	Materialūs / sveikatos	Kognityvūs / psichologiniai	Tarpasmeniniai	Ekonomikos	Kultūriniai	Socialiniai
Tiesioginis įsitraukimas	<p>Kuria tarpasmeninius ryšius ir skatina savanorystę, taip gerindami sveikatą.</p> <p>Didina saviraiškos ir mėgavimosi galimybes.</p> <p>Sumažina rizikos grupėse esančio jaunimo nusikalstamumą.</p>	<p>Padidina individualaus produktyvumo ir savivertės jausmą.</p> <p>Sustiprina asmenų priklausymo bendruomenei ar prisirišimo prie bendruomenės jausmą.</p> <p>Stiprina žmogiškąjį kapitalą: įgūdžius ir kūrybinius sugebėjimus.</p>	<p>Kuria individualius socialinius tinklus.</p> <p>Stiprina gebėjimą dirbti su kitais ir perduoti idėjas.</p>	<p>Darbo užmokestis darbuotojams.</p>	<p>Padidina kolektyvinio identiteto ir produktyvumo pojūtį.</p>	<p>Kuria socialinį kapitalą įtraukiant žmones, jungiant organizacijas tarpusavyje ir suteikiant dalyviams patirties organizuojant ir dirbant su vietos valdžia ir ne pelno siekiančiomis organizacijomis.</p>
Auditorijos dalyvavimas	<p>Didina mėgavimosi galimybes.</p> <p>Mažina stresą.</p>	<p>Didina kultūrinį kapitalą.</p> <p>Patobulina vizualinį-erdvinį mąstymą (Mocarto efektas).</p> <p>Gerina mokymosi rezultatus.</p>	<p>Ugdo toleranciją kitiems.</p>	<p>Žmonės (ypač turistai / lankytojai) leidžia pinigus vietiniame versle bei lankydamiesi meno vietose. Be to, meno vietų ir globojančio verslo vietinės išlaidos sudaro netiesioginį poveikį.</p>	<p>Formuoja bendruomenės identitetą ir skatina pasididžiavimą.</p> <p>Skatina pozityvias bendruomenės normas (įvairovę, toleranciją, laisvą saviraišką ir kt.).</p>	<p>Suburia žmones, kurie galbūt kitaip nesusidurtų vienas su kitu.</p>

Joshua Guetzkowo (2002) lentelė

	Individualūs			Bendruomeniniai		
	Materialūs / sveikatos	Kognityvūs / psichologiniai	Tarpasmeniniai	Ekonomikos	Kultūriniai	Socialiniai
Menininkų ir meno organizacijų bei institucijų dalyvavimas	Didina galimybes ir polinkį įsi-traukti į meną.	Padidina individualaus produktyvumo ir savivertės jausmą. Sustiprina asmenų pri-klausymo bendruomenei ar prisirišimo prie bendruomenės jausmą. Stiprina žmo-giškąjį kapitalą: įgūdžius ir kūrybinius sugebėjimus.	Kuria individu-alius socialinius tinklus. Stiprina gebėjimą dirbti su kitais ir perduoti idėjas.	Padidina bendruomenės narių polinkį domėtis meno pasauliu. Didina terito-rijos patrau-klumą turistams, verslui, žmonėms (ypač aukštos kvalifikacijos darbuotojams) ir investicijoms. Puoselė-ja kūrybinę aplinką, skati-nančią ekono-mikos augimą kūrybinės in-dustrijos srityje. Didesnė at-gaivinimo tikimybė.	Pagerina bendruomenės įvaizdį ir būklę.	Skatina kaimy-nystės kultūrų įvairovę. Mažina nusi-kalstamumą bendruomenėje.

Lentelė Nr. 13. Meno poveikio mechanizmai pagal Guetzkową (2002).

Priedas Nr. 7.
Programos atitiktis
Lietuvos Respublikos
strateginius dokumentus

Kultūra užima strateginę poziciją ne tik sektoriu lygmeniu, bet ir visoje valstybės politikoje. Būdama pamatiniu visuomenę vienijančiu elementu, kultūra prisideda prie pilietinio ugdymo, kūrybiškumo lavinimo, tapatybės palaikymo, socialinės ir ekonominės vertės kūrimo. Lietuvos kultūros politika pastaraisiais metais siekia decentralizacijos sprendimų priėmimo procese, didesnio kultūros finansavimo skaidrumo, efektyvesnio kultūros įstaigų valdymo.

Kultūros įstaigų tinklas Lietuvoje yra tankus, tačiau tai neužtikrina nei galimybės teikti aukštos kokybės paslaugas, nei vienodo paslaugų prieinamumo Lietuvos gyventojams. Nepaisant ES, valstybės ir savivaldybių biudžeto investicijų į modernizaciją, įstaigų teikiamos paslaugos neatitinka besikeičiančių žmonių poreikių, kultūrinių, socialinių, demografinių ir technologinių tendencijų. Siekiant investicijų papildomumo bei naštos valstybės biudžetui mažinimo, nuo 2014 m. kultūros srityje pradėtas taikyti holistinis požiūris, numatantis pritraukti į kultūros sektorių investicijas per kitas sritis ir siekiantis investicijų sistemiško, papildančio panaudojimo ir tvaraus vystymosi. Viešųjų paslaugų plėtra bei kokybės didinimas, orientuotas į įvairių tikslinių grupių poreikių atitikimą kultūros srityje, yra vienas pagrindinių kultūros politikos prioritetų Lietuvoje. Taip pat kultūros ir kūrybingumo skatinimu siekiama spręsti Lietuvos socialinei ir ekonominei raidai aktualias ekonominio konkurencingumo, visuomenės sanglaudos ir tvaraus vystymosi problemas.

Dėl kultūros potencialo kurti įvairias pridėtinės vertės, vertinant LKT „Menininkų ir kultūros kūrėjų rezidencijos Lietuvoje“ programos (toliau – programa) ir strateginių dokumentų atitiktį, atsižvelgiama ne tik į kultūros politikos plėtros gaires ir prioritetus, bet ir kitas aktualias strategijas, brėžiančias darnaus šalies visuomenės, regionų ir socioekonominės aplinkos vystymo kryptis.

Kultūros politikos pagrindų įstatymo projektu (2019) siekiama gerinti kultūros valdymą ir įtvirtinti

ti kultūros vaidmenį valstybės politikoje. Rezidencijų programos kontekste svarbu, jog įstatyme kultūros sąvoka apibrėžiama apimant žmonių pasaulėžiūrą ir vertybes, žinias, menus, raštiją, tikėjimus, moralę, papročius, su tuo susijusias technologijas ir kitus vertingus asmenų ir bendruomenių gebėjimus ir veiklas. Išplėsta kultūros sąvoka sutampa su programos siekiamais poveikio aplinkai, kurioje įgyvendinamos veiklos, tikslais. Svarbi šio įstatymo dalis yra bendradarbiavimo kultūros srityje nuostatos. Įstatymu apibrėžiami regioninės kultūros politikos tikslai – stiprinti valstybės ir savivaldybių institucijų, nevyriausybių organizacijų ir bendruomenių bendradarbiavimą – sutampa su pagrindiniu programos tikslu – per vykdomas veiklas skatinti tarpkultūrinį ir tarpsektorinį bendradarbiavimą.

Lietuvos kultūros politikos strategija (2019) įvardija kultūrą kaip valstybės pamatą, o pagrindiniu strateginiu tikslu numatoma darnios visuomenės ir gerovės kūrimui įtraukti kultūrą. Kūrybingos asmenybės ir tvirtos tapatybės visuomenės bei vertę kuriančios kultūros kryptys sutampa su „Menininkų ir kultūros kūrėjų rezidencijos Lietuvoje“ programos numatytais tikslais siekti vietos auditorijų ugdymo ir plėtros bei kurti vertę ne tik reziduojantiems menininkams, bet ir aplinkai bei kitiems veiksniams. Strategijoje įtvirtinama, jog kultūra ir menas formuoja kūrybiškumui palankią aplinką, skatina pilietiškumą, toleranciją, gerus socialinius santykius, intelektine nuosavybe pagrįstos kūrybos ir žinių ekonomikos plėtrą.

Kultūros objektų aktualizavimo programa 2014–2020 m. (2016) siekia atgaivinti kultūros objektus bei infrastruktūrą, skatinant aktyvesnę visuomenės dalyvavimą kultūrinėje veikloje ir didinant jos prieinamumą. Tikslas – sutvarkyti vertingiausius bei didžiausią ekonominės vertės visuomenei sukūrimo potencialą turinčius kultūros paveldo ir kultūros infrastruktūros objektus, darniai pritaikant juos šiuolaikinės visuomenės kultūrinėms, socialinėms ir ekonominėms reikmėms, užtikrinant kuo įvairesnių visuomenės grupių ir kuo

didesnės visuomenės dalies dalyvavimą kultūros objektuose organizuojamose veiklose, efektyviai naudojant kultūros objektų tinklo resursus ir skatinant bendradarbiavimą tarp kultūros objektuose įsikūrusių įstaigų ir kitų sektorių Lietuvos ir tarptautiniu lygmeniu. Efektyvus resursų panaudojimas ir visuomenės įtraukimas į kultūrinę veiklą sutampa su programos keliamais tikslais.

Kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015–2020 m. plėtros kryptys (2015) nurodo į bendruomenių telkimą per KKI, skatinant jas savarankiškai ir efektyviai spręsti jų gyvenamosios aplinkos problemas, kuriant ir diegiant socialines inovacijas, didinant vietos gyventojų užimtumą, praturtinant jų laisvalaikį bei kultūrinį gyvenimą. Numatoma, jog kultūrinės edukacijos programos turėtų būti vykdomos ir kultūros paveldo objektuose. Orientacija į vietą ir jos vystymą per KKI veiklas sutampa su „Menininkų ir kultūros kūrėjų rezidencijos Lietuvoje“ programos tikslais vykdomas veiklas sieti su konkrečia vieta ir jos bendruomene bei poveikiu jai.

Regionų kultūros plėtros 2012–2020 m. programa (2011). Jos parengimo paskirtis – nustatyti regionų kultūros plėtros prioritetines kryptis, sudaryti sąlygas kultūros prieinamumui ir sklaidai, didinant regionų patrauklumą vietos bendruomenėms, investuotojams, turizmui. Siekiama gerinti kultūrinės aplinkos ir paslaugų kokybę, prieinamumą regionuose; skatinti regionines kultūros iniciatyvas ir kūrybinę raišką, didinant socialinį ir kultūrinį kapitalą regionuose, plėtojant bendruomeniškumą, pilietiškumą bei socialinę sanglaudą; skatinti tarptautinį, tarpregioninį, tarpinstitucinį bendradarbiavimą, sudarant sąlygas panaudoti kultūros procesus šalies ekonominei ir socialinei pažangai. Regionų kultūros plėtra, nukreipta į ekonominę ir socialinę pažangą, sutampa su rezidencijų programos siekiais pasitelkti atvykstančius kūrėjus ir kultūrą įvairioms pridėtinėms vėrtėms kurti.

Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos 2016–2020 m. programos (2015) strateginis tikslas – iš-

saugoti nekilnojamojo kultūros paveldą, racionaliai išnaudojant valstybės išteklius ir įtraukiant visuomenę, taip pat siekti visuomenės poreikius atitinkančio ir į rezultatus orientuoto bei įrodymais pagrįsto viešojo valdymo nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos srityje. Svarbiu tampa vietos bendruomenių kūrimasis ir jų iniciatyva saugant kultūros paveldo objektus – įvairūs renginiai, edukacinės programos, lankstinukai ir straipsniai vietinėje spaudoje, padedantys pritraukti visuomenės dėmesį ir finansavimo galimybes.

Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ (2012) siekia paskatinti esminius visuomenės pokyčius ir sudaryti sąlygas formuoti kūrybingai, atsakingai ir atvirai asmenybei. Kūrybiškumas akcentuojamas kaip visuomenės pagrindas, svarbus generuojant vertingas idėjas ir jas įgyvendinant, iššūkius vertinant kaip naujas galimybes savo sėkmei kurti. Strategijos tikslu „Solidari visuomenė“ siekiama sutvirtinti Lietuvos kultūrinę ir politinę tapatybę, ugdyti kultūrinę savimonę, užtikrinti Lietuvos kultūros paveldo išsaugojimą, sklaidą ir pritaikymą dabartiniams visuomenės poreikiams. Tikslu „Besimokanti visuomenė“ siekiama sukurti turtingą kultūrinę terpę, investuojant į viešųjų kultūros institucijų plėtrą ir jų integraciją, aukštos kokybės kultūros paslaugas visoje šalyje, kartu užtikrinant kultūros įvairovę ir jos prieinamumą, skatinant visuomenės dalyvavimą kultūros procesuose. Su kultūros paveldu susiję strategijos siekiai: išsaugoti ir aktualizuoti kultūros paveldą, kartu jį sumaniai pritaikant visuomenės reikmėms, ugdyti visuomenės sąmoningumą bei plėtoti turizmo infrastruktūrą, įskaitant kultūros ir gamtos paveldą.

2014–2020 m. nacionalinės pažangos programa skirta Lietuvos pažangos strategijos „Lietuva 2030“ įgyvendinimui. Pirmojo programos prioriteto „Visuomenės ugdymas, mokslas ir kultūra“ bendrasis tikslas – skatinti kiekvieną gyventoją realizuoti savo galimybes mokantis, kuriant, tiriant, tikslinga veikla prisiimant atsakomybę už save, valstybę ir aplinką. Būtina stiprinti gyventojų ge-

bėjimus, leidžiančius kurti naujas žinias, inicijuoti naujus kultūrinius, socialinius ir ekonominius procesus, atrasti būdus, kaip konsoliduoti visuomenę ir stiprinti demokratiją. Kiekvienam gyventojui reikia sudaryti sąlygas realizuoti savo galimybes ir aktyviai veikti per nuolatinį mokymąsi, žinių kūrimą, kūrybiškumą ir verslumą. Programoje atkreipiamas dėmesys į visuomenės įtrauktumą, naujas socialines ir kultūrines iniciatyvas, susijusias su miestų mikrorajonuose ir regionuose gyvenančių, socialinę atskirtį patiriančių ar kitų specifinių gyventojų grupių įtraukimu į kultūros kūrimą ir sklaidą. Ši programa nuosekliai pasisako už kūryba pagrįstą partnerystės plėtojimą, gerinant bendruomenių veiklos sąlygas. Tai ypatingai taikoma regionams, kai mažieji miestai ir miesteliai taip pat kurtų darbo vietas, o kaimo vietovės įvairintų savo ūkio struktūrą, būtina kurti trūkstamą viešąją infrastruktūrą, paslaugas (ypač reikšmingas bendruomenių socialinei, kultūrinei veiklai), kiek įmanoma panaudojant esamos apleistos ar neefektyvios infrastruktūros įvairinimo, funkcionalumo didinimo galimybes.

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano koncepcija iki 2050 m. (2019). Regionų vystymasis ir plėtra yra išsamiai pristatoma ir naujajame LR teritorijos bendrajame plane iki 2050 m. (toliau – LRBP). Šios LRBP pateikiamos konceptualiųjų sprendinių įgyvendinimo rekomendacijos papildo ir konkretizuoja rezidencijų programos keliamus tikslus ir uždavinius.

1. Kokybiškai ir efektyviai veikiantis kompleksinių sociokultūrinių paslaugų teikėjų tinklas. Įgyvendinimo veiksmai ir priemonės:

- kelti kultūros paslaugų teikėjų veiklos kokybę ir efektyvumą, pritraukiant ir išlaikant žmogiškuosius išteklius, keliant kompetencijas ir kuriant papildančias partnerystes;
- skatinti kultūros, mokslo ir verslo sričių bendradarbiavimą;
- stiprinti visuomenės verslumo, socialines ir kūrybines kompetencijas ir įgūdžius;
- didinti socialinę ir kultūrinę kapitalą regionuo-

se, sudarant sąlygas bendruomenių veiklai, skatinant bendruomenių kūrybinę saviraišką, vietos kultūros iniciatyvas;

- siekti, jog viešosios erdvės prisidėtų prie socialinės sanglaudos užtikrinimo bei vietos kultūros raiškos;
- skatinti naujos kartos kompleksinių, bendruomeninių paslaugų atsiradimą, diegti socialines ir kūrybines inovacijas;
- skatinti kultūros, mokslo ir verslo sričių bendradarbiavimą.

2. Tvirtos tapatybės visuomenė ir stiprus teritorinis identitetas vietos, regioniniu ir nacionaliniu lygmeniu. Įgyvendinimo veiksmai ir priemonės:

- formuoti Lietuvos prestižą, pasitelkiant šalies meno, kultūros ir kūrybinių industrijų pasiekimus;
- aktualizuoti ir plėtoti šiuolaikinės kultūros ir kūrybinių industrijų srities kaip besiplečiančios tapatybės dalies potencialą;
- kurti Lietuvos kaip šiuolaikiškos kūrybiškos šalies tapatybę ir vystyti naujojo šiuolaikinio kultūrinio identiteto kūrimą ir sklaidą;
- puoselėti materialųjį ir nematerialųjį kultūros paveldą, kurti naujus vietos naratyvus, grįstus teritoriniu išskirtinumu;
- didinti regionų patrauklumą per tapatybės formavimą ir kūrimą (naudoti kultūros turinį ir išteklius vietos, regiono identitetui sukurti, jį stiprinti, didinant regiono patrauklumą vietos gyventojams ir turistams);
- vystyti vietos identitetą kuriant stiprius ryšius tarp skirtingų sektorių, savivaldos ir vietinių bendruomenių bei atsižvelgiant į teritorijos socialinę, kultūrinę ir istorinę sanklodą.

3. Kultūros paveldo išsaugojimas. Kultūros paveldui skiriamas ypatingas vaidmuo skatinant socialinę ir ekonominę vystymąsi, siekiant tikslų ir kituose sektoriuose: kultūros paveldas traktuojamas kaip neįkainojamas švietimo, užimtumo, turizmo ir tvaraus vystymosi šaltinis.

4. Kompleksinis gyventojų kultūrinių poreikių atliepimas ir ugdymas, sudarant sąlygas gauti kultūros paslaugas ir dalyvauti kultūroje. Įgyvendinimo veiksmai ir priemonės:

- didinti socialinį ir kultūrinį kapitalą regione, sudarant sąlygas bendruomenių veiklai, skatinant bendruomenių kūrybinę saviraišką, vietos kultūros iniciatyvas;
- didinti bendruomenės įtraukimą dalyvauti kultūrinėje veikloje, skatinti savanorystę, saviraišką, ugdyti socialines kompetencijas;
- vystyti lengvai prieinamą, vietos lygiu veikiančią kultūrinę infrastruktūrą, suteikiančią prieigą prie pagrindinių kultūros

paslaugų ir įgalinančių kultūrinio švietimo funkcijas visą gyvenimą;

- mažinti kultūrinės paklausos ir pasiūlos disbalansą, stiprinant skirtingų lygmenų centrų ryšius, skatinant tolygų, aukštos vertės ir įvairių raiškos formų kultūros prieinamumą;
- užtikrinti skirtingų socialinių grupių įtraukimą į kultūros kūrimą ir sklaidą;
- planuojant nukreipti lėšas į kultūros turinio kūrimą, kompetencijų kėlimą ir visuomenės įtraukimą;
- užtikrinti kokybišką kūrybišką aplinką ir galimybes saviraiškai.

X^{why} / Agency of
Understanding